

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TURİZM İŞLETMECİLİĞİ ANABİLİM DALI

ALTERNATİF TURİZM KAPSAMINDA FESTİVAL
TURİZMİNİN YEREL HALK ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN İNCELENMESİ:
EDREMİT ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sevim YETGİNER

Balıkesir, 2019

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TURİZM İŞLETMECİLİĞİ ANABİLİM DALI

ALTERNATİF TURİZM KAPSAMINDA FESTİVAL
TURİZMİNİN YEREL HALK ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN İNCELENMESİ:
EDREMİT ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sevim YETGİNER

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Muammer BEZİRGAN

Balıkesir, 2019

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

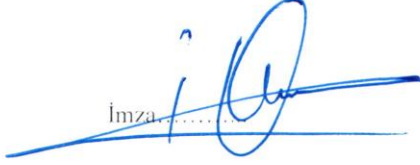
TEZ ONAYI

Enstitümüzün Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı'nda 201512501018 numaralı Sevim YETGİNER' in hazırladığı "Alternatif Turizm Kapsamında Festival Turizminin Yerel Halk Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi: Edremit Örneği" konulu DOKTORA/YÜKSEK LİSANS tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 31.05.2019 tarihinde yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda tezin onayına OY BİRLİĞİ/~~OY ÇOKLUĞU~~ ile karar verilmiştir.

Başkan (Danışman): Dr. Öğr. Üyesi Muammer BEZİRGAN

İmza.....

Üye: Prof. Dr. M. Oğuzhan İLBAN

İmza.....

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Serkan TÜRKMEN

İmza.....

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylıyorum.

0207/2019

Enstitü Müdürü

Prof.Dr. Kenan Ziya TAŞ
Müdür

ÖNSÖZ

Tez çalışmam boyunca desteklerini esirgemeyen, değerli görüş ve bilgilerini benimle paylaşan danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Muammer BEZİRGAN'a ve eğitim ve iş hayatımda desteğini her zaman hissettiğim Prof. Dr. M. Oğuzhan İLBAN'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Eğitim hayatımda daha da ileriye gitmemi sağlayan, bu yola başlamamda bana destek olan ve inanan, Gelibolu Piri Reis Meslek Yüksekokulu'ndaki hocalarım Dr. Öğr. Üyesi Mesut Bozkurt'a ve Öğr. Gör. Ayşe Nihan Veznikli'ye minnet ve teşekkürlerimi sunarım.

Öğrenim hayatım boyunca yanımda olan, bana olan inançları ve fedakarlıklarını hiçbir zaman unutamayacağım eşim Doğan AKCAN'a, annem Betül YETGİNER'e, babam Necati YETGİNER'e, kardeşim Sinem YETGİNER'e ve bir arkadaştan daha fazlası olan, yorulduğumda ayağa kalkmamı sağlayan ve destek veren sevgili dostum Dilay Tatar'a teşekkür ederim.

Balıkesir, 2019

Sevim YETGİNER

ÖZET
ALTERNATİF TURİZM KAPSAMINDA FESTİVAL
TURİZMİNİN YEREL HALK ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN İNCELENMESİ:
EDREMİT ÖRNEĞİ

YETGİNER, Sevim

Yüksek Lisans, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Muammer BEZİRGAN

2019, 106 Sayfa

Festivaller, dünya çapında turizm ve eğlence endüstrilerinin büyüyen bir sektör olarak karşımıza çıkmaktadır. Gerçekleştirildiği bölge ve ev sahibi toplum üzerinde önemli ekonomik, sosyo-kültürel, politik, toplumsal imajı güçlendirme gibi etkilere sahip olduğu görülmektedir. Festivallerin bölgeye ve yerel halka olumlu etkilerinin devam etmesi için festivallerin sürekliliği sağlanmalıdır.

Bu çalışmanın amacı; Balıkesir ilinin Edremit ilçesinde Zeytinli sahilinde her yıl Ağustos ve Eylül ayları arasında gerçekleştirilen Zeytinli Rock Festivali' nin etkilerinin bölgede yaşayan yerel halk tarafından nasıl algılandığının tespit edilmesidir. Yerel halkın bölgede festival ve turizm gelişimine destekleri ve festival için bölgeye gelen ziyaretçilere karşı algı ve tutumlarının belirlenmesi ise bir diğer amacıdır.

Tez kapsamında araştırma verileri; Zeytinli Rock Festivali'nin gerçekleştirildiği bölgedeki yerel halktan, 29 Ağustos - 2 Eylül tarihleri arasında, kolayda örnekleme yöntemi ile yüz yüze anket tekniği kullanılmıştır. Uygulama kapsamında 468 anket elde edilmiştir. Verilerin analizinde ilk olarak yüzde, frekans, aritmetik ortalama gibi analiz tekniklerinden yararlanılmıştır. Araştırma ölçeğine önce açıklayıcı faktör analizi daha sonra doğrulayıcı faktör analizi uygulanarak araştırma

modelinin faktör yapısı doğrulanmıştır. Araştırma modeline ilişkin kurulan hipotezler yapısal eşitlik modeli ile test edilmiştir.

Yapısal eşitlik modeli ile test edilen hipotezler sonucunda festivalin olumlu ve olumsuz etkilerinden “toplumsal imaj ve eğlence fırsatı”, “güvenlik riskleri” ve “ekonomik maliyet” değişkenlerinin yerel halkın festival gelişim desteği üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahip olduğu belirlenmiştir. Festivalin olumlu ve olumsuz etkilerinden “toplumsal imaj ve eğlence fırsatı”, “ekonomik gelişim”, “altyapı ve kentsel gelişim”, “trafik sorunları” ve “çevresel risk ve sosyal çatışma” değişkenlerinin yerel halkın turizm gelişim desteği üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca festivalin pozitif ve negatif etkilerinin, turizm ve festival gelişim desteği üzerinde duygusal dayanışmanın negatif yönde moderatör (düzenleyici- ılımlaştırıcı) etkisi olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Duygusal Dayanışma, Müzik Festivali, Turizm ve Festival Gelişimi, Yerel Halk

ABSTRACT
**EXAMINING THE IMPACT OF FESTIVAL TOURISM ON LOCAL
PEOPLE IN THE SCOPE OF ALTERNATIVE TOURISM:
THE CASE OF EDREMIT**

YETGİNER, Sevim

Master's Thesis, Department of Tourism Management

Adviser: Assist. Prof. Dr. Muammer BEZİRGAN

2019, 106 pages

Festivals are a growing and vibrant sector of the tourism and entertainment industries around the world. It is seen that the region and host society have significant economic, socio-cultural, political and social image strengthening effects. The continuity of the festivals should be ensured in order for the festivals to continue to have positive effects on the region and local people.

The aim of this study is; It is the determination of the effect of the positive and negative effects of the local people, who live in the region where the Rock Festival of Zeytinli is organized, on the festival and tourism development supports. In addition, the moderator (modifying-regulatory) role of the local people's perception of emotional solidarity against the festival's visitors was explored on the festival development of the festival with tourism.

Research data within the scope of the thesis; The local people in the region, where the Rock Festival of Zeytinli was held, were gathered from 29 August to 2 September, using the method of face-to-face survey with easy sampling method. 468 data were gathered from the indigenous population. In the analysis of data, descriptive data such as percentage, frequency and arithmetic mean were used. First, descriptive factor analysis was applied to the research scale and confirmatory factor analysis was applied to confirm the factor structure of the research model. The hypotheses established for the research model were tested with structural equation model.

As a result of the hypothesis tested by the structural equation model, "social image and entertainment opportunity", "security risks" and "economic cost" variables have a statistically significant effect on the festival development support of the local people. It was detected. The social image and entertainment opportunity, economic development, urban infrastructure and urban development, economic traffic problems and enjoy environmental risk and social conflict variables from the positive and negative effects of the festival. It was concluded that it has a statistically significant effect on tourism development support. In addition, it was observed that the positive and negative effects of the festival were found to have a negative moderator (regulatory-modifying) effect of emotional solidarity on tourism and festival development support.

Key Words: Emotional Solidarity, Music Festival, Residents, Tourism and Festival Development

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
ÇİZELGELER LİSTESİ	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiii
KISALTMALAR LİSTESİ	xiv
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Problemi ve Alt Problemler.....	2
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Varsayımlar	5
1.5. Sınırlılıklar.....	5
1.6. Tanımlar	5
2. İLGİLİ ALAN YAZIN	7
2.1. Etkinlik Kavramı ve Etkinlik Turizmi.....	7
2.1.1. Etkinlik Kavramı.....	7
2.1.1.1. Etkinliklerin Sınıflandırılması.....	8
2.1.1.1.1. Büyüklüklerine Göre Etkinlikler.....	8
2.1.1.1.2. İçeriklerine Göre Etkinlikler.....	11
2.1.2. Etkinlik Turizmi.....	15
2.1.2.1. Etkinlik Turizmi Özellikleri	17
2.1.2.2. Etkinliklerin Olumlu ve Olumsuz Etkileri.....	18
2.1.3. Festival Turizmi ve Yerel Halka Etkileri.....	19
2.1.3.1. Festival Kavramı.....	20
2.1.3.1.1. Festivallerin Tarihsel Gelişimi.....	21
2.1.3.1.2. Festival Türleri.....	21
2.1.3.1.2.1. Müzik Festivalleri.....	23
2.1.3.1.2.2. Türkiye’ de Düzenlenen Müzik Festivalleri.....	24
2.1.3.1.2.3. Dünyada Düzenlenen Müzik Festivalleri.....	25
2.1.3.1.2.4. Zeytinli Rock Festivali Profili	25
2.1.4. Festival Turizmi.....	25

2.1.4.1. Festival Turizminin Etkileri.....	26
2.1.5. Yerel Halkın Festival Ziyaretçilerine Bakış Açısı.....	28
2.1.5.1. Sosyal Değişim Teorisi.....	28
2.1.5.2. Duygusal Dayanışma.....	29
2.1.6. Yerel Halkın Festival Gelişim Desteği.....	30
2.1.7. Yerel Halkın Turizm Gelişim Desteği.....	30
2.2. İlgili Araştırmalar.....	31
3. YÖNTEM	37
3.1. Araştırmanın Modeli.....	37
3.1.1. Araştırma Hipotezleri.....	38
3.1.1.1. Festivalin Pozitif Etkileri ile Yerel Halkın Festival Gelişim Desteği İlişkisi.....	38
3.1.1.2. Festivalin Negatif Etkileri ile Yerel Halkın Festival Gelişim Desteği İlişkisi.....	38
3.1.1.3. Festivalin Pozitif Etkileri ile Yerel Halkın Turizm Gelişim Desteği İlişkisi.....	39
3.1.1.4. Festivalin Negatif Etkileri ile Yerel Halkın Turizm Gelişim Desteği İlişkisi.....	39
3.1.1.5. Festivalin Pozitif ve Negatif Etkileri ile Yerel Halkın Festival Gelişim Desteği Arasında Duygusal Dayanışmanın Moderatör (düzenleyici-ılımlaştırıcı) Etkisi.....	40
3.1.1.6. Festivalin Pozitif ve Negatif Etkileri ile Yerel Halkın Turizm Gelişim Desteği Arasında Duygusal Dayanışmanın Moderatör (düzenleyici-ılımlaştırıcı) Etkisi.....	40
3.2. Evren ve Örneklem.....	40
3.3. Veri Toplama Aracı ve Araştırmada Kullanılan Ölçekler.....	41
3.3.1. Festivalin Pozitif Etkileri Ölçeği.....	42
3.3.2. Festivalin Negatif Sosyal Etkileri Ölçeği.....	43
3.3.3. Duygusal Dayanışma Ölçeği.....	44
3.3.4. Festival Gelişimi Desteği Ölçeği.....	45
3.3.5. Turizm Gelişimi Desteği Ölçeği.....	45
3.4. Pilot Uygulama.....	46
3.5. Verilerin Analizi.....	46
4. BULGULAR VE YORUMLAR.....	48
4.1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular.....	48
4.2. Açıklayıcı Faktör Analizi.....	51
4.2.1. Festivalin Pozitif Etkilerini Belirlemeye Yönelik Açıklayıcı Faktör Analizi.....	52

4.2.2. Festivalin Negatif Etkilerine Yönelik Açıklayıcı Faktör Analizi.....	55
4.2.3. Festival Ziyaretçilerine Karşı Duygusal Dayanışma Etkilerine Yönelik Açıklayıcı Faktör Analizi.....	58
4.2.4. Yerel Halkın Festival Gelişim Desteklerine Yönelik Açıklayıcı Faktör Analizi.....	59
4.2.5. Yerel Halkın Turizm Gelişim Desteklerine Yönelik Açıklayıcı Faktör Analizi.....	60
4.3. Doğrulamalı Faktör Analizi.....	61
4.3.1. Model Uygunluğu İçin Bakılan Göstergeler ve Değerler.....	63
4.3.2. Ölçeklere Yönelik Doğrulamalı Faktör Analizi.....	65
4.3.2.1. Festivalin Pozitif Etkileri Ölçeğine Yönelik Doğrulamalı Faktör Analizi.....	66
4.3.2.2. Festivalin Negatif Etkileri Ölçeğine Yönelik Doğrulamalı Faktör Analizi.....	69
4.4. Hipotezler ve Ölçüm Modelinin Test Edilmesi.....	73
4.4.1. Festivalin Pozitif ve Negatif Etkileri ile Festival Gelişim Desteği Arasındaki Doğrudan Etki Hipotezleri.....	74
4.4.2. Festivalin Pozitif ve Negatif Etkileri ile Turizm Gelişim Desteği Arasındaki Doğrudan Etki Hipotezleri.....	77
4.4.3. Festivalin Pozitif ve Negatif Etkileri ile Yerel Halkın Festival Gelişim Desteği Arasında Duygusal Dayanışmanın Moderatör Etki Hipotezleri.....	79
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	83
5.1. Sonuç.....	83
5.2. Öneriler.....	86
KAYNAKÇA.....	89
EKLER.....	103
EK-1 ANKET FORMU ÖRNEĞİ.....	103

ÇİZELGELER LİSTESİ

	Sayfa
Çizelge 1. Büyüklüklerine Göre Etkinlikler.....	9
Çizelge 2. Etkinlik Turizmüne İlişkin Hedef ve Amaçlar.....	16
Çizelge 3. Etkinliklerin Olumlu ve Olumsuz Etkileri.....	18
Çizelge 4. Türkiye’ de Düzenlenen Müzik Festivalleri.....	24
Çizelge 5. Dünyada Düzenlenen Müzik Festivalleri.....	25
Çizelge 6. Festivalin Pozitif Etkileri Ölçeği İfadeleri.....	42
Çizelge 7. Festivalin Negatif Etkileri Ölçeği İfadeleri.....	43
Çizelge 8. Duygusal Dayanışma Ölçeği İfadeleri.....	44
Çizelge 9. Festival Gelişimi Desteği Ölçeği İfadeleri.....	45
Çizelge 10. Turizm Gelişimi Desteği Ölçeği İfadeleri.....	45
Çizelge 11. Ölçekler Bazında Ön Test Güvenirlilik Analizi Sonuçları.....	46
Çizelge 12. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular.....	48
Çizelge 13. Yerel Halkın Festivale Katılımları, Görev Alma ve Turizm Faaliyetlerinden Gelir Elde Etme Düzeyleri.....	51
Çizelge 14. Festivalin Pozitif Etkileri Ölçeğine İlişkin Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları.....	53
Çizelge 15. Festivalin Negatif Etkileri Ölçeğine İlişkin Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları.....	56
Çizelge 16. Duygusal Dayanışma Etkileri Ölçeğine İlişkin Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları.....	58
Çizelge 17. Katılımcıların Festival Gelişim Desteklerine Yönelik Açıklayıcı Faktör Analizi.....	59
Çizelge 18. Katılımcıların Turizm Gelişim Desteklerine Yönelik Açıklayıcı Faktör Analizi.....	60
Çizelge 19. Model Uyum İndeks Kriterleri ve Festivalin Pozitif Etkileri Ölçeğinin İyilik Uyum Değerleri.....	67
Çizelge 20. Festivalin Pozitif Etkileri Ölçeğinin Yapısal Geçerliliği.....	68
Çizelge 21. Model Uyum İndeks Kriterleri ve Festivalin Negatif Etkileri Ölçeğinin İyilik Uyum Değerleri.....	71
Çizelge 22. Festivalin Negatif Sosyal Etkileri Ölçeğinin Yapısal Geçerliliği.....	72
Çizelge 23. Yapısal Eşitlik Ölçüm Modeli İyilik Uyum Değerleri (Festivalin Pozitif ve Negatif Etkileri ile Festival Gelişim Desteği).....	75

Çizelge 24. Yapısal Eşitlik Modeli Yol Analizi ve Hipotez Sonuçları (Festivalin Pozitif ve Negatif Etkileri ile Festival Gelişim Desteği).....	76
Çizelge 25. Yapısal Eşitlik Ölçüm Modeli İyilik Uyum Değerleri (Festivalin Pozitif ve Negatif Etkileri ile Turizm Gelişim Desteği).....	78
Çizelge 26. Yapısal Eşitlik Modeli Yol Analizi ve Hipotez Sonuçları (Festivalin Pozitif ve Negatif Etkileri ile Turizm Gelişim Desteği).....	78
Çizelge 27. Festivalin Pozitif Etkileri ile Festival Gelişim Desteği Arasındaki Duygusal Dayanışmanın Moderatör Etkisi.....	80
Çizelge 28. Festivalin Negatif Etkileri ile Festival Gelişim Desteği Arasındaki Duygusal Dayanışmanın Moderatör Etkisi.....	81
Çizelge 29. Festivalin Pozitif Etkileri ile Turizm Gelişim Desteği Arasındaki Duygusal Dayanışmanın Moderatör Etkisi.....	81
Çizelge 30. Festivalin Negatif Etkileri ile Turizm Gelişim Desteği Arasındaki Duygusal Dayanışmanın Moderatör Etkisi.....	82

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa
Şekil 1. Etkinliklerin Sınıflandırılması.....	8
Şekil 2. Araştırmanın Önerilen Modeli.....	37
Şekil 3. Yerel Halkın Bölgede Festival Düzenlenmesine İlişkin Memnuniyet Düzeyleri.....	50
Şekil 4. Doğrulayıcı faktör analizi modeli.....	62
Şekil 5. Festivalin Pozitif Etkileri Ölçeğine Yönelik Birincil Düzey DFA.....	66
Şekil 6. Festivalin Negatif Sosyal Etkileri Ölçeğine Yönelik Birincil Düzey DFA.....	70
Şekil 7. Yapısal Eşitlik Modeli ile test edilen hipotezlerin simgesel gösterimi (Festivalin Pozitif ve Negatif Etkileri ile Festival Gelişim Desteği).....	74
Şekil 8. Yapısal Eşitlik Modeli ile test edilen hipotezlerin simgesel gösterimi (Festivalin Pozitif ve Negatif Etkileri ile Turizm Gelişim Desteği).....	77
Şekil 9. Festivalin Pozitif Etkileri ile Festival Gelişim Desteği Arasında Duygusal Dayanışmanın Moderatör Etki Diyagramı.....	80
Şekil 10. Festivalin Negatif Etkileri ile Festival Gelişim Desteği Arasında Duygusal Dayanışmanın Moderatör Etki Diyagramı.....	80
Şekil 11. Festivalin Pozitif Etkileri ile Turizm Gelişim Desteği Arasında Duygusal Dayanışmanın Moderatör Etki Diyagramı.....	81
Şekil 12. Festivalin Negatif Etkileri ile Turizm Gelişim Desteği Arasında Duygusal Dayanışmanın Moderatör Etki Diyagramı.....	82

KISALTMALAR VE SİMGELER

EXPO: Dünya Fuarı

FIFA: Uluslararası Futbol Federasyonu

AFA: Açıklayıcı Faktör Analizi

DFA: Doğrulayıcı Faktör Analizi

n: Frekans

%: Yüzde

\bar{x} : Ortalama

KMO: Kaiser-Meyer-Olkin (Maddeler Arası Normal Dağılımı Gösteren Değer)

AVE: Average Variance Extracted (Açıklanan Ortalama Varyans)

CR: Composite Reliability (Birleşik Güvenilirlik)

RMSEA: Root Mean Square Error of Approximation (Ana Kütledeki Ortalamaların Karekökü)

SRMR: Standardized Root Mean Square Residual (Standartlaştırılmış Hata Kareleri Ortalamasının Karekökü)

AGFI: Adjusted Goodness of Fit Index (Uyarlanmış Uyum İyiliği İndeksi)

GFI: Goodness of Fit Index (Uyum İyiliği İndeksi)

CFI: Comparative Fit Index (Karşılaştırmalı Uyum İndeksi)

NFI: Normed Fit Index (Normlanmış Uyum İyiliği)

NNFI: Non-Normed Fit Index (Normlaştırılmamış Uyum İndeksi)

SEM : Yapısal Eşitlik Modellemesi

α : Cronbach Alfa (Güvenilirlik Değeri Sembolü)

p: Anlamlık Düzeyini Gösteren Sembol

H: Hipotez

1. GİRİŞ

Günümüzde festivallerin destinasyona, gerçekleştirildiği bölgeye, ev sahibi topluma, ziyaretçilerine ve çevresine birçok etkisi vardır. Festivaller sosyo-kültürel ortama göre farklılık gösterirken ortak özellikleri toplum kutlaması niteliğinde olmasıdır. Ülkemizde birçok il ve ilçelerde kendi isimleriyle etkinlikler düzenlenmektedir. Bu etkinliklerin düzenlenme amacı, bölgenin tanıtımı, ekonomik gelişmenin sağlanması, doğal, kültürel ve arkeolojik açıdan sahip olunan potansiyelin değerlendirilerek turizm sektörünün gelişimini artırmaktır. Türkiye’de başta müzik olmak üzere sanatsal etkinlikler, yerel halkın katılımının yanında, yurtiçi ve yurtdışından turist getirebilecek potansiyele sahiptirler (Kızılırmak, 2006: 189-190).

Dünyanın her yerinde müzik festivallerinin sayısı son yirmi yılda katlanarak artmıştır. İnsanlar yerel ve bölgesel kültürlerinin kutlamalarını yaparken ve müzik tarzları çeşitlenirken, hem organizatörler hem de kar amacı gütmeyen gruplar turizmi ve bölge imajını geliştirmek için festivalleri kullanmaktadırlar (Gibson ve Connell, 2012: 3). Festivallerin çoğunluğunun toplum temelli olması yerel halkın anlayışı, festivale karşı tutumları ve destekleri festivallerin devamlılığı açısından hayati önem taşımaktadır (Getz, 1997). Etkinlik planlayıcıları toplum tarafından destek almak için yerel halkın etkinliklerin olumlu ve olumsuz etkilerini nasıl algıladıklarını detaylı bir şekilde analiz etmelidir (Kim ve Morrison, 2005; Park, 2009; Kim ve Walker, 2012). Festivallerin farklı kültür ve toplumalarda önemli sosyal rolü bulunmaktadır (Arcodia ve Whitford, 2006: 1).

Festivale ev sahipliği yapmak, katılan her birey ve topluluk için bir tür fayda ve maliyete sahiptir. Yerel halk olumlu, olumsuz, ekonomik, sosyal ve çevresel olarak birçok yönden etkilenir (Pranic, Petric ve Cetinic, 2012). Yerel halkın algı ve tutumları ile festival ve turizm gelişim desteklerinin ölçülmesine yönelik alan yazında çalışmalar mevcuttur (Woosnam, 2012; Woosnam ve Aleshinloye, 2013; Prayag, Hosany, Nunkoo ve Alders, 2013). Literatürde giderek artan çalışmalarda duygusal dayanışmayı, yerel halkın ziyaretçilerle yaşadıklarının turizm ve gelişimine yönelik tutumlarını nasıl etkileyeceği teorik çerçeve içerisinde incelenmektedir (Woosnam, 2011). Toplumsal bağlılık yerel halkın turizm gelişimine yönelik algılarını ve tutumlarını etkileyen bir başka faktördür (Gursoy, Jurowski ve Uysal, 2002). Başka bir

ifade ile toplumsal bağıllık bireyin köklerini ve bir topluma ait olma duygusunu ifade eder (Lee, 2013: 2).

Bu çalışma, müzik festivali içerisinde yer alan Zeytinli Rock Festivali'ne ev sahipliği yapan yerel halk üzerinde yapılmıştır. Festivalin olumlu ve olumsuz etkileri belirlenerek, yerel halkın ziyaretçilere bakış açısının festival ve bölgenin turizm gelişim desteğine olan etkisi araştırılmıştır. Anket yöntemi ile elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılmış, analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Çalışma beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırmanın problemi, amacı, önemi, alt problemler, varsayımlar, sınırlılıklar ve tanımlara yer verilmiştir. İkinci bölümde; etkinlik, etkinlik turizmi, festival ve festival turizmi kavramları açıklanmıştır. Ayrıca sosyal değişim teorisi başlığı altında duygusal dayanışma kavramı açıklanmış yerel halkın festival ve turizm gelişimi desteklerine yönelik alan yazın taraması yapılarak yerel ve yabancı çalışmalara değinilmiştir. Üçüncü bölümde; araştırma modeli ve hipotezler oluşturulmuştur. Araştırmanın evren ve örnekleme, araştırmada kullanılan ölçekler, pilot uygulama ve verilerin analiz yöntemleri hakkında bilgi verilmiştir. Dördüncü bölümde; katılımcıların demografik özelliklerinin yüzde ve frekans değerlerine yer verilmiş, anket formuna açıklayıcı faktör analizi ve ardından doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Yapısal eşitlik modeli ile doğrudan etki hipotezleri test edilmiştir. Daha sonra duygusal dayanışma değişkeninin moderatör etkisi incelenmiştir. Araştırmanın son bölümünde verilerin analizinde elde edilen bulgular doğrultusunda yorumlara sonuç ve öneriler kısmında yer verilmiştir.

1.1. Araştırmanın Problemi ve Alt Problemler

Zeytinli Rock Festivali Edremit kültüründe yer almayan toplum temelli olmayan, Hallmark (özellikli) bir festival türüdür. Toplumun kültüründe yer almayan bu festival, toplumun sosyal yapısı üzerinde bir takım olumlu ve olumsuz etkiler yaratabilir. Bu araştırmada endüstriyel dünyanın bir ürünü olan Zeytinli Rock Festivali' nin Edremit yerel halkı tarafından ne derece kabul gördüğü araştırılacaktır.

Binlerce rock müzik tutkunu kişinin bir araya geldiği, 2006-2010 yılları arasında belediyenin desteği ile düzenlenen daha sonra 4 yıl ara verilerek 2014 yılından günümüze kadar tekrar faaliyete geçirilen Zeytinli Rock Festivali'nin organizatörlüğünü Milyon Yapım üstlenmektedir (www.hurriyet.com).

Günümüzde festivallerin çeşitli fayda ve maliyetlerini belirleme ve anlama yolları ile ilgili gittikçe artan çalışmalar mevcuttur. Festivallerin yerel halk üzerindeki ekonomik etkilerini belirlemek ve geçerli modeller geliştirmek için birçok çalışma yapılırken (Long ve Perdue, 1990; Yardley, Mcdonald ve Clarke, 1990; Mules ve Faulkner, 1996; Burgan ve Mules, 2000), festival ve etkinliklerin sosyal, kültürel ve politik etkilerine odaklanan çalışmalar sınırlıdır. Ülkelerin turizmi geliştirme planları olmasına rağmen, bu planlarını başarıyla uygulayabilmeleri için halkın desteğinin ve bölgede turizm ve festival gelişimine karşı tutumlarının etkili faktörler olduğu anlaşılmaktadır. Turistik bölge ve etkinliklerin yapıldığı destinasyonlarda yaşayan yerel halk olumlu (örneğin, daha iyi iş istihdamı, kültür değişimi) veya olumsuz etkileri (örneğin, artan yaşam maliyeti, kalabalık) deneyimleyebilir bu sebeple bireylere turizm geliştiricileri hakkında tutum geliştirmeleri için yol gösterebilirler (Woosnam, 2012).

Araştırma ile ilgili yazın tarandığında, festivallerin ziyaretçi ve deneyimleriyle ilgili çok sayıda çalışma yapıldığı ancak festivalin yerel halk üzerindeki olumlu ve olumsuz etkilerinin, yerel halk ve festival ziyaretçileri arasındaki duygusal dayanışma faktörünün ele alındığı çalışma sayısının sınırlı olduğu görülmektedir (Woosnam, 2012; Woosnam ve Aleshinloye, 2013; Li ve Wan, 2017). Bu nedenle “yerel halkın algıladığı festival etkilerinin turizm ve festival gelişimi üzerinde anlamlı bir etkisi var mıdır” sorusu bu araştırmanın ana problem cümlesini oluşturmaktadır.

Araştırmanın problemine yönelik festivalin olumlu ve olumsuz etkileri, turizm ve festival gelişim desteği ile duygusal dayanışma değişkenleri alan yazında incelenmiştir. Ardından araştırmanın alt problem cümleleri oluşturulmuştur. Bunlar;

Yerel halkın;

1. Bölgede festival düzenlenmesinden memnuniyet dereceleri nedir?
2. Festivalde görev alma ve festivale katılım düzeyleri nedir?
3. Festivalin olumlu ve olumsuz etkileri ve alt boyutlarının yerel halkın festival ve turizm gelişim desteği arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
4. Festivalin pozitif ve negatif etkilerinin yerel halkın turizm ve festival gelişimi üzerinde duygusal dayanışma değişkeninin moderatör etkisi var mıdır?

5. Festivalin pozitif ve negatif etkileri, festival gelişim desteği, turizm gelişim desteği ve duygusal dayanışma değişkenlerinin birbirleri üzerindeki etkilerini inceleyen araştırma modeli anlamlı mıdır?

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, Balıkesir ilinin Edremit ilçesinde Zeytinli sahilinde her yıl Ağustos ve Eylül ayları arasında gerçekleştirilen Zeytinli Rock Festivali' nin etkilerinin bölgede yaşayan yerel halk tarafından nasıl algılandığının tespit edilmesidir. Yerel halkın bölgede festival ve turizm gelişimine destekleri ve festival için bölgeye gelen ziyaretçilere karşı algı ve tutumlarının belirlenmesi ise bir diğer amacıdır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Festivalin gerçekleştirildiği bölgede yaşayan yerel halkın festivalden pozitif ve negatif etki dereceleri ve festival ziyaretçileri ile aralarındaki ilişkinin belirlenmesi bölge turizmi ve festivalin iyileştirilerek devamlılığının sağlanması açısından önem arz etmektedir.

Turizme hizmet sağlayan her destinasyon, hizmet ve çeşitli ürün sunarak, ziyaretçileri ve turistleri çekebilmek, turizmden daha fazla pay almak ve ekonomik getiri sağlama amacı içerisindedirler. Turizm faaliyetlerinin bir bölgede gelişebilmesinde, turistlerin karar vermelerinin yanında başka faktörler de rol oynamaktadır. Bölgenin doğal ve sosyal yapısı, alt ve üst yapı olanakları, bölgedeki yerel yönetimlerin tutumu, bölge sakinlerinin turizm ve turistlere karşı görüşleri, turizmle doğrudan ya da dolaylı işletmelerin davranışları, bölgedeki turizmin gelişimini etkileyen önemli öğeleridir (Kılıç ve Pelit, 2004: 113).

Yerel halkın kişisel bakış açısı, genel yaşam kalitelerinin en önemli belirleyicilerinden biri olarak kabul edilir (Kim, Uysal, ve Sirgy, 2012). Yerel yönetimler yerel halkın refahını iyileştirmek için sürekli olarak politikalar başlatır ve bu eylemlerin yerel halkın refahını ne kadar iyileştirdiğine bağlı olarak gerçekleştirdiği eylemlerin başarısını değerlendirir (Dolan ve Metcalfe, 2012). Bu sebeple yerel yönetimlerin, etkinlik ve festivallerin yerel halka etkilerini belirleyip bu doğrultuda politikalar geliştirmeleri bölgenin turistik çekiciliğinin ve ekonomik kazanımlarının artmasına neden olacaktır. Edremit ilçe ekonomisinde Kazdağları Milli Parkı,

Altınoluk, Güre, Zeytinli ve Akçay önemli turizm potansiyeline sahiptir. Zeytinli Rock Festivali, Edremit Zeytin Festivali, Akçay-İda Kültür ve Sanat Şenlikleri, Zeytin Şenlikleri, Sarıkız Etkinlikleri Edremit'te gerçekleştirilen festivallerden bazılarıdır.

Analizler sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda yerel halkın refahı ve bölgenin turizm gelişimine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Literatürde çalışmada incelenen değişkenler bir arada ele alınmıştır. Yapılan çalışmada festivalin pozitif ve negatif etkileri, duygusal dayanışma, yerel halk festival ve turizm gelişim desteği değişkenleri ile araştırma modeli oluşturulmuş ve çalışmanın ilgili literatüre katkı sağlaması hedeflenmiştir.

1.4. Varsayımlar

Araştırma amacına uygun bir şekilde hazırlanan anket formlarının, yerel halk tarafından tarafsız ve doğru bir şekilde yanıtladığı, anket formunun uygulandığı örneklemin araştırma evrenini yeterli sayıda temsil ettiği varsayılmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

Temel sınırlılıklardan birincisi araştırma modeline dahil edilebilecek festival ile ilgili farklı değişkenlerin çalışma kapsamı dışında bırakılmasıdır. İkincisi ise araştırma alanını festival tarihleri arasında (29 Ağustos-2 Eylül 2018) ulaşılabilen bölgedeki yerel halk oluşturmaktadır. Üçüncüsü ise coğrafi sınırlamadır. Son olarak araştırmanın kuramsal çerçevesi ulaşılabilen yerli ve yabancı kaynaklar ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Etkinlik: Kültürel, sanat ve eğlence, iş, spor veya özel amaçlarla, belirli bir zaman ve alan içerisinde gerçekleşen, programı daha önceden belli olan aktivite ya da olaylar bütünü etkinlik olarak tanımlanmaktadır (Getz, 2007).

Festival: Belirli dönemlerde ve belirli bir programda düzenlenen aktiviteler, eğlenceler ve etkinlikler festival olarak tanımlanmaktadır (Janiskee, 1980).

Yerel Halk: Sınırlı bir bölgede yaşayan, aynı kültür özelliklerine sahip insan topluluğu yerel halk olarak tanımlanmaktadır (www.tdk.gov.tr, 2019).

Duygusal Dayanışma: Bireylerin, benzer inanç ve davranışları paylaşma ve fiziksel olarak var olma ve birbirleriyle etkileşime girme sonucu dayanışma hissi oluşturmaları olarak tanımlanmaktadır (Woosnam, 2012).

Müzik Festivali: Müziğe ve bazen belirli bir müzik türüne yönelik, bir veya birkaç gün boyunca devam eden ve binlerce (çoğunlukla genç) müzik tutkununun katıldığı etkinlik olarak tanımlanmaktadır (McCarthy, 2013).

Yerel Halk Festival Gelişim Desteği: Eğlence ve eğlence olanakları sunmasının yanı sıra, festivaller ayrıca yerel halka toplumsal bağlılıklarını göstermeleri yerel halkın festival gelişim desteği olarak tanımlanmaktadır (Rao, 2001).

Yerel Halk Turizm Gelişim Desteği: Yerel halkın turizmin etkilerine yönelik algıları ve tutumları; gelecekteki turizm uygulamalarının başarılı bir şekilde gelişimine olanak sağlaması, yerel halkın turizm gelişim desteği olarak tanımlanmaktadır (Ap, 1992: 665).

2. İLGİLİ ALAN YAZIN

Bu bölümde öncelikle çalışmanın kuramsal çerçevesini oluşturan etkinlik, festival, sosyal değişim teorisi, duygusal dayanışma, festival ve turizm gelişim desteği kavramları açıklanmıştır. Daha sonra, literatürde araştırma değişkenleri ile ilgili daha önce yapılmış çalışmalar ve sonuçlarına yer verilmiştir.

2.1. Etkinlik Kavramı ve Etkinlik Turizmi

Akay (2014) göre etkinlik kavramının basitçe tanımı, planlı veya plansız kişinin veya toplumun gerçekleştirdiği organizasyonlardır. Etkinlik turizmi, destinasyonlar içerisinde bulunan doğal ve fiziksel turizm kaynaklarını canlandırıcı, imaj oluşturunca ve bir turizm çekim merkezi olarak etkinliklerin düzenli olarak planlanması, geliştirilmesi ve pazarlanması olarak tanımlanmaktadır (Getz ve Bruce, 1993: 16).

2.1.1. Etkinlik Kavramı

Antik çağlardan beri etkinlikler toplumun günlük yaşamında yer alır (Gelder ve Robinson, 2011: 128). Her çağda, kültür ve toplumlarda yer alan etkinlikler kültürel ve sosyal organizasyonlar açısından sosyolojik, toplumun içinden çıkan kültürel kutlamalar açısından antropolojik, toplumun gelişimini etkilemesi, sosyal altyapının gelişmesi ve özgün hareketlerin geliştirilmesi açısından toplumsal bakış açısı oluşturmaktadır (Kızılırmak, 2006: 183).

Shone ve Parry (2004) “İnsanların günlük yaşantılarında sürdürdükleri normal faaliyetlerin dışındaki rutin olmayan olaylardır” şeklinde ifade etmektedir. Etkinlikler, ortak bir duyguyu paylaşmak ve insanların birlikte hareket ederek toplum içinde sosyal bir varlık olduğunu kanıtlayabilmek amaçlarıyla düzenlenen olaylardır (Ekin, 2011: 3) diğeri bir ifade ile insanların boş zamanlarında keyif alarak kişisel tatmin elde etmek amacıyla yaptıkları rekreasyonel faaliyetlerdir (Karaküçük, 1997). Alışagelmışin dışındaki eylemler ve katılımlar ile insanların hoş vakit geçirmeleri, kutlama yapmaları etkinliğin amaçları arasındadır (Açar, 2014: 29). Goldblatt (2008) düzenlenen sermoni ve ritüeller ile etkinliğin kutlama yönüne dikkat çekmektedir.

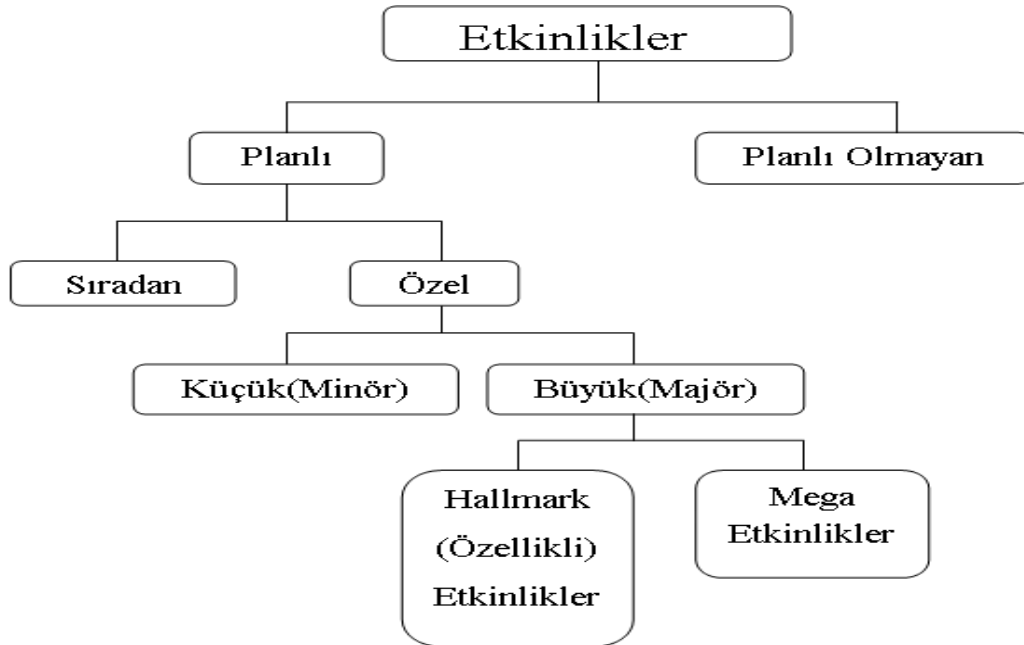
Getz (2005), etkinliği gündelik hayatın dışına çıkararak kişiye sosyal ve kültürel deneyim yaşama imkanı veren fırsat olarak değerlendirmektedir. Cundy (2014) göre; araştırmacıların tanımladıkları iki unsur, etkinliklerin planlı olması ve insanları belli bir amaç için bir araya getirmesidir. ekici kılan özellik ise tekrar edilemeyen eşsiz bir deneyim yaratmasıdır. Getz (1989), etkinliklerin dans, mzık, atmosfer ve ana temasının eğence olduğunu vurgulayarak soyut ürünleri kapsadığını ve bu ürünlerin etkinlik deneyimi oluşum sürecini doğrudan etkilediğini ifade etmiştir.

2.1.1.1. Etkinliklerin Sınıflandırılması

Etkinlikler büyüklükleri ve içeriklerine göre birçok araştırmacı tarafından literatürde farklı şekillerde sınıflandırılmaktadır.

2.1.1.1.1. Büyüklüklerine Göre Etkinlikler

Jago ve Shaw'e göre etkinlikler; planlı ve planlı olmayan etkinlikler şeklinde iki kategoride incelenir. Planlı etkinlikler sıradan ve özel olarak ikiye ayrılırken kendi içinde özel etkinlikler küçük (minör) ve büyük (majör), büyük etkinliklerin içerisinde ise hallmark ve mega etkinlikler olarak ikiye ayrılır. Etkinliklerin sınıflandırılması şekil 1'de gösterilmiştir.

şekil 1: Etkinliklerin Sınıflandırılması

Kaynak: Jago, Leo K. ve R. Shaw. (1998). "Special Events A Conceptual and Definitional Framework", Festival Management and Event Tourism A International Journal, 5 (2), s. 21-32.

Büyükliklerine göre etkinlikleri Van der Wagen (2010) dört kategoride toplamıştır. Çizelge 1’de etkinliklerin büyüklüklerine göre sınıflandırılması, özellikleri ve etkinlik örneklerine yer verilmiştir.

Çizelge 1: Büyüklüklerine Göre Etkinlikler

Büyüklük	Özellik	Örnekler
Mega Etkinlikler	Uluslararası düzeyde turist çekebilme gücü ile turizmi geliştirici ve ekonomiyi canlandırıcı etkisi vardır.	*Olimpiyat Oyunları *FIFA Dünya Kupası *Superbowl (Amerikan Futbol Ligi)
Hallmark (özellikli) etkinlikler	Düzenlendiği bölge ya da ülkeyle anılır ve ulusal ve uluslararası katılımcıları bölgeye çeker.	*Tamworth Country Müzik Festivali *Melbourne Kupası Avustralya *Rio Karnavalı Brezilya
Major etkinlikler	Mega etkinliklerin küçük çaplı düzenleneni ve daha çok yerel katılımcılar ile gerçekleşmektedir.	* Chinese New Year
Minör (küçük) etkinlikler	Kasaba ya da şehirlerde gerçekleşir ve yerel halkı yakından ilgilendirir.	* Pearl Festivali * Mango Festivali

Kaynak: Van der Wagen, L. (2010). Event management. Pearson Higher Education AU.

Literatür içerisinde genellikle planlı etkinliklere yer verilir. Planlı etkinlikleri çoğu rutin şekilde gerçekleşir ve kamuoyu tarafından etkinliğin gerçekleşeceği zaman bilindir. Belirli zamanlarda gerçekleştirilmesine rağmen her etkinlik, yönetimi, programı ve organizasyonu ile kendine özgü bir hava oluşturur (Getz, 2008: 404). Sıradan etkinlikler, belirli bir bölgede o bölgede gerçekleştirilmesi mümkün olan sıradan, tekrarlanabilen aktivitelerden oluşmaktadır.

Allen ve diğerleri (2002: 11) özel etkinlik kavramını, özel durumları belirtmek için veya sosyal, kültürel, kurumsal hedefler için oluşturulan özel sunumlar, performanslar veya kutlamalar şeklinde tanımlamaktadır. Özel etkinlikler, sürekli planlı olarak gerçekleşirler ve ayrıca kutlamalar için sebepler oluşturarak kişilerde etkinliğe katılmak için motivasyon ve beklenti uyandırır (Tassiopoulos, 2005: 11). Etkinliklerin özel olarak tanımlayan bazı etmenler vardır. Bunlar; çok yönlü olması,

özgünlüğü, kalitesi, otantikliği, somut ve belirli bir teması olması, elde edilebilir ve elverişli olmasıdır (Getz, 1997: 4).

Özel etkinlikler belirli bir bölgede gerçekleştirilen normal etkinlik programı dışında yer alan, nadiren ya da bir kez gerçekleştirilen temalı etkinliklerin tanımının yapılmasında kullanılmaktadır. Turistler veya ziyaretçiler için özel etkinlikler, günlük hayatın dışında veya normal tercihlerin dışında sosyal, kültürel ve boş zaman deneyimleri için bir fırsattır (Galal, Johns ve Nigel, 2004: 87). Jago ve Shaw (1998: 28) göre özel etkinliklerin nitelikleri; benzersiz, önemli bir ekonomik etkiye sahip olması, medya katılımını artırması, ev sahibi bölgenin imajını ve profilini yükseltmesi, sınırlı süreyi kapsamaması, sosyal deneyim sunması, turist katılımını ve turizm gelişimini sağlamasıdır.

Özel etkinliklerin içerisinde, genellikle yöresel çerçevede, katılımcı sayısının daha az olduğu ve spesifik konular ile ilgili düzenlenen minör etkinlikler; katılımcı sayısının yüksek ve genellikle büyük kentlerde veya ülke çapında gerçekleştirilen majör etkinlikler ve festival kategorilerini içeren, turistik amaçlı kullanılan geniş kapsamlı bir terimdir (Jago ve Shaw, 1998: 25). Majör etkinlikler, Hallmark (özellikli) ve mega etkinlikler olarak ikiye ayrılmaktadır.

Hallmark (Özellikli) Etkinlikler: Sınırlı bir süre içinde gerçekleşen, düzenli olarak tekrar eden, farklı temalar üzerinde odaklanan ve geniş kitlelerin katıldığı, destinasyon ile birlikte adı geçen ulusal ve uluslararası ölçekli etkinliklerdir. Ritche (1984: 2) göre, hallmark etkinlikler genellikle tekrarlanan ve sınırlı bir zaman içerisinde gelişen, turizme dikkat çekerek turizm bilinci oluşturan ve turizm karını artırmak için düzenlenen etkinliklerdir. Hallmark etkinlikler düzenlendiği bölgenin imajını artırarak çekici bir turizm bölgesine dönüştürür ve katılımcıların çoğunu yerel halk oluşturur (Hall, 1989: 263-264). Getz, Anderson ve Carlsen (2010: 30) bu görüşü savunarak etkinliğin hep aynı bölgede yapıldığında bu yerin destinasyon imajının oluşmasında önemli bir rol oynadığını ifade etmektedirler. Jago ve Shaw (1998: 28) hallmark etkinliklerin; her zaman yaşanmayan, belirli bir bölgeye bağlı ve o bölgeye yatırım ve kaynak sağlayan, kalabalık grupları içeren, prestijli ve diğer etkinlikleri içerisine dahil eden karakteristik özellikler taşıdığını belirtmektedir.

Mega etkinlikler: Mega etkinlikler, ne kadar önemli ve büyük olduğuna bağlı olarak, turizmi canlandıran, prestijli, medya bilinirliği fazla, bulunduğu destinasyona

ve yerel halka önemli derecede ekonomik katkı sağlayan etkinlikler şeklinde tanımlanmaktadır (Getz, 1997: 6).

Hall (1992: 5) göre mega etkinlikler; uluslararası turizm pazarını hedefler, etkisi ve hedef kitlesinin kapsamı büyük olur (olimpiyat oyunları, Dünya Kupası, dünya fuar ve sergileri) ve düzenlendiği destinasyonun ekonomik ve sosyal yapısına önemli düzeyde fayda sağlar.

Mega etkinlikler geniş ve kalabalık kitleleri çeken, maliyeti yüksek, ulusal ya da uluslararası düzeyde gerçekleştirilir. Gerçekleştirildiği bölgede konaklama işletmeleri, yiyecek içecek işletmeleri gibi turistik işletmelere olan talebi artırmakta ve aynı zamanda gerçekleştirilen bölgenin ekonomik kalkınmasına katkı sağlamaktadır (Albayrak, 2013: 76). Etkinlik türleri içerisinde en büyük kar getirisi olan mega etkinliklerin etkisinin değerlendirilmesinde bölgenin turizm potansiyeli, ziyaretçi sayısı, örgütsel gelişim, altyapı ve medyanın ilgisi gibi ölçütler incelenmektedir (Çelik, 2009: 58). Hallmark ve mega etkinlikler arasında benzer yönler bulunmaktadır fakat Hallmark etkinlikler belirli bir destinasyonda düzenlenirken, mega etkinlikler farklı destinasyon ve zamanlarda düzenlenebilir.

2.1.1.1.2. İçeriklerine Göre Etkinlikler

Etkinliklerin içeriklerine göre en kapsamlı sınıflama Getz (1997) tarafından yapılmış ve sekiz farklı kategoriden oluşmaktadır.

Kültürel Kutlamalar: Kültürel kutlamalar, festivaller, karnavallar ve dinsel etkinliklerden oluşmaktadır.

Festivaller; Getz (1997: 8) festival “kamusal ve temalı kutlama” olarak tanımlanmaktadır. Festivaller genellikle kültür, sanat, gelenek, görenek, ve dinsel sebepler gibi çeşitli nedenlerle belirli bir bölge ve zamanda toplumun katılımı ile gerçekleştirilen kutlamalardır. Festivalleri diğer kutlamalardan farklı kılan ise gerçekleştirildiği toplumu yansıtması, o topluma özgü olması ve bir toplumun kendini ifade etme tarzı olmasıdır. Bu nedenle festivaller halka açıktır (Albayrak, 2013: 78). Etkinlikler ziyaretçi sayısına, boyutlarına, gerçekleştirildikleri coğrafi alanlara, medya ilgisine ve gerektirdikleri sermayeye bağlı olarak sınıflandırıldığında, festivallerin bu sınıflandırılmanın dışında tutulması gerekmektedir. Detaylı incelendiğinde festivallerin farklı destinasyonlarda ve farklı boyutlarda organize edildiği

görülmektedir. Bu sebeple festivaller, spor etkinlikleri, iş amaçlı etkinlikler ve bilimsel etkinlikler gibi bir etkinlik türü olarak tanımlanmalıdır (Karagöz, 2006: 13).

Karnavallar; Etkinlik turizminin bir parçasıdır ve çok fazla turist çekme gücüne sahiptir. Bilinirliği en yüksek olan ve şehir ile özdeşleşmiş Rio karnavalıdır (Allen, O'Toole, Harris ve McDonnell, 2002: 13).

Anma Günleri ve Dini Etkinlikler; Toplumların tarihlerinde önemli olay ya da kişiler için yılın belirli gününde düzenli olarak düzenlenen etkinliklerdir. Dini etkinlikler ise toplumların inançları doğrultusunda yapılan etkinliklerdir (Yıldırım, 2014: 51).

Politik ve Devlele İlgili Etkinlikler; Politik etkinlikler, tanınmış ve altyapısı gelişmiş şehirlerde yapılan ve birçok devlet adamını ve büyük şirketlerin yönetim kademesini bir araya getiren etkinlik türlerindedir. Politik etkinlikler, çerçevesinde birçok yerli ve yabancı turist zirvelere ve resmi törenlere katılmak ya da önemli kişileri ziyaret etmek amacı ile buldukları yerlerden başka bölgelere seyahat etmektedir (Albayrak, 2013: 79).

Karagöz (2006), politik etkinliklerin medyanın ilgisini çektiğini, etkinlik turizmi içerisinde payının az olmasına rağmen Uluslararası Para Fonu gibi büyük kuruluş toplantılarının politik etkinlikler kategorisinde yer aldığını belirtmiştir. Çelik (2009: 68) ise G20 zirvesi (Group of 20) ve Cumhurbaşkanlarının başka ülkeleri ziyaret etmelerini politik etkinlikler içerisinde yer vermiştir.

Sanat ve Eğlence Etkinlikleri; Dünya genelinde yapılan müzik konserleri (Eurovision Şarkı yarışması), ödül törenleri (Grammy ve Oscar Ödülleri), tiyatro gösterileri, sanat sergileri ve dans şovları binlerce kişinin katıldığı önemli etkinliklerdir (Getz, 2007).

Saayman ve Saayman (2006), sanat ve eğlence etkinlikleri büyüklük ve yapıldığı sürelerine göre farklılık göstermektedir. Bu etkinlikler ekonomik, bireysel, toplumsal veya turizm üzerinde doğrudan ya da dolaylı etki ile sonuçlanabilir. Sanat ve eğlence etkinliklerinin ekstra gelir ve istidamı artırıcı, bölge imajına katkı sağlayıcı, bölgede turizm faaliyetlerini uzun vadede uzatabileceği ve kültürler arasındaki hoşgörü ve anlayışı artırıcı olumu etkileri bulunmaktadır.

İş ve Ticari Amaçlı Etkinlikler; İş amaçlı etkinlikler, uluslararası kongreleri, iş toplantılarını, eğitim, fuar ve sergileri olarak sınıflandırılmaktadır. Ayrıca mesleki amaç ile yapılan seyahatlerin hepsi iş seyahati olarak değerlendirilmektedir. (Arslan, 2008). Bu tür etkinliklerin örgütler açısından temel amacı, tutundurma, pazarlama, ticari ilişkiler kurma gibi hususlarda faaliyet göstermektir. İş ve ticari etkinliklere en iyi örnekler, sergiler (exhibitions) ve fuarlardır. Dünyanın en büyük fuarlarından biri olan EXPO (Dünya Fuarı), ulusal ve uluslararası pazarlarda ticaret ve turizmi artırıcı önemli bir etkinliktir (Getz, 2007: 38).

Eğitim ve Bilimsel Etkinlikler; Eğitim amaçlı ve bilimsel etkinlikler, ortalamanın üzerinde harcama yapan turistleri çekmesi ve en hızlı büyüyen endüstrilerden birisi olması dolayısıyla dikkat çekmektedir. Konferans, seminer, kongre vb. etkinliklerin etkisinin büyük olmasının en önemli nedeni delegelerin konferans, seminer, kongre vb. etkinlik boyunca otelde konaklamaları ve günlük harcamalarının diğer turist tiplerinde oranla daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır (Özdemir, 2008: 21).

Eğitim ve iş amaçlı etkinlik türleri içerisinde kongre, konferans ve seminer kısaca açıklanmıştır.

Kongre; Kongre turizmi bilim, teknoloji, politika ve ticaret gibi farklı konular hakkında bilgi alışverişi yapma, yeni bilgiler öğrenme ve kişinin yaptığı çalışmalar sonucu elde ettiği bilgileri paylaşmak, alanında uzmanlaşmak, meslektaşları ile tanışmak amacıyla kısa süreliğine yaşadığı yerler dışına gerçekleştirilen ve sadece bilgi alışverişini değil aynı zamanda gezip, görme ve alışveriş gibi faaliyetleri de içeren olay ve ilişkiler bütünüdür (Albayrak, 2013: 86).

Konferans; Konferanslar, kongrelere benzerlik göstermekle birlikte daha fazla teknik ve bilimsel alanlarda gerçekleştirilen, düzenli bir periyot göstermeyen toplantılar için kullanılabilir. Konferanslar eğitimsel amaçlarının dışında ticari amaçla da düzenlenebilmektedir (Aymankuy, 2010: 2).

Seminer; Bilgi vermek ve eğitim amacıyla yapılan seminerler 20-50 kişi arasında konuşmacının katılımıyla gerçekleşir. Şirketlerin sektördeki yeni

uygulamaları ve endüstriyel eğilimleri tüm birimleriyle takip etmeleri seminerin ticari yönünü ortaya koymaktadır (Günlü ve Tavmergen, 2004: 37).

Yapılan çalışmalar sonucunda bu tür etkinliklerin yenilikler hakkında katılımcılara bilgi verme, yerel halk ve katılımcılar arasındaki kültürel etkileşimin sağlanması ile bölgeye tekrar ziyaret etme eğiliminin artması, turizm yıl içine yayabilme gibi olumlu etkilere sahip olduğu ortaya çıkmıştır (Hiller, 1995; Weber ve Chon, 2002).

Sportif Etkinlikler; Spor etkinlikleri, tüketim sektöründe gösteri ve eğlence faaliyetine dönüşürken, girişimciler için ise önemli finansal hareketlerin yaşandığı cazip bir ekonomik harekete, hükümetler için de hem sosyal ve kültürel altyapıyı geliştirme ve zenginleştirme aracına dönüşmüştür (Devecioğlu, 2005: 117-134). Spor etkinlikleri sayesinde birçok sporcu, yönetici, medya ve seyirci etkinliğin gerçekleştiği bölgeye gitmektedir. Bu sayede bölge ekonomisi ve turizmi canlanmaktadır (Apaydın, 2010: 140). Spor etkinlik turizmi, bölge için ekonomik ve toplumsal faydaların geliştirilmesi ve pazarlanmasıdır (Getz, 2003: 49-50). Spor etkinlikleri, FIFA Dünya Kupası, Olimpiyat Oyunları ve Grand Prix'ler gibi büyük ölçekli etkinliklerin yanı sıra, turist çekme potansiyeline sahip her türlü orta ve küçük ölçekli spor etkinliklerini içerisine almaktadır (Argan, 2004: 164).

Büyük ölçekli spor etkinliklerini “hallmark”(özellikli) ve ev sahibi toplum üzerinde olumlu ve olumsuz etki yaratan olaylar olarak tanımlanmaktadır (Ritchie, 1984; Ritchie ve Aitken, 1985).

Rekreasyonel Etkinlikler; Rekreasyonel etkinlikler, eğlence faktörünün öne çıktığı, işletme tarafından düzenlenen ve örgüt ya da grup üyelerinin beraber katılım sağladığı etkinliklerdir (Getz, 2007: 43).

Özel Etkinlikler; Bireysel veya küçük gruplar şeklinde katılım sağlanan düğünler, partiler, cenazeler, temalı partiler gibi etkinlikler özel etkinliklerin içerisinde yer almaktadır (Getz, 2007: 44).

Shone ve Parry (2004: 4) ise özel etkinlikleri dört kategoride toplamıştır. Bunlar; boş zaman etkinlikleri (spor, rekreasyon, boş zaman), kültürel etkinlikler

(törensel, dini, kültürel miras, sanat, folklor), kurumsal etkinlikler (ticari, politik, hayırseverlik, satış), kişisel etkinlikler (düğün, doğum günü, yıldönümü).

2.1.2. Etkinlik Turizmi

Etkinlik turizmi, destinasyonlar içerisinde bulunan doğal ve fiziksel turizm kaynaklarını canlandırıcı, imaj oluşturucu ve bir turizm çekim merkezi olarak etkinliklerin düzenli olarak planlanması, geliştirilmesi ve pazarlanması olarak tanımlanmaktadır (Getz ve Bruce, 1993: 16).

Etkinlikler, birçok destinasyonun gelişmesinde ve pazarlama planlarında önemli derecede rol oynar ve turizm için önemli bir motive edici faktördür. Topluluk oluşturmadan kentsel dönüşüme, ulusal kimlikleri besleyen kültürel gelişime kadar birçok rolü vardır (Getz, 2008: 403). Bölgenin ev sahipliğini üstlenen yerel halk ve diğer bölgelerden gelen turistler ve sanatçılar etkinliğin katılım profilini oluşturmaktadır. Etkinliğe katılım gerçekleştiren ziyaretçiler yerel halkın geleneklerini görerek kısa süreliğine de olsa deneyimleme fırsatı yakalamaktadır (Chen, 2011: 106).

Etkinlik turizmi başta turistik ürün olabileceği gibi alternatif turistik ürün olarak da değerlendirilebilmektedir. Etkinlik turizmi, “birincil veya ikincil çekicilik şeklinde kullanılarak katılımcı sayısını maksimize etmek için; özel olayların planlanması, geliştirilmesi ve pazarlanması olarak tanımlanmaktadır.” (Kozak ve Bahçe, 2009: 157). Getz (1997) göre ise “Etkinliklere katılan turist sayısını azami seviyeye çıkarmak amacıyla birincil ya da ikincil turist çekicilikleri olarak etkinliklerin planlanması, geliştirilmesi ve pazarlanmasıdır” şeklinde tanımlanmaktadır.

Goldblatt (2000: 4) çalışmasında etkinlik turizminin gelişmesini sağlayan değişimleri yaş durumuna göre değişim, teknoloji, gelir ve zaman biçiminde sıralamaktadır. Kişilerin değişen ve gelişen yaşam koşullarına bağlı olarak daha uzun süre yaşamaları onların seyahat tercihleri üzerinde etkili olmuş, eğlenme ağırlıklı seyahatler yerine farklı faaliyetleri talep etmelerine neden olmuştur. Teknolojik gelişmelere bağlı olarak insanların istedikleri bilgilere kısa sürede ulaşabilmeleri, kullanılabilir gelirlerindeki artış ve zaman kısıtının geçmişe oranla daha az olması onları etkinliklere yöneltmiştir.

Etkinliğin temel unsurları mekan (yer), hedef kitle, medya ve etkinlik altyapısıdır (Jayswal, 2008: 252). Hayatın bir parçası olan etkinlikler internet, televizyon ve reklam araçlarında fark edilerek, turizm aracı olarak kullanılmaya başlanmıştır (Ambrosio, Manuel ve Faria 2011: 331). Etkinlik büyük bir çaba içerir çünkü etkinlik katılımcıları ve planlayıcılarının arasındaki iletişimin sağlanması uyumu gerektirir. Her etkinlik özgün olmakla birlikte, katılımcılara farklı deneyimler sunar. Etkinliğin atmosferini paylaşmak, orada bulunmak turistleri motive eden faktörlerdir (Getz, 2008: 404).

Turistik ürün çeşitlendirilmesi açısından etkinlik turizmi önemli kaynaklara sahip olan bir turizm türüdür (Karaküçük, 1997: 37). Bir destinasyonda gerçekleştirilen etkinlik turizmine ilişkin konulan hedefler ve amaçlar Çizelge 2’de gösterilmiştir.

Çizelge 2: Etkinlik Turizmine İlişkin Hedef ve Amaçlar

Hedef	Amaç
Destinasyonlar için imaj oluşumu	Çekici ve güçlü bir etkinlik oluşturma; destinasyondaki diğer turizm çekiciliklerine ilginin çekilmesi, özgün kültürel değerleri korumak ve bölgenin veya şehrin modernliğini ön plana çıkarmak
Yabancı turistleri çekmek	Hedeflenen ziyaretçi sayısına ulaşmak için etkinliklerin gerçekleştirilmesi
Yabancı gelir yaratmak	Gerçekleştirilen etkinlikler ile yabancı yatırımları ya da sponsorları ve tüketicileri, yüksek oranda bölgeye çekmek
Diğer ekonomik hedefler için fayda yaratmak	Teknolojik ve yönetsel yetenekleri, etkinliklerle birleştirmek; ticari fuarlar ve kongreler gerçekleştirmek
Turizm sezonunu uzatmak, düşük sezonları güçlendirmek	Turist çekmek; uzun süreli konaklamaları özendirerek etkinlikleri güçlü kılmak
Turizmin faydalarını tüm bölgelere yaymak	Ülke genelinde etkinlik gerçekleştirmek; paket turlar ve tur rotası gibi
Tekrar ziyaretleri özendirmek	Farklı etkinlikleri desteklemek, diğer turizm çekiciliklerini tanıtmak için etkinlikleri kullanmak; yerli-ziyaretçi ilişkilerini güçlendirmek; etkinliklerin kalitesini ve ziyaretçi tatminini arttırmak
Boş zaman, kültür, tarih, spor ve sanat gelişimine katkı sağlamak	Toplumsal planlama süreçlerini izlemek
Olumsuz çevresel etkilerden kaçınmak; çevresel korumayı güçlendirmek	Etkinlik süresince doğal turizmi canlandırmak

Kaynak: Karaküçük, S. (1997). Rekreasyon Boş Zamanlı Değerlendirme Kavram Kapsam ve Bir Araştırma. Ankara: Seren Ofset. s.37 ; Albayrak, A. (2013). Alternatif Turizm. Ankara. Detay Yayıncılık. s.72.

Etkinliklerde turizm hareketliliği de sağlanır ve gerçekleştirildiği bölgeye imaj kazandırmada ve bölgenin tanıtımında etkin rol oynar (Tayfun ve Arslan, 2013: 192-193). Sezon dışında düzenlenen etkinlikler ise düzenlendiği bölgede iş imkanlarının artmasına olanak sağlayarak olumlu ekonomik etki yaratmaktadır (Dwyer, Forsyth ve Spurr, 2006: 62).

2.1.2.1 Etkinlik Turizmi Özellikleri

Etkinliklerin; günlük hayatın dışında (sıradışı) ve halka açık olması, belirli bir temaya sahip sınırlı sürede yapılması, tüm aktivitelerin devamlı aynı bölgede düzenlenmesi, kendilerine ait sabit bir yapılarının olmaması temel özellikleri olarak sıralanabilir (Karagöz, 2006: 7-8).

Karaküçük (1997: 93) göre, etkinlik turizmi özellikleri şu şekilde sıralanabilir;

- Etkinlik turizmi yerel halk, yerel yönetimler gibi farklı grupların organize şekilde çalışmasına olanak vermektedir.
- Etkinlik turizmi gerçekleştirildiği bölgenin çekiciliğinin artmasına katkı sağlayarak bölgeye olan turizm talebini olumlu yönde etkileyen bir turizm türüdür. Etkinlik turizmi yerel halkın bölgede kalmasına, yabancıları da bölgeye çeken bir turizm türüdür.
- Etkinlik turizmi gerçekleştirildiği bölgeyi diğer bölgelerden farklı kılan ve fark yaratan bir turizm türüdür. Bu nedenle gerçekleştirildiği bölgenin imajını olumlu yönde etkilemektedir.
- Etkinlikler, insanların katılımı ile gerçekleştirilen faaliyetler olduğundan bir etkinliğin aynısının başka zamanlarda gerçekleştirilmesi mümkün değildir. Bu sebepler, her seferinde turistlere farklı deneyimler sunmaktadır. Etkinliklerin standardize edilmesi ve denetim altında tutulması mümkün değildir.
- Etkinlik turizmi talebi hava şartları, bölgede yaşanan sosyal, toplumsal ve siyasi olaylar gibi her türlü durum ve olaydan etkilenebilmektedir.
- Etkinlik turizmi farklı kültürlerden insanların bir araya gelmesini sağlaması ve doğası gereği kültürlerin, yaşatılan örf ve adetlerin, geleneklerin insanlar arasında yayılmasına olanak sağlayan bir turizm türüdür.
- Etkinlik turizmi gerçekleştirildiği bölgede fiziksel ve sosyal gelişime katkı sağladığı gibi doğal ve fiziksel kaynakların da etkin kullanımına olanak tanımaktadır.

- Etkinlik turizmi, turizm talebini karşılamak üzere gerçekleştirildiği bölgede alt yapı ve üst yapı yatırımlarına daha fazla önem verilmesini sağlamaktadır.

2.1.2.2. Etkinliklerin Olumlu ve Olumsuz Etkileri

Özel etkinliklerin yerel halk ve çıkar sahipleri açısından önemli olumlu ve olumsuz etkileri vardır. Tüm faaliyetlerin, yerel halk ve katılımcıları üstünde doğrudan sosyal ve kültürel etkiler bulunmaktadır. Bu etkiler, herhangi bir spor müsabasında veya konserde ortaya çıkan ortak bir eğlencenin paylaşılması olabilir. Özel etkinliklerin gurur veren izlenimleri, toplumsal faaliyetler ve ulusa özgü kutlama günleri gibi olaylarda belli olmaktadır. Bazı sportif ve kültürel etkinliklerin katılımcılar üstünde kalıcı etkileri bulunmaktadır. Bu faaliyetler ise, kişilerin sosyal ve kültürel görüşlerinin biçimlenmesine neden olmaktadır (Kişioğlu, 2013: 17).

Etkinlikler, toplumun yeni şeyler deneyimlemesine, yeni şeyler öğrenmesine, kültürel deneyimlere katılmasına ve yeni beceriler kazanmasına imkân vermektedir. Kişisel olarak düşünüldüğünde ise bireylerin etkinliğe katılan sanatçıları görme ve tanınmasına, yeni fikirler ve düşüncelerle karşılaşmasına, bireyin yeni şeyleri deneyimlemesine, mutluluk hissi ve yaşadığı toplumun bir bireyi olmaktan dolayı gurur duymasına etki etmektedir (Delamere, 2001). Etkinlikler yerel halkın günlük hayatı içerisinde baskı oluşturmakta, mahremiyeti engellediğinden dolayı yerel halk üzerinde olumsuz düşüncelere ve tatminsizlik duygusuna yol açmaktadır (O’Sullivan ve Jackson, 2002).

Çizelge 3’te özel etkinliklerin ortaya çıkardığı olumlu ve olumsuz etkilere yer verilmiştir.

Çizelge 3: Etkinliklerin Olumlu ve Olumsuz Etkileri

ETKİLER	OLUMLU ETKİLER	OLUMSUZ ETKİLER
SOSYOKÜLTÜREL	<ul style="list-style-type: none"> *Deneyimlerin paylaşılması *Geleneklerin tekrar hayata geçirilmesi *Toplumsal onurun oluşması *Katılımların artması *Yeni fikirlerin oluşması *Kültürel deneyimlerin artması 	<ul style="list-style-type: none"> *Toplumsal yabancılaşma *Olumsuz topluluk imajı *Kötü alışkanlıklar *Kötüye kullanma *Sosyal kaydırma

Çizelge 3'ün devamı		
FİZİKSEL VE ÇEVRESEL	*Çevresel düzenlemeler *Çevresel duyarlılığın artması *Altyapıya katkı sağlaması *Ulaşım ve iletişim sistemini geliştirmesi	*Çevre zarar vermesi *Kirlilik *Ses kirliliği *Trafik sorunları
POLİTİK	*Uluslararası prestij *Gelişmiş şehir profili *Sosyal bağlılık *Yönetim deneyimi sağlama	*Hatalardan oluşan riskler *Propaganda *Toplumsal kontrol yapılmaması
EKONOMİK	*Artan turist ziyaretleri *Turist konaklama süresinin uzaması *Yüksek kazanç *Vergi gelirinin artması *İş olanaklarının artması	*Toplumun turizme direnmesi *Otantikliğin kaybolması *İmajın zedelenmesi *Fiyatların artması
TURİZM VE TİCARET	*Yatırım fırsatlarına teşvik *Dünya çapında tanınma *İmaj kazanma ve yenileme *Bölge hakkındaki farkındalığın artması *Ürün çeşitliliğinin artması *Turistik ürünleri rakiplerden ayırma *Sezonu genele yayma	*Yöreselliğin kalkması *Rekabet artışı *İmaj kaybetme yetersiz hizmet/tesis veya kötü uygulamalar sonucunda kötü şöhret *Konaklama sektöründe aşırı doluluk

Kaynak: Çelik, A. (2009). Destinasyon Pazarlama Unsuru Olarak Etkinlik Turizmi ve Etkileri İstanbul Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara. ; Can, E. (2015). Boş Zaman, Rekreasyon ve Etkinlik Turizmi İlişkisi. İstanbul Sosyal Bilimler Dergisi. 10. s. 9.

Etkinlikler aracılığıyla yerel halk ve ziyaretçilerin arasındaki ilişkide en fazla öne çıkan, olumlu ve olumsuz etkilerdir. Diğer taraftan etkinliklerin eğlenceyi arttırması, toplumun etkinliklerle günlük hayatın stresinden uzaklaşabilmesi ve ruhsal açıdan kendilerini iyi hissedebilmeleri, diğer kültürleri tanımaları ve diğer kültürlerle karşı olan önyargılarını ortadan kaldırmaları, toplumsal onurun ve bütünlüğün sağlanması gibi etkiler olumlu etkiler olarak belirtilebilir. İstenmeyen davranışların ve suç oranlarının artması, bölücülük durumunun oluşabilmesi, geleneklerin zarar görebilmesi gibi faktörler ise olumsuz etkiler olarak belirtilebilir (Getz, 2007: 304).

2.1.3. Festival Turizmi ve Yerel Halka Etkileri

Turizm olgusu farklı sosyo-kültürel yapıya sahip toplumlar içinde etkileşim sağlamaktadır. Bu etkileşimden kaynaklanan sosyal yapıda bazı değişimler olmaktadır (Berber, 2003).

2.1.3.1. Festival Kavramı

Festival terimi Latince kelime olan festum'dan gelir ve orijinal anlamı ‘‘genel eğlence ve şenliktir’’. Bu tanım ile baktığımızda festival, bir kültürün veya sosyal grubun dünya görüşünü, geleneksel uygulamalarını, performanslarını, ritüellerini ve oyunlarını temsil eden periyodik bir kutlama olarak açıklanır (Green, 1997: 295). Günümüzde festum kelimesi ile aynı anlamda kullanılan festival, her yıl aynı zaman ve yerde gerçekleşen konser, oyun ve film gibi etkinlikler olarak ifade edilmektedir (Falassi, 1987: 2; Derrett, 2004: 3).

Bowdin ve diğerleri (2006: 5) göre festivaller, yüzyıllardır kullanılan bir terimdir. Geleneksel olarak fiziksel işgücü, toprak ekimi ve yapılan aktiviteler sonucunda yapılan kutlama, rahatlama ve iyileşme zamanı şeklinde tanımlanmaktadır.

Festivalin ortaya çıkması için üç temel faktörün uyumu gerekmektedir. Bu üç faktör; etkinliğin yapılacağı yer, bölgede yaşayan yerel halk ve festivale katılmak için gelen ziyaretçilerdir. Festivalin oluşabilmesi ve eksiksiz bir şekilde yapılabilmesi için etkinlik yerinin belirlenmesi, bölge halkına etkinliğin duyurulması, halkın etkinlik için hazırlanması ve etkinliğe katılmak için gelen ziyaretçiler ile ilgili tüm hazırlıkların yapılması ön koşuldur. Etkinliğin yapıldığı yere ziyaretçilerin gelmesi destinasyon pazarlamasını ve ziyaretçiler ile bölge halkının buluşması kültür turizmini oluştururken, etkinlik yerinde ziyaretçilerin ve bölge halkının buluşması bu unsurların hepsinin bir arada olması ise festival aşamasını oluşturmaktadır (Yürük, 2015: 18).

Festival bünyesinde yiyecek, içecek, müzik, dans etmek, maske takmak, alay yürüyüşü yapmak, oyun oynamak ve oynayanları izlemek gibi pek çok unsur içerir. Her festivalin tüm bileşenlere sahip olması gerekir gibi bir durum söz konusu değildir (İmirgi, 2005: 32).

Festivaller, programları önceden belirlenmiş, özel öneme sahip müzik, sanat, kültür, bilim vb. belirli bir konuya göre düzenlenen, belirli aralıklarla organize edilen etkinliklerdir (Bilgili, Yağmur ve Yazarkan, 2012: 118).

2.1.3.1.1. Festivallerin Tarihsel Gelişimi

Festivaller dinsel nedenler ile birlikte ortaya çıkmıştır. Eski çağlarda ilkel toplumlarda düzenlenen geleneksel kutsallaştırılmış törenlerle insanların dinsel inançlarına ilişkin bilgilerini tekrarlaması ve bu törenlerin her yıl aynı zamanlarda gerçekleştirilerek nesillerden nesillere aktarımı sağlanmaktadır. Örneğin eski Yunan Uygarlığında ise Şarap Tanrısı Dionisyos'u anımsamak için onun şerefine festivaller düzenlenerek, dans, tiyatro ve müzikli eğlenceler tertip ediliyordu. Musevilik, Hristiyanlık, Budizm ve Müslümanlığın egemen olduğu Eski Anadolu Uygarlığı, Roma, Çin, Hint, Uzakdoğu ve Arap yarımadasında yaşayan pek çok uygarlık da dinsel nedenli festivaller düzenlemiştir. Rönesans ile birlikte dinsel olaylar önemini yitirmiş ve din dışı nedenlerle de festivaller düzenlenmeye başlamıştır. Festivallerin uluslararası nitelik kazanması II. Dünya Savaşının ardından olmuştur (Albayrak, 2013: 78).

Aydınlanma Çağı ile birlikte din dışı festivaller düzenlenmeye başlanmıştır. Bunlardan ilki 1748 yılında Heandel adına İngiltere' de düzenlenen "Londra Festivali" müzik festivali özelliğini taşımaktadır (Bilgili ve diğerleri, 2012: 118). Festivaller, ritüel kaynaklardan beslenerek gelişen, kapsamlı sanat etkinliklerine de ad olmuş, zamanla anlam genişlemesine de uğrayarak yerel-bölgesel kutlamalar için de kullanılmıştır. Bu sebeple din dışına çıkarak yeniden anlam kazanmış ve bu anlam ile tekrar gelenekleştirilmiştir (Akarınar, 2004: 28).

Türkiye' de festivallerin yaygınlaşması 1980 yıllarından sonra başlamıştır. Eğitim düzeyi ve kentlilik bilinci artan, sanata ilgi gösteren çok kültürlü çevreler ile kültürel değer ve geleneklerine bağlı çevrelerin yoğunluk olduğu illerde, farklı amaç ve çeşitlilikte festivaller düzenlenmektedir (Akarınar, 2004: 32). Festival sayısının artmasının nedenleri arasında; yönetim ve ekonomik üretim yapısındaki değişimler, kültürün zenginlik, istihdam yaratıcı olarak görülmesi ve küreselleşmenin etkileri sıralanabilir (Apaydın, 2011: 143).

2.1.3.1.2. Festival Türleri

Festivaller birçok temada düzenlendiği için belirli bir sınıflandırması yoktur. Çalışmada literatürde festival ile yapılan farklı sınıflandırmalara yer verilmiştir.

Sert (2013: 25) festivalleri; yiyecek-içecek, film, mzık, sanat, denizcilik, antika, sanat ve el sanatları, tarım, toplum, dans, etnik etkinlikler, tarih, mevsimler, fuarlar, tiyatro ve drama, halk, yaban hayatı ve kızıldereeliler olarak on sekiz kategoriye ayırmıştır.

Wasserman (1974), festival türlerini on sekiz katagoriye ayırmıştır. Bunlar;

1. Tarım
2. Antika
3. Sanat
4. Sanat Yapıları
5. Toplumsal
6. Dans
7. Etnik
8. Film
9. Folk
10. Yiyecek-içecek
11. Tarih
12. Kültür
13. Denizcilik
14. Mzık
15. Mevsimsel
16. Fuar
17. Halk
18. Tiyatro ve Drama

Wilson ve Udal (1992) ve Albayrak (2013) festivalleri katılımcıları açısından farklı şekilde sınıflanmışlardır;

Yerel Festivaller: Belirli bir kültür içerisinde yer alan ve ondan beslenen özelliktir. Etkinlikler, yerel halk kültürü tarafından kontrol edilmektedir.

Gelişmiş Yerel Festivaller: Tek kültürlü olmaları, bu kültürün yeleri tarafından yönetilip, kontrol edilmeleri ve seyirciler açısından temel ekiciliğın kültürün kendisi olması bakımından mevcut kültürden ortaya çıkan yerel festivallerle benzerlik göstermektedir. Farklılaştığı nokta, kültürel öğeleri bilinçli bir şekilde

yabancı katılımcılara adapte etmeye çalışmasıdır. Bu tüm grubu değil de, kültürel materyalin adaptasyonunun estetik bir biçimini veya ticarileştirilmesini içermektedir.

Ticarileşmiş Festivaller: Ticari tutundurma faaliyetlerini halk kutlamaları ile birlikte ele alır ve halk kültürünün desteği bitene kadar popüler kültür olarak kabul edilir.

Tek kültürlü festivaller (Toplumsal Olmayan): Tek kültürlü festivaller mevcut kültürün dışında, yabancı kişiler tarafından organize edilir ve kültürün üyeleri tarafından destek görmez ve o kültürün üyelerini seyirci / katılımcı olarak gösterme çabası yoktur.

Çok Kültürlü Festivaller: Birçok kültürün kültürel materyallerini temsil eden festivallerdir. Birkaç istisna dışında, seyirciler sunulan kültürün üyeleri olma eğilimindedirler.

Mallen ve Adams (2008: 2-3) göre ise festivaller geleneksel ve niş festivaller olarak sınıflandırılmaktadır. Geleneksel festivallerin oluşabilmesi için standart kuralları ve nesiller boyunca uygulanan ve bilinen bir etkinlik olması gerekmektedir. Niş festivaller ise, geleneksel etkinlik bileşenlerini veya geleneksel olmayanları kullanarak etkinliği yenilemek ya da yeni bir etkinlik yaratmak üzerine kurulmuştur. O'Sullivan ve Jackson (2002: 338) ise festivalleri, festivali düzenleyenler, festival alanı, katılımcı sayısı, yönetim ve amaç olarak beş kategoride sınıflandırmıştır.

2.1.3.1.2.1. Müzik Festivalleri

Festivaller, 2000'lerde müzik kültürünün önemli bir bölümünü kapsamaktadır (Robinson, 2015). Müzik turizmi önemli ve büyüyen bir turizm sektörüdür (Gibson ve Connell, 2007), günümüzde müzik festivalleri oldukça popülerdir ve milyonlarca hayran çekmektedir ayrıca müzik festivalleri müzik turizminin önemli bir bileşenidir (Hudson, Roth, Madden ve R. Hudson, 2015: 68).

Daha modern müzikal tarihte, 1967 yılındaki Monterey Pop Festivali müzik festivalleri içerisinde önemli yer tutmaktadır. Müzik turizmi, canlı performansları dinlemek ya da performans deneyimi yaşamak için festivalin düzenlendiği bölgeye gelen bireylerden oluşur (Campbell, 2011). Canlı müzik performanslarına katılmanın

faydaları; memnuniyet, neşe deneyimlemesi, eğlence, sosyal etkileşim, ünlü ve değerli sanatçılara fiziksel olarak yaklaşma şansı olarak sıralanabilir (Earl, 2001).

Stone (2008)'e göre müzik etkinliklerinin dört farklı özelliği vardır. Bunlar;

1. Baskın müziğe sahip rock, country, pop ve klasik türleri vardır.
2. Yılda bir kez veya belirli süre zarfında düzenlenirler.
3. Belirli veya sınırlı bir bölgede gerçekleşirler.
4. Halka açıktırlar.

2.1.3.1.2.2. Türkiye' de Düzenlenen Müzik Festivalleri

Festivaller, Türkiye ve dünyada kültürel ve sanatsal faaliyetler, fuarlar, alışveriş, sergiler, spor olayları, düzenlenen etkinlikler olarak karşımıza çıkmaktadır (Küçük, 2013: 14). Çizelge 4' te Türkiye' deki müzik festivallerinin, düzenlendiği bölge ve gerçekleştirilme zamanlarına dair bilgilere yer verilmiştir.

Çizelge 4: Türkiye' de Düzenlenen Müzik Festivalleri

Festival İsmi	Festival Bölgesi	Festival Zamanı
Zeytinli Rock Festivali	Akçay Sahili / Balıkesir	28 Ağustos- 1 Eylül
Kuşadası Gençlik Festivali	Kuşadası Sevgi Plajı/ Aydın	10-14 Temmuz
Magic Break	Antalya	20 - 23 Nisan
İstanbul Caz Festivali	İstanbul	25 Nisan – 1 Haziran
Chill-Out Festival	İstanbul / Bodrum / Çeşme	15 Haziran- 31 Ağustos
Bozcaada Caz Festivali	Bozcaada Ayazma Manastırı	19 – 21 Temmuz
Holifest	İstanbul / İzmir / Ankara	27 Nisan – 4 Mayıs
Cappadox	Kapadokya	14-19 Haziran
Electronica Festival	İstanbul / Çeşme	12 Temmuz – 13 Ağustos
Sónar İstanbul	İstanbul	8 – 9 Mart
Mersin Uluslararası Müzik Festivali	Mersin	10 Nisan – 2 Mayıs
Eski Fest	Eskişehir	25-28 Nisan
Uluslararası Ankara Caz Festivali	Ankara	26Nisan- 12 Mayıs
Sokak Festivali	İstanbul	27-28 Nisan
Balıkesir Gençlik Festivali	Balıkesir	27-28 Nisan
Oxo Müzik Festivali	Ankara	27 Nisan
Uluslararası Gaziantep Opera ve Bale Festivali	Gaziantep	3-11 Mayıs
Milyon Fest	Karşıyaka/ İzmir	3-5 Mayıs

Kaynak: www.momondo.com.tr; www.festtr.com

2.1.3.1.2.3. Dünyada Düzenlenen Müzik Festivalleri

Çizelge 5’te dünyadaki müzik festivallerinin, düzenlendiği bölge ve gerçekleştirilme zamanlarına dair bilgilere yer verilmiştir.

Çizelge 5: Dünyada Düzenlenen Müzik Festivalleri

Festival İsmi	Festival Bölgesi	Festival Zamanı
Roskilde	Danimarka	29 Haziran – 7 Temmuz
Montreux Caz Festivali	İsviçre	28 Haziran- 13 Temmuz
Exit Festival	Sırbistan	4 – 7 Temmuz
Colours of Ostrava	Çek Cumhuriyeti	17 – 20 Temmuz
Fuji Rock	Japonya	26 – 28 Temmuz
Øya Festival	Norveç	6 – 10 Ağustos
Sziget Festival	Macaristan	7 – 13 Ağustos

Kaynak: www.momondo.com.tr

2.1.3.1.2.4. Zeytinli Rock Festivali Profili

Balıkesir ilinin ilçesi olan Edremit denizi, plajları ve arkeolojik eserleri ile önemli bir turizm merkezidir (www.tanitma.gov.tr). Zeytinli Rock Festivali dört yıl ara verilmesinin ardından Milyon Yapım, Umut Kuzey’ in öncülüğünde tekrar hayata geçirilmiştir. Festival her yıl büyüyerek ve güçlenerek Türkiye’ nin en büyük yerli müzik festivaline dönüşmüştür. Türk rock müziğinin temsilcilerini ağırlayan festival, Türkiye’ nin diğer bölgelerinde gerçekleştirilen festivallere örnek olurken, aynı zamanda ülkemizde kamplı festival kültürünün yerleşmesi ve gelişmesini sağlamıştır. Edremit Akçay Sahili’ nde gerçekleşen festival 2017 yılında 75’ den fazla sanatçı ve 200.000’ den fazla müzikseveri bir araya getirmiştir (www.ntv.com.tr).

2.1.4. Festival Turizmi

Festivalin dönemi boyunca dışarıdan gelen insanların festivalin yapıldığı destinasyonu ziyaret etmesi festival turizmi olarak nitelendirilmektedir (Visser, 2005: 156). Festival turizm ile birlikte ele alındığında, ortaya çıkan etkiler festival turizmini ortaya çıkarmaktadır (Sullivan ve Jackson, 2002: 326-227).

Festival turizmi hızla büyüyen bir eğlence sektörü olarak ortaya çıkmakta ve ev sahibi toplum üzerinde önemli etkileri olmaktadır (Getz, 2008; Arcodia ve Whitford, 2007). Festivaller, topluluklar tarafından kültürel miraslarını sergilemek, şehirlerini tanıtmak, turistleri çekmek ve yerel sakinlere ek kültürel eğlence sunmak ve bununla

birlikte yaşam kalitelerini arttırmak için fırsatlar sağlamak gibi çeşitli nedenlerle düzenlenmektedir (Cudny, Korec ve Rouba, 2012).

Festivaller her geçen yıl önemli miktardaki turistin motivasyonunu sağlayarak turizm hareketlerinin hız kazanmasını sağlamakta ve birçok kişiye iş olanağı oluşturmakta, konaklama işletmelerinin doluluğunu arttırmakta, turizmle ilgili birçok sektörü olumlu yönde etkileyerek turizm hareketinin tüm yıla yayılmasını sağlamakta ve en önemlisi de ülkenin uluslararası turizm piyasasında tanınmasında rol oynamaktadır (Çulha, 2008: 1831).

Atak (2009: 41) göre ise festival kişilerin eğlenmek, gösteri seyretmek, sanat faaliyetlerinden yararlanmak gibi ihtiyaçlarından ortaya çıkmaktadır. Gösteriyi sunacak veya izleyecek katılımcıların festival alanına gelmesi için ulaştırma hizmetleri, konaklamaları, konserler için salonların dhazırlanması gibi faaliyetlerin turizmin canlanmasını doğrudan etkilediğini ifade etmektedir.

2.1.4.1. Festival Turizminin Etkileri

Festivaller, toplumsal değerlerin kutlanması ve sürdürülmesi işlevine sahiptir. Fakat kültürel ve ekonomik bağlantıları nedeniyle festivaller, bununla birlikte yöredeki kültürün festival katılımcılarına tanıtılarak, ilgi alanlarına çekerek ekonomik anlamda gelir elde etme amacıyla da düzenlenmektedir. Festivallerin toplum temelli işlevi olmasının yanı sıra birçok etkisi daha bulunmaktadır (Hall ve Mitchell, 2008: 209).Festivaller, çağdaş toplumların ziyaretçileri çekmek ve harcamalarını arttırmak, yen bir kentsel imaj oluşturmak ve kültürel yaratıcılığın ve sosyal bütünleşmenin sağlanması için katalizör görevi görmektedir (Del Barrio, Devesa, and Herrero, 2012). Bu bölümde festival turizminin etkileri detaylı olarak ele alınmaktadır.

a-) Ekonomik Etkileri

Festivaller hükümetler için vergi gelirleri, artan istihdam, iş fırsatları ve ev sahibi şehirler için ek gelir yaratma gibi topluma ekonomik fayda sağlamaktadır. Ayrıca, festival sonrasında bölge halkı tarafından başka amaçlarla kullanılacak yeni tesis ve mekanların inşası, kentsel alanların yenilenmesi ve altyapı festivallerin düzenlenmesi için gereken yatırımı haklı gösterebilir. Festivaller aynı zamanda

ziyaretçi varışlarını artırarak, konaklama ve harcama süresini uzatarak bölgede turizm endüstrisinin gelişmesine yardımcı olabilir (Prayag, Hosany, Nunkoo ve Alders, 2013). Litvin ve Fetter (2006) göre, festivallerin genellikle çok fazla sermaye yatırımı gerektirmediğini çünkü mevcut altyapıyı kullanarak geliştirme ve organize olma eğiliminde olduklarını göstermektedir.

Festivallerin ekonomik etkileri; festivale katılan ziyaretçiler tarafından yapılan harcamalar, festival nedeniyle gerçekleşen yatırım harcamaları, organizatörler tarafından yapılan harcamalar olarak üç farklı kaynaktan ortaya çıkmaktadır (Karagöz, 2006: 42).

Festivallerin olumlu etkilerin yanı sıra, yükseltilmiş fiyatlar, bölge sakinlerinin göçleri ve normal işlerin kesintiye uğraması gibi olumsuz ekonomik etkileri bulunmaktadır. Bir festival başarısının yalnızca doğrudan ekonomik katkılarıyla değil aynı zamanda fiziki, politik ve sosyal etkileriyle de incelenmesi gerekmektedir (Dwyer, Mellor, Mistilis ve Mules, 2000).

b-) Fiziksel (Çevresel) Etkileri

Festivallerin olumlu fiziksel etkilerinin arasında çevre bilincinin artırılması, çevre sergilenmesi, altyapı desteği, ulaşım ve haberleşme ağında gelişme, kentsel dönüşüm ve yenileme sıralanabilir (Hertanu ve Boitor, 2012: 26).

Festivallerin yol açtığı fiziksel etkiler yerel halk açısından, çevresel zarar, gürültü ve aşırı kalabalık dahil olmak üzere olumsuz etkilere karşı koruma sağlamak için özel politikalar uygulamak gerekebilir (Arcodia ve Whitford, 2006). Festivaller ayrıca doğal, kültürel veya tarihi kaynakların kirlenmesi, tahribi, bozulması dahil fiziksel ve doğal çevre üzerinde olumsuz etkilere neden olabilir (Gürsoy ve Kendall, 2006).

c-) Sosyo- Kültürel Etkileri

Festivaller genellikle toplum tarafından, para kazandıran turist çekiciliği yerine, toplumun kültürünü ve tarihini yansıtan eğlenceli topluluk temelli etkinlik olarak kabul edilir (De Bres ve Davis, 2001). Özellikle uluslararası festivaller dünyanın her tarafından ziyaretçi ağırladıkları için sosyalleşmeyi de beraberinde getirmektedir (Özdemir, 2008: 39).

Bir festivalin veya etkinliğin gerçekleşmesi, bölgenin sosyal çevresini geliştirerek veya bunlardan uzaklaştırarak toplumun sosyal yaşamını ve yapısını etkileyebilir (Fredline ve Faulkner, 2000). Festival yönetiminde yerel halkın katılımı ve görüşleri, festivallerle ilgili sosyo- kültürel etkilerin çoğundan kaçınmaya yardımcı olmaktadır. Bu etkiler arasında yerel halkın yaşam tarzının bozulması, barbarlık, aşırı kalabalık ve suç oranının artması sayılabilir (Dwyer ve diğerleri, 2000).

2.1.5. Yerel Halkın Festival Ziyaretçilerine Bakış Açısı

Etkinliklerin etkileri ile ilgili araştırmalar çoğunlukla büyük ölçekli etkinlikler üzerinde uygulanmıştır (Waite, 2003: 196). Bu nedenle küçük ölçekli etkinliklerin ev sahibi toplum üzerindeki etkilerin incelendiği çalışmalara gereksinim duyulmaktadır. Bu tür araştırmalar festival ile yerel halk arasındaki ilişkinin araştırılması açısından önem arz etmektedir. Etkinliklerin yerel halk üzerindeki sosyal etkilerine odaklanan çalışmalar organizatörlere gelecekte planlanan etkinlikler açısından önemli bilgiler sağlamaktadır. Yerel halkın memnuniyetsizliği, düzenlenen etkinliğin başarısını ve uzun dönem devamlılığında olumsuz sonuçlar ortaya çıkarabilir (Ekin, 2011: 44).

Jeon, Shin ve Lee (2014) tarafından Kore’ de yapılan araştırmada, kültürel ve boş zaman etkinliklerinin, sosyal yönlü mutlulukla pozitif yönde ilişkili olduğunu, çünkü bu etkinliklerin sosyal etkileşimleri desteklediğini ve aidiyet duygusu geliştirdiğini belirtmişlerdir.

2.1.5.1. Sosyal Değişim Teorisi

Blau tarafından 1960’lı yıllarda geliştirilen Sosyal Değişim Teorisi (Social Exchange Theory), sosyal değişimlerdeki insan davranışını açığa çıkarmak için ortaya çıkmıştır. Sosyal değişim teorisi, “karşılık normu”na vurgu yaparak sosyal değişimlerde bir kişiye karşı olumlu bir davranış sergilendiğinde, bu kişi için karşılığında belirlenmemiş bir olumlu davranış gösterme yükümlülüğü oluştuğunu belirtmektedir (Swift ve Virick, 2013: 718).

Turizm insan odaklı bir süreç olduğu için sosyologlar tarafından inceleme ve araştırma konusu olmuştur. Turizm, hem müşteri hem hizmet sağlayıcılarının davranışlarını kapsayarak kitlelerin üzerinde etkili olması nedeniyle sosyolojinin bir konusu haline gelmiştir. Bu kitleler üzerindeki etkisinin her geçen gün giderek artması

turizmin sosyolojik açıdan önemini ortaya koymaktadır (Erdoğan, 1996: 150-156; Arslantürk ve Amman, 2014: 13-14).

Festivallerin ekonomik etkilerinin aksine, sosyal etkilerinin ölçülmesi zor olabilir (Teye, Sönmenz ve Sırakaya, 2002). Sosyal Değişim Teorisi yerel halkın tutumlarını ölçmek için çalışmalarda yaygın olarak kullanılmıştır (Gürsoy ve Kendall, 2006; Wang ve Pfister, 2008; Nunkoo ve Ramkissoo, 2011). Bu teori insan ilişkilerinin öznel bir fayda- maliyet analizi ve alternatiflerin karşılaştırılması ile oluştuğunu öne sürmektedir (Kang, Lee, Yoon ve Long, 2008: 683).

Sosyal değişim teorisi, yerel halkın olumsuz etkilerden daha fazla olumlu etki algılamalarında festival gelişimini desteklemelerinin daha olası olduğunu göstermektedir. Bu teori, toplum bağları güçlü olan yerel halkın, yerel etkinliklere ve festivallere dahil olma olasılıklarının daha yüksek olacağını ve festivalleri kendi toplumlarına fayda yaratacak şekilde görme ihtimalinin daha yüksek olacağını öne sürmektedir (Derrett, 2003; Gürsoy ve Kendall, 2006; Stevenson, 2016).

2.1.5.2. Duygusal Dayanışma

Giderek artan sayıda çalışmada, duygusal dayanışmayı yerel halkın turistlere bağlanma deneyiminin yerel halkın turizm gelişimine yönelik tutumlarını nasıl etkileyebileceği incelenmektedir (Woosnam, 2011a). Duygusal dayanışma başkalarıyla tamamlanmış hissi veren, duygusal yakınlığı algılayan ve başkalarıyla temas halinde olan bir kişi olarak tanımlanmaktadır (Hammarstr, 2005).

Woosnam ve Norman (2010), duygusal dayanışma ölçeğini ortak inançların, ortak davranışların ve turistlerle etkileşimin duygusal dayanışmayı ve yerel halkın turizm ve turizm gelişimine yönelik tutumlarını nasıl etkilediğini test etmek için geliştirmişlerdir. Duygusal dayanışma ölçeği üç faktörden oluşur bunlar; (1) ziyaretçilere karşı hoşgörü (örneğin ziyaretçileri yerel ekonomiye katkılarından dolayı takdir ediyor ve onlara adil davranıyorlar); (2) duygusal yakınlık (örneğin yerel halk ziyaretçilere karşı kendini yakın hissediyor ve onlarla arkadaşlık kuruyor); (3) sempati duyma (örneğin yerel halkın ziyaretçilerle çok ortak noktaları vardır, onlara karşı sevgi hissediyor ve onları anlıyorlar).

2.1.6. Yerel Halkın Festival Gelişim Desteği

Yerel halkın algılarının ölçülmesi toplum üyelerinin turizm gelişimi veya belli bir etkinliğin üzerlerinde yarattığı etkiler hakkında yorum yapabilmesini sağlamaktadır. Yerel halk üzerinde belli bir etki yaratıyorsa bu etki halkın etkinliğe karşı tutum ve davranışlarını etkilemektedir (Hall, 2003: 39). Festivaller, çoğunlukla gerçekleştirildiği bölgelere ve yerel halkın yaşamlarına getireceği beklenen faydalar nedeniyle devlet kurumları ve destinasyonlardan gittikçe artan bir ilgi görmektedir (Burgan ve Mules, 2000).

Eğlence ve eğlence olanakları sunmasının yanı sıra, festivaller ayrıca yerel halka toplumsal bağlılıklarını göstermeleri için özel bir fırsat sunmaktadır (Rao, 2001). Festivaller ayrıca, katılımcıların yerel halkın kültürleriyle karşılaştıklarında, yerel halk ve katılımcılar arasındaki anlayışı geliştirmek için bir alan sağlayarak kültürel alışveriş ve anlayışı geliştirir (Besculides, Lee ve McCormick, 2002). Diğer turizm gelişim şekilleri gibi festivaller de yerel halkın refah seviyesinde önemli rol oynar. Çoğu çalışma festivallerin topluluklardaki yaşam kalitesini önemli ölçüde artırabileceğini göstermektedir. Turizm gelişimine bağlı olarak festivaller, yerel halkın yaşam standartlarını ve yaşam kalitesini arttırarak gelir düzeylerini, vergi gelirlerini, istihdam fırsatlarını, ekonomik çeşitlilik ile sosyal ve kültürel imkanlar sunarak önemli rol oynamaktadır (Andereck, Valentine, Knopf ve Vogt, 2005).

Yerel halk bir etkinliği ve festival gelişimini değerlendirirken algıladıkları olumlu etkiler veya faydalar ile olumsuz etkiler veya maliyetleri göz önünde bulundururlar. Olumlu etkilerin olumsuz etkilerden ağır basabileceği algılanırsa, yerel halkın festival gelişimini desteklemesi daha olasıdır (Li ve Wan, 2017: 519).

2.1.7. Yerel Halkın Turizm Gelişim Desteği

Turizm olgusu farklı sosyo-kültürel yapıya sahip toplumlar içinde etkileşim sağlamaktadır. Bu etkileşimden kaynaklanan sosyal yapıda bazı değişimler olmaktadır. Turizm sektörü açısından, sosyal çevrenin etkisi önemlidir. Sosyal yapının benimsemeyeceği, hoşgörü gösteremeyeceği süreçler, işletme veya bölge turizmini yok edebilir. Yerel halkın turizme ilgi göstermesi öncelikle turizmin ekonomik çekiciliğinden kaynaklanmaktadır. Turistlerle, yerel halk arasında başta ekonomik alanda gelişen ilişkiler, zamanla yerel halkın turistlerin yaşam biçimleri hakkında bilgi

sahibi olmalarını sağlamıştır. Yerel halkın, turistlerle kurduğu sosyal ilişkiler, yerel halkın eski dışa kapalı tutucu tavırlarını bırakıp, dışa açık davranış modelleri geliştirmelerine neden olmuştur. Aynı zamanda bu ilişkiler topluluğun değer yargılarını eski kalıbından kurtararak daha akılcı bir niteliğe bürünmelerini sağlamıştır. (Berber, 2003: 206-213).

Bazı çalışmalarda turizmin gelişmesi ve turizme katılımın toplum refahını olumlu yönde etkileyebileceği bulgulanmıştır (Morgan, Pritchard ve Sedgley, 2015; Naidoo ve Sharpley, 2016). Yerel halkın turizme karşı genel memnuniyeti turizmin gelişimine vereceği desteği etkilemektedir (Zamani-Farahani, 2016: 16). Turizmin gelişmesinden memnun olan halk gelişimi artırmak için destek sağlayacaktır (Yoon vd., 2001: 364; Ko ve Stewart, 2002: 521). Bu konuda, fayda ve memnuniyet algısı turizm gelişimini desteklemeye yönelik tutumun belirlenmesinde önemli birer değişkendir (Ko ve Stewart, 2002: 529). Ap (1992, 665) göre, yerel halkın turizmin etkilerine yönelik algıları ve tutumları; gelecekteki turizm uygulamalarının başarılı bir şekilde gelişimi, pazarlaması ve işleyişinde etkili olmaktadır.

2.2. İlgili Araştırmalar

Etkinliklerin Etkileri ile İlgili Araştırmalar;

Ritchie (1984) çalışmasında etkinliklerin etkilerini, ekonomik, turizm ve ticari etki, fiziksel etki, sosyo-kültürel etki, psikolojik etki ve politik etki olarak altı kategoride incelemiştir.

Ritchie ve Aitken (1985) yerel halkın 1988 Kış Oyunları Olimpiyatlarına ev sahipliği yapma konusundaki tutumlarını araştırmışlardır. Yerel halkın yaşadığı bölgedeki etkinliğe ilgi gösterdiği ve etkinlikten memnun oldukları sonucuna ulaşmışlardır.

Soutar ve McLeod (1993), Amerikan Kupası etkinliğinin algılarını incelemiştir. Bölge sakinleri olaydan sonra yaşam koşullarının önemli ölçüde iyileştiğini ve etkinliğe ev sahipliği yapmaktan kaynaklanan olumlu bir sosyal etkinin ortaya çıktığını belirtmişlerdir.

Burns, Hatch ve Mules (1986) çalışmalarında Grand Prix'in olumlu sosyal etkisinin düzenlendiği destinasyonu prestij kazanmasına ve bilinirliğinin artmasına neden olduğu olumsuz sosyal etkisinin ise trafik yoğunluğu, araç hırsızlığı, ve gürültü oluşumuna yol açtığı bulgusuna ulaşmışlardır.

Delamere, Wankel ve Hinch (2001) çalışmalarında bireylerin festivallere yönelik tutumuna ilişkin fayda ve maliyet listesi hazırlamışlardır. Analiz sonucunda yerel halkın festivallere karşı tutumunu belirleyen, yardımlaşma, dostluk insanlarla bir arada olma, sosyal etkileşim gibi sosyal fayda maddeleri belirlenmiştir. Sonuç olarak yerel halkın festival tutumunu belirleyen sosyal fayda ve sosyal maliyet olmak üzere iki ana faktör tespit edilmiştir.

Allen ve diğerleri (2002) etkinliklerin olumlu etkileri içerisinde deneyimlerin paylaşılması, geleneklerin tekrar hayata kazandırılması, toplumsal onurun oluşturulması, toplumsal grupların onaylanması, katılımların artması, yeni fikirlerin oluşması, kültürel deneyimlerin artması, olumsuz etkileri ise toplumsal yabancılaşma, olumsuz topluluk imajı, sosyal huzurun kaybolması şeklinde sıralamıştır.

Deccio ve Baloğlu (2002) çalışmalarında, Utah'taki Garfield Country' deki 2002 Kış Olimpiyat Oyunları'nı destekleyen yerel halkın turizme bağımlı ve açık hava etkinliklerine sıklıkla katılanlar olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Kim ve Petrick (2005), FIFA 2002 Dünya Kupası'nın yerel halkın algılamaları ile olumlu ve olumsuz etkilerini ölçmüşlerdir. Olumlu etkiler; toplum imajının gelişmesi, ekonomik fayda, yabancı ülke ve kültüre ilginin artması, turizm altyapısının gelişmesi olurken, gayrimenkul ve eğlence aktivite fiyatlarındaki artış, trafik sorunları olumsuz etki olarak bulgulanmıştır.

Kızılırmak (2006), Türkiye' de 1188 yerel festivalin zamanları, içerikleri ve düzenlendiği bölgelere dağılımlarını belirlemek için araştırma yapmıştır. En fazla festivalin Karadeniz Bölgesi içerisinde düzenlendiği ve en fazla festivalin temmuz ve ağustos aylarında gerçekleştirildiğini, tarım ve kültür festivallerinin birinci sıralarda yer aldığını tespit etmiştir.

Kim, Gürsoy ve Lee (2006), Seoul şehrindeki FIFA 2002 Dünya Kupası' nda yerel halkın olumlu ve olumsuz algılarını ölçmüşlerdir. Doğal kaynakların korunması, yerel halk ve ziyaretçiler arasındaki etkileşim olumlu etki, trafik sorunu, fiyatların

artması, sosyal problemler, inşaat maliyetinin artması ve beklenen ekonomik faydanın gerçekleşmemesi yerel halk tarafından olumsuz etkiler olarak görülmüştür.

Ohmann, Jones ve Wilkes (2006), 2006 Futbol Dünya Kupasının, algılanan olumlu etkilerinin artması nedeniyle Münih sakinleri tarafından büyük oranda desteklendiğini tespit etmişlerdir. Güvenlik, yerel halkın toplum duygusu, farklı etnik gruplardan insanlar ile etkileşim kurmak, kentsel yenilenmeyi destekleme boyutları tespit edilmiştir.

Sert (2013), Ankara' daki Beypazarı Festivali' nin yerel halk üzerindeki sosyal etkilerini ve festivale karşı tutumlarını ortaya koymak için yaptığı çalışmasının sonucunda, yerel halkın festivalin sosyal faydalarının sosyal maliyetinden daha fazla olduğuna inandığında festivalleri desteklediklerini ve festivale katılımları sonucunda festivallerin başarılarının arttığını tespit etmiştir.

Kim, Jun, Walker ve Drane (2014), Güney Kore'deki F1 Kore GP'sinin algılanan sosyal etkilerini değerlendirmek için çok boyutlu bir ölçek geliştirmişlerdir. Ev sahibi topluluk sakinleri tarafından algılanan sosyal etkileri değerlendirmek için 23 maddelik altı faktörlü bir model ortaya çıkmıştır. Bu faktörler; ekonomik faydalar, toplumsal imaj, toplum gelişimi, ekonomik maliyetler, trafik sorunları ve güvenlik riskleridir.

Mingo ve Montecolle (2014), çalışmalarında arkadaşlarla bir festivale katılmak gibi sosyalleşmeyi gerektiren boş zaman etkinliklerine katılımın, memnuniyet duygularını oluşturabileceği ve bireylerin birçok psikolojik ihtiyacını karşılayabileceğini bu nedenle, sosyalleşmeyi içermeyen boş zaman etkinliklerinden daha fazla katılım için teşvik edilebileceği sonucuna ulaşmışlardır.

İlban, Kaşlı ve Bezirgan (2015) Burhaniye'yi ziyaret eden yerli festival turistlerin destinasyon imajı ile algılanan değer ve davranışsal niyetleri arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik araştırmalarının sonucunda, destinasyon imajının bir varış noktası algısını ve ağızdan ağıza iletişimi olumlu yönde etkilediğini ve destinasyon imajının tekrar ziyaret etme niyeti üzerinde etkisi olmadığı bulgulamışlardır. Ayrıca varış yerinden algılanan değer, varış yerini tekrar ziyaret etme ve önerme olasılığını olumlu yönde etkilemiştir.

Atci, Unur ve Gursoy (2016) etkinliklerin olumlu etkilerinin yanında, yaşanan bölgede fiyatların artması, trafik sıkıntısı ve kalabalık, suç oranlarında artış ve mülkiyet üzerinde hasara yol açabileceğini belirtmişlerdir.

Müzik Festivali İle İlgili Araştırmalar;

Thrane (2002) çalışmasında, Norveç'te düzenlenen Kongsberg Caz Festivali'nde caz müziği, ziyaretçilerin özel ilgi alanları ve festival harcamaları arasındaki ilişki üzerine yoğunlaşmıştır. Yapılan çalışma, festivale katılmanın belirli bir nedeninin (caz müziğine ilgi) kişisel harcamaları nasıl etkilediği üzerine odaklanması bağlamında sınırlıdır. Caz müziğine olan yoğun ilginin, festivale katılan ziyaretçiler için önemli bir sebep olduğu ve yüksek harcama yapanlar olarak sınıflandırılacak müşterilerin caz müziğine olan yoğun ilgiyle motive olma ihtimalinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Pegg ve Patterson (2010) çalışmalarında, Avusturalya'da gerçekleştirilen Tamworth Country Müzik Festivali'ne katılan ziyaretçilerin katılım için temel motivasyonlarını ve festivalin hangi yönlerinin kendi türlerinden ayırdığını belirlemeyi amaçlamışlardır. 1500'den fazla ziyaretçi anketi toplamışlar, festival ziyaretçileri arasında etkinlik katılımı, festivale katılma nedenleri ve temel çalışma değişkenleri arasında karşılaştırma yapıldığında değerlendirme açısından anlamlı bir fark olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu bulgular, belirli bir etkinlikte bir araya gelebilecek farklı niş gruplarının farklı ihtiyaçlarına hizmet etmenin önemi hakkında net bilgiler vermektedir.

Packer ve Ballantyne (2011), müzik festivaline katılımın katılımcıların psikolojik ve sosyal faydası üzerinde önemli olumlu etkileri olabileceğini bildirmiştir.

Ballantyne, Ballantyne ve Packer (2014) çalışmalarında, müzik festivallerinin katılımcılara olumlu psikolojik sonuçlara yol açan bir ortam sağladığını bildirmektedir. Elde edilen sonuç, festival atmosferinin, müzik ve sosyal deneyimlerden sonra katılımcıların memnuniyetinin en kritik belirleyicisi olduğunu göstermektedir. Ayrıca, müzik festivallerinin sağladığı sosyalleşme fırsatlarının, katılımcıların birbirleriyle bağlantı kurmalarını ve diğer katılımcılarla yoğun etkileşimde bulunmalarını sağlıyor. Ayrıca, festivale devam etmenin, bireylerin

kendilerini (kendini kabul etmeleri), başkalarını (sosyal tutarlılığı) ve dünyayı (kişisel gelişim ve ustalık) anlamalarını kolaylaştırabileceğini öne sürmektedirler.

Hudson vd. (2015) çalışmalarında, katılımcıların sosyal medyalarının müzik festivalleriyle birlikte kullanımını incelemişlerdir. 423 anket dolduran katılımcıların cevaplarına yapısal eşitlik modellemesi kullanarak test etmişlerdir. Sosyal medya kullanımının festival katılımında önemli etkisi olduğunu ve sosyal medya temelli ilişkilerde ağızdan ağıza tavsiyede buldukları sonuçlarına ulaşmışlardır.

Duygusal Dayanışma ile İlgili Araştırmalar;

Woosnam, Norman ve Ying (2009), Güney Carolina'daki Beaufort ilçesinde, yerel halkın ortak inançlarının, ortak davranışlarının ve turistlerle etkileşiminin derecesini incelemek için nitel bir araştırma yöntemi kullanmışlardır. Yerel halkın paylaşılan inançlarının ve davranışlarının duygusal dayanışmasının üzerinde önemli etkiler yaptığını ve bölgenin tarihi ve doğal güzelliğini takdir etmeleri bakımından yerel halkın turistlerle benzer inançları paylaştığını tespit etmişlerdir.

Woosnam (2012), Teksas eyaletindeki Galveston ilçesinde yerel halkın ziyaretçilere karşı bakış açısı ile turizm ve turizm gelişimi konusundaki desteklerini incelemiştir. Çalışma sonucunda, duygusal olarak turistlerle daha özdeşleşmiş yerel halkın, turizm etkilerini olumlu olarak algılamasının ve dolayısıyla turizm gelişimini desteklemesinin daha olası olduğunu bildirmişlerdir.

Woosnam ve Aleshinloye (2015) duygusal dayanışma ölçeği ve festival sosyal etki tutum ölçeği kullanarak, Caldwell, Teksas' ta yaşayanların Kolache Festivali' ne ev sahipliği yapmanın getirdiği etkileri incelemişlerdir. Yerel halkın turistlere hissettiği duygusal dayanışma derecesinin, festivalin topluluk üzerindeki hem olumlu hem de olumsuz algılanan etkileri üzerinde bir etkisi olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Moghavvemi, Woosnam, Paramanathan, Musa ve Hamzah (2017), yerel halkın kişiliğinin, duygusal dayanışmanın ve toplumsal bağlılığın turizmin algılanmasını nasıl etkilediğini ve bunun sonucunda turizmin gelişmesine verilen desteği araştırmışlardır. Pahang ve Sabah olmak üzere iki Malezya turizm beldesinde yaşayan 340 kişiden anket verileri toplanmış ve önerilen modeli test etmek için yapısal eşitlik modellemesi kullanılmıştır. Sonuç olarak, sempati duyma ve ziyaretçilere karşı

hoşgörünün, yerel halkın turizm gelişimine yönelik tutumlarını etkileyen en güçlü faktörler olduğu ve etkisinin ise farklı kişilik özelliklerine sahip erkekler ve kadınlar arasında değişiklik gösterdiği tespit edilmiştir. Ayrıca ziyaretçilere karşı hoşgörü ve duygusal yakınlığın yerel halkın turizm gelişimine karşı tutumları üzerindeki etkisinin yüksek uyumluluk ve dışa dönük kişilikleri olan yerel halk arasında farklı olduğu gözlenmiştir. Fazla tecrübe, vicdanlı olma ve nevrotizmin bu ilişkiler üzerinde önemli bir etkisi olmamıştır.

Yerel Halkın Festival ve Turizm Gelişim Desteği ile İlgili Araştırmalar;

Siu, Lee ve Leung (2013), yerel halkın bir bütün olarak turizme karşı olumlu tutumları olduğunda, turistlere olumlu bakma eğiliminde olduklarını ve turizmin gelişimini desteklediklerini belirtmiştir.

Park, Nunkoo ve Yoon (2015), yerel halkın toplum gelişimi ve sosyal kazanç üzerine araştırmalarını birleştirerek teorik bir model geliştirmişlerdir. Yapısal eşitlik modellemesi kullanarak kırsal alanda yaşayan 556 Koreli üzerinde test etmişlerdir. Sosyal kazancın modelde kullanılan her yol ilişkisi üzerindeki ılımlaştırıcı etkilerini test etmek için çoklu grup analizi kullanmışlardır. Turizmin çevresel etkilerinin toplumun memnuniyetini etkilediğini bunun sonucunda turizmi destekledikleri sonucuna ulaşmışlardır.

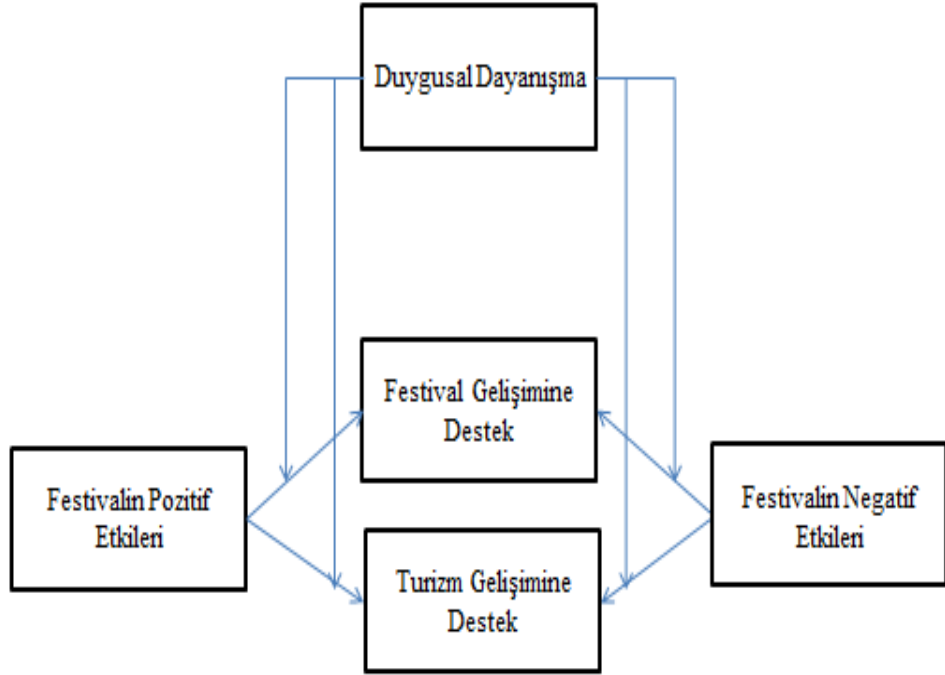
Li ve Wan (2017) sosyal değişim teorisi, duygusal dayanışma teorisi ve toplumsal bağlılığı birleştirerek kavramsal bir model geliştirmişlerdir. Macao' daki yerel halkın algıları ve festival gelişimine desteklerini, doğrulayıcı faktör analizi ve yapısal eşitlik modellemesi kullanarak analiz etmişlerdir. Yerel halkın algıladıkları olumlu festival etkilerinin duygusal dayanışma ve toplumsal bağlılıktan etkilendiğini, festival gelişimine desteklerinin duygusal dayanışmalarından, toplumsal bağlılıklarından ve hem olumlu hem de olumsuz algılara festival etkilerinden etkilenebileceği sonucuna ulaşmışlardır. Ancak duygusal dayanışma ile algılanan olumsuz etkiler arasındaki ilişkinin anlamlı olmadığı tespit edilmiştir.

3. YÖNTEM

Yöntem bölümünde ilk olarak araştırmanın önerilen modeli ve araştırma hipotezleri oluşturulmuştur. Daha sonra anket formunun hazırlanma süreci, araştırmanın evren ve örnekleme, veri toplama araçları ve teknikleri ile verilerin analizi hakkında bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Araştırma modeli, araştırmanın amacı yönünde verilerin toplanması ve analizi için gerekli koşulların düzenlenmesidir (Karasar, 2014: 76). Araştırmada festivalin pozitif ve negatif etkilerinin, yerel halkın bölgede festival ve turizm gelişimine destekleri üzerindeki etkisi incelenmiştir. Bununla birlikte bu etki üzerinde duygusal dayanışma değişkeninin moderatör etkisinin olup olmadığı test edilmiştir. Bu araştırma, değişkenler arasındaki neden sonuç ilişkisini incelediği için bir nedensellik çalışmasıdır. Yapılan çalışmada önerilen araştırma modeline Şekil 2’de yer verilmiştir.

Şekil 2: Araştırmanın Önerilen Modeli

3.1.1. Araştırmanın Hipotezleri

İyi bir hipotez araştırmanın organize edilmesi bakımından çok elverişlidir. Hipotez, araştırmayı belirli değişkenler arasındaki ilişkinin incelenmesi şeklinde sınırını belirler ve veri toplamanın, çözümlenmenin ve yorumlamanın uygun yöntemlerini önerir. Hipotezlerin doğrulanması ya da reddedilmesi sayesinde sahip olunan bilginin doğru veya yanlış olduğu ortaya çıkar (Walliman, 2006: 67). Yerel halkın festivalin pozitif ve negatif etkilerinin turizm ve festival gelişimine etkisi ile duygusal dayanışma faktörünün ılımlaştırıcı etkisinin belirlenmesinde, farklı ülke festivallerinde yapılmış önceki çalışmaların varsayımları ışığında (Woosnam ve Nurman, 2010; Woosnam, 2012; Kim, Jun, Walker ve Drane, 2014; Li ve Wan, 2017) araştırma hipotezleri oluşturulmuştur.

3.1.1.1. Festivalin Pozitif Etkileri ile Yerel Halkın Festival Gelişim Desteği İlişkisi

H1: Festivalin pozitif etkileri yerel halkın festival gelişim desteği algılamaları üzerinde olumlu ve anlamlı bir etkisi vardır.

H1a: Festivalin pozitif etkilerinden altyapı ve kentsel gelişim boyutu, yerel halkın festival gelişimine desteği üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkisi vardır.

H1b: Festivalin pozitif etkilerinden ekonomik gelişim boyutu, yerel halkın festival gelişimine desteği üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkisi vardır.

H1c: Festivalin pozitif etkilerinden sosyo kültürel değişimler boyutu, yerel halkın festival gelişimine desteği üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkisi vardır.

H1d: Festivalin pozitif etkilerinden toplum imajını güçlendirme boyutu, yerel halkın festival gelişimine desteği üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkisi vardır.

H1e: Festivalin pozitif etkilerinden eğlence fırsatı boyutu, yerel halkın festival gelişimine desteği üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkisi vardır.

3.1.1.2. Festivalin Negatif Etkileri ile Yerel Halkın Festival Gelişim Desteği İlişkisi

H2: Festivalin negatif etkileri yerel halkın festival gelişim desteği algılamaları üzerinde negatif bir etkisi vardır.

H2a: Festivalin negatif etkilerinden ekonomik maliyetler boyutu, yerel halkın festival gelişimine desteği üzerinde negatif etkisi vardır.

H2b: Festivalin negatif etkilerinden trafik sorunları boyutu, yerel halkın festival gelişimine desteği üzerinde negatif etkisi vardır.

H2c: Festivalin negatif etkilerinden güvenlik riskleri boyutu, yerel halkın festival gelişimine desteği üzerinde negatif etkisi vardır.

H2d: Festivalin negatif etkilerinden çevresel riskler boyutu, yerel halkın festival gelişimine desteği üzerinde negatif etkisi vardır.

H2e: Festivalin negatif etkilerinden sosyal çatışmalar boyutu, yerel halkın festival gelişimine desteği üzerinde negatif etkisi vardır.

3.1.1.3. Festivalin Pozitif Etkileri ile Yerel Halkın Turizm Gelişim Desteği İlişkisi

H3: Festivalin pozitif etkileri yerel halkın turizm gelişim desteği algılamaları üzerinde olumlu ve anlamlı bir etkisi vardır.

H3a: Festivalin pozitif etkilerinden altyapı ve kentsel gelişim boyutu, yerel halkın turizm gelişimine desteği üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkisi vardır.

H3b: Festivalin pozitif etkilerinden ekonomik gelişim boyutu, yerel halkın turizm gelişimine desteği üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkisi vardır.

H3c: Festivalin pozitif etkilerinden sosyo kültürel değişimler boyutu, yerel halkın turizm gelişimine desteği üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkisi vardır.

H3d: Festivalin pozitif etkilerinden toplum imajını güçlendirme boyutu, yerel halkın turizm gelişimine desteği üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkisi vardır.

H3e: Festivalin pozitif etkilerinden eğlence fırsatı boyutu, yerel halkın turizm gelişimine desteği üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkisi vardır.

3.1.1.4. Festivalin Negatif Etkileri ile Yerel Halkın Turizm Gelişim Desteği İlişkisi

H4: Festivalin negatif etkilerinin yerel halkın turizm gelişim desteği algılamaları üzerinde negatif bir etkisi vardır.

H4a: Festivalin negatif etkilerinden ekonomik maliyetler boyutu, yerel halkın turizm gelişimine desteği üzerinde negatif bir etkisi vardır.

H4b: Festivalin negatif etkilerinden trafik sorunları boyutu, yerel halkın turizm gelişimine desteği üzerinde negatif bir etkisi vardır.

H4c: Festivalin negatif etkilerinden güvenlik riskleri boyutu, yerel halkın turizm gelişimine desteği üzerinde negatif bir etkisi vardır.

H4d: Festivalin negatif etkilerinden çevresel riskler boyutu, yerel halkın turizm gelişimine desteği üzerinde negatif bir etkisi vardır.

H4e: Festivalin negatif etkilerinden sosyal çatışmalar boyutu, yerel halkın turizm gelişimine desteği üzerinde negatif bir etkisi vardır.

3.1.1.5. Festivalin Pozitif ve Negatif Etkileri ile Yerel Halkın Festival Gelişim Desteği Arasında Duygusal Dayanışmanın Moderatör (düzenleyici-ılımlaştırıcı) Etkisi

H5a: Festivalin genel pozitif etkilerinin festival gelişim desteği üzerindeki etkisinde, duygusal dayanışmanın moderatör (düzenleyici-ılımlaştırıcı) etkisi vardır.

H5b: Festivalin genel negatif etkilerinin festival gelişim desteği üzerindeki etkisinde, duygusal dayanışmanın moderatör (düzenleyici-ılımlaştırıcı) etkisi vardır.

3.1.1.6. Festivalin Pozitif ve Negatif Etkileri ile Yerel Halkın Turizm Gelişim Desteği Arasında Duygusal Dayanışmanın Moderatör (düzenleyici-ılımlaştırıcı) Etkisi

H6a: Festivalin genel pozitif etkilerinin turizm gelişim desteği üzerindeki etkisinde, duygusal dayanışmanın moderatör (düzenleyici-ılımlaştırıcı) etkisi vardır.

H6b: Festivalin genel negatif etkilerinin turizm gelişim desteği üzerindeki etkisinde, duygusal dayanışmanın moderatör (düzenleyici-ılımlaştırıcı) etkisi vardır.

3.2. Evren ve Örneklem

Evren, araştırma sonuçlarını genellemek amacıyla kullanılan elemanlar bütünüdür. Yapılan araştırma, sonuçlarının genellenebilirliği arttıkça değer kazanır. Her araştırmacı kendine özgü evreni, belli değişkenlere, belli özelliklere göre sınıflayarak tanımlar. Çalışma evreninin ulaşılabilen evren olduğu için bu yönüyle

somuttur. Çalışma evrenini belirlemek için evreni tanımlama ve sınırlandırma yapılmaktadır. Çalışma evrenine amaca uygun ölçütler geliştirmek ve bu ölçütlere uyanları almak evreni belirlemenin en iyi yoludur (Karasar, 1995: 109-110)

Creswell (2005) göre; evren somut bir biçimde tanımlandıktan sonra uygun şekilde örneklem seçilmesi gerekir ve bu süreç çok önemlidir. Örnekleme bulguların uygulanacağı ve genelleneceği somut bir evrenin bilinmesi araştırmanın dış geçerliliği için önemlidir.

Bu araştırmanın evreni, Edremit ilçesinde yaşayan yerel halktır. Belirlenen çalışma evrenine zaman ve maliyet kısıtları göz önünde bulundurularak örnekleme yöntemine başvurulmuştur. Araştırmanın örneklemini Balıkesir ili Edremit ilçesi Zeytinli Rock Festivali'ni düzenlendiği bölgede yaşayan yerel halk oluşturmaktadır. 2018 yılında Edremit'in nüfusu 154.487 olup her geçen yıl artmaktadır (www.nufusu.com). Örnekleme yöntemi olarak kolayda örnekleme yöntemi seçilmiştir. Örnekleme büyüklüğünde Yazıcıoğlu ve Erdoğan (2004: 50) tarafından belirtilen evren kümesi 100.000 ve üzeri için, örneklem sayısı en az 384 olması gerektiği dikkate alınmıştır. Zeytinli Rock Festivali 29 Ağustos-2 Eylül arasında düzenlenmektedir. 2018 yılı Ağustos ve Eylül ayında Edremit bölgesinde ulaşılabilen ve festival hakkında bilgisi olan yerel halka 525 anket formu uygulanmıştır. Anket formları incelenmiş ve içerisinde hatalı (eksik doldurulan, okunmadan soruların tümünde aynı seçeneklerin işaretlendiği vb.) olduğu belirlenmiş anket formları analize dahil edilmemiştir. Bu nedenle, 468 geçerli anket formu üzerinden analizler uygulanmıştır.

3.3. Veri Toplama Aracı ve Araştırmada Kullanılan Ölçekler

Araştırma ölçekleri oluşturulmadan önce ilgili alanyazın incelenmiş ve konu hakkında detaylı bilgi elde edilmiştir. Araştırmanın amacına uygun olarak anket içinde yer alacak değişkenlere uygun ifadelere yer verilmiştir. Araştırmada kullanılan ölçeklerin İngilizce dilinde olması nedeniyle, her bir ölçek önce Türkçe'ye çevrilmiş, daha sonra tekrar İngilizce'ye çevrilerek anlam geçerliliği sağlanmıştır.

Araştırma için geliştirilen anket formunda 6 bölüm bulunmaktadır. Birinci bölümde katılımcıların demografik özellikleri (cinsiyet, yaş, eğitim durumu, gelir, meslek), bölgede yaşama süreleri, festivalden memnuniyet dereceleri, festivale

katılma, görev alma ile turizm faaliyetlerinden gelir sağlama durumlarına yönelik on soru yer almaktadır. İkinci bölümde festivalin pozitif sosyal etkileri ölçeği 24 ifade, üçüncü bölümde festivalin negatif sosyal etkileri ölçeği 21 ifade, dördüncü bölümde festival ziyaretçilerine karşı duygusal dayanışma etkileri ölçeği 12 ifade, beşinci bölümde festival gelişimi ölçeği 4 ifade ve altıncı bölümde turizm gelişimi ölçeği 5 ifade ile yer almaktadır.

3.3.1. Festivalin Pozitif Etkileri Ölçeği

Festivalin pozitif etkilerini belirlemek amacıyla Kim, Jun, Walker ve Drane (2014) tarafından geliştirilen ve birçok araştırmada tekrar test edilerek güvenilirliği kanıtlanmış pozitif etkiler ölçeği kullanılmıştır. Ölçek içerisinde, altyapı ve kentsel gelişimi ölçmeye yönelik 5 ifade, ekonomik gelişimi ölçmeye yönelik 5 ifade, sosyo kültürel değişimleri ölçmeye yönelik 5 ifade, toplum imajını güçlendirmeye yönelik 6 ifade, eğlence fırsatlarına yönelik 3 ifade olmak üzere toplamda 24 ifade yer almaktadır. Bu ölçekte bulunan ifadeler 5’li likert (1=Asla katılmıyorum, 2=Katılmıyorum, 3=Kararsızım, 4=Katılıyorum, 5=Kesinlikle katılıyorum) derecelendirilmesi şeklindedir. Çizelge 6’da araştırmada kullanılan festivalin pozitif etkileri ölçeği ifadelerine yer verilmiştir.

Çizelge 6. Festivalin Pozitif Etkileri Ölçeği İfadeleri

İfadeler
Altyapı ve Kentsel Gelişim
1. Festival topluluk imajında gelişme sağlar.
2. Festival alışveriş tesis imkanlarında artış sağlar.
3. Festival eğlence tesis imkanlarında artış sağlar.
4. Konaklama tesis sayısının artmasını sağlar.
5. Festival turizm altyapısının hızlı kalkınmasını sağlar.
Ekonomik Gelişim
6. Festival yerel halk için istihdamın artmasını sağlar.
7. Festival süresince iş fırsatları artar.
8. Festival çevre gelişimi için yatırımların artmasını sağlar.
9. Festival ekonomik şartlarda iyileşmeye neden olur.
10. Festival toplumda hızlı bir gelişmeye neden olur.
Sosyo Kültürel Değişimler

11. Festival süresince kültürel etkinliklerin sayısı artar. 12. Festival diğer kültür ve ziyaretçilere karşı anlayışın artmasını sağlar. 13. Festival yerel kültürün korunması için teşvik sağlar. 14. Festival yerel halkın yeni insanlar ile tanışması için fırsat sağlar. 15. Festival uluslararası müzik etkinliklerine ilginin artmasını sağlar.
Toplum İmajını Güçlendirme
16. Festival ev sahipliği yaptığı Edremit' in dünyaya tanıtma fırsatının artmasını sağlar. 17. Festival bölgenin medyada bilinirliğini artırır. 18. Festival Edremit ilçesinin imajının gelişmesine katkı sağlar. 19. Festival ev sahibi topluluğun uluslararası tanınırlığının artmasını sağlar. 20. Festival ülkede toplum bilincinin benimsenmesine yardımcı olur. 21. Müzik Festivali ile ilgili prestijli bir imaj oluşur.
Eğlence Fırsatları
22. Festival yüksek kalitede eğlence olanaklarının artmasını sağlar. 23. Festival yerel halkta heyecanın artmasına neden olur. 24. Festival yerel halkın farklı müzik türlerini öğrenmesini sağlar.

3.3.2. Festivalin Negatif Etkileri Ölçeği

Festivalin negatif etkilerini belirlemek amacıyla, pozitif etkiler ölçeğinin de alındığı Kim, Jun, Walker ve Drane (2014) tarafından geliştirilen ölçek kullanılmıştır.

Ölçek içerisinde, ekonomik maliyetleri ölçmeye yönelik 4 ifade, trafik sorunlarını ölçmeye yönelik 5 ifade, güvenlik risklerini ölçmeye yönelik 4 ifade, çevresel riskleri ölçmeye yönelik 4 ifade, sosyal çatışmaları ölçmeye yönelik 4 ifade olmak üzere toplamda 21 ifadeye yer verilmiştir. Bu ölçekte bulunan ifadeler 5'li likert (1=Asla katılmıyorum, 2=Katılmıyorum, 3=Kararsızım, 4= Katılıyorum, 5= Kesinlikle katılıyorum) derecelendirilmesi şeklindedir. Çizelge 7'de araştırmada kullanılan festivalin negatif sosyal etkileri ölçeği ifadelerine yer verilmiştir.

Çizelge7. Festivalin Negatif Etkileri Ölçeği İfadeleri

İfadeler
Ekonomik Maliyetler
1. Festival için belediyenin altyapı harcaması artar. 2. Zeytinli Rock Festivali alanını inşa etmek için harcama artar. 3.Festival bölgesindeki emlak fiyatları artar. 4. Festival bölgesindeki ürün fiyatları artar.
Trafik Sorunları

5. Festival trafik yoğunluğuna neden olur. 6. Festival bölgesinde park alanı bulma zorluğu artar. 7. Festival bölgesinde toplu araçları kullanmada sorunlar artar. 8. Festival bölgesinde artan trafik yerel sorunlara neden olur. 9. Festival bölgesinde yol kapama ve kesintilerde artış olur.
Güvenlik Riskleri
10. Festival bölgede suç oranında artışa neden olur. 11. Festival bölgesinde terör riski artar. 12. Bölgede ziyaretçilerden dolayı güvenlik sorunu ortaya çıkar. 13. Bölgede güvenlik risk endişeleri nedeniyle psikolojik kaygı artar.
Çevresel Riskler
14. Bölgede çöp ve atık miktarı artar. 15. Bölgede hava kirliliği artar. 16. Bölgede gürültü seviyesi artar. 17. Festival bölgede çevresel hasara neden olur.
Sosyal Çatışmalar
18. Yerel halk için festival öncelikli bir düşünce değildir. 19. Festival süresince yerel halkın hayatları kesintiye uğrar. 20. Yerel halk ve ziyaretçiler arasında anlaşmazlık meydana gelir. 21. Festivale destek olan ve olmayanlar arasında sosyal çatışmalar artar.

3.3.3. Duygusal Dayanışma Ölçeği

Yerel halkın festival ziyaretçilerine karşı tutumlarını belirlemek amacıyla, Woosnam ve Nurman (2010) tarafından geliştirilen duygusal dayanışma ölçeği kullanılmıştır.

Ölçek içerisinde yerel halkın ziyaretçilere sempatik yaklaşımlarını ölçmeye yönelik 5 ifade, festival ziyaretçilerine hoşgörülerini ölçmeye yönelik 4 ifade, duygusal yakınlıklarını ölçmeye yönelik 3 ifade olmak üzere toplamda 12 ifadeye yer verilmiştir. Bu ölçekte bulunan ifadeler 5’li likert (1=Asla katılmıyorum, 2=Katılmıyorum, 3=Kararsızım, 4=Katılıyorum, 5=Kesinlikle katılıyorum) derecelendirilmesi şeklindedir. Çizelge 8’de araştırmada kullanılan duygusal dayanışma ölçeği ifadelerine yer verilmiştir.

Çizelge 8. Duygusal Dayanışma Ölçeği İfadeleri

İfadeler
Sempati Duyma
1. Zeytinli Rock Festivali ziyaretçileri ile çok ortak noktam var. 2. Zeytinli Rock Festivali’ne katılanlar güvenilir kişilerdir. 3. Zeytinli Rock Festivali’ne katılanlara yardımcı olurum. 4. Zeytinli Rock Festivali’ne katılanlar ile sohbet ederim. 5. Zeytinli Rock Festivali’ne katılan ziyaretçilere karşı anlayışlı olmak gerekir.

Ziyaretçilere Karşı Hoşgörü
6. Festivalde yerel ekonomiye katkı sağladıkları için ziyaretçileri takdir ediyorum.
7. Ziyaretçilerin Zeytinli Rock Festivali'ne gelmesinden mutluluk duyuyorum.
8. Zeytinli Rock Festivali'ne katılan ziyaretçilerin Akçay'a fayda sağladıklarını düşünüyorum.
9. Zeytinli Rock Festivali ziyaretçilerine dürüst davranıyorum.
Duygusal Yakınlık
10. Zeytinli Rock Festivali'nde tanıştığım bazı ziyaretçilere kendimi yakın hissediyorum.
11. Zeytinli Rock Festivali'ndeki bazı ziyaretçilerle arkadaşlık kurdum.
12. Zeytinli Rock Festivali'ndeki ziyaretçilere karşı sempati duyuyorum.

3.3.4. Festival Gelişimi Desteği Ölçeği

Yerel halkın festival gelişim desteğini belirlemek amacıyla, Li ve Wan (2017) tarafından gerçekleştirilen çalışmada kullanılan festival gelişim desteği ölçeğinden yararlanılmıştır. Ölçek 4 ifadeden oluşmaktadır. Çizelge 9' da araştırmada kullanılan festival gelişim desteği ölçeği ifadelerine yer verilmiştir.

Çizelge 9. Festival Gelişimi Desteği Ölçeği İfadeleri

İfadeler
1. Festivalin her yıl yapılmasını isterim.
2. Festivalin büyüyerek devam etmesini isterim.
3. Belediyenin ve diğer kuruluşların festivale daha fazla destek vermesini isterim.
4. Festivalin daha fazla tanıtılmasını isterim.

3.3.5. Turizm Gelişimi Desteği Ölçeği

Yerel halkın bölgedeki turizm gelişim desteğini belirlemek amacıyla, Woosnam (2012) tarafından gerçekleştirilen çalışmada kullanılan turizm gelişim desteği ölçeğinden yararlanılmıştır. Ölçek 5 ifadeden oluşmaktadır. Çizelge 10' da araştırmada kullanılan turizm gelişim desteği ölçeği ifadelerine yer verilmiştir.

Çizelge 10. Turizm Gelişimi Desteği Ölçeği İfadeleri

İfadeler
1. Bölgedeki turizmin gelişimini destekliyorum ve Zeytinli Rock Festivali'nin her yıl yapılmasını isterim.
2. Bölgede turizmin etkin bir şekilde teşvik edilmesini isterim.
3. Bölgenin turizm tanıtımı desteklenmelidir.
4. Bölgeye yeni ziyaretçiler çekecek yeni turizm tesislerini destekliyorum.
5. Turizm sektörü bölge ekonomisinde önemli bir rol oynamaya devam etmelidir.

3.4. Pilot Uygulama

Festivalin pozitif ve negatif etkilerinin, yerel halkın festival ve turizm gelişim desteği ile duygusal dayanışma faktörlerinin moderatör etkisini belirlemeye yönelik hazırlanan anket ile toplanan verilere ön test yapılmıştır. Güvenirlilik analizi için festival bölgesindeki yerel halktan 95 kişiye kolayda örnekleme yöntemi ile 2018 yılı Ağustos ayında ön test uygulanmıştır. Ölçeklere yönelik ön test güvenilirlik analiz sonuçları Çizelge 11’de gösterilmiştir.

Çizelge 11. Ölçekler Bazında Ön Test Güvenirlilik Analizi Sonuçları

Ölçekler	İfade sayısı	Cronbach Alfa Değeri
Festivalin Pozitif Etkileri	24	,975
Festivalin Negatif Etkileri	21	,953
Duygusal Dayanışma	12	,974
Festival Gelişimi İçin Destek	4	,981
Turizm Gelişimi İçin Destek	5	,906

Şencan (2005) göre; ölçeklere ait güvenilirlik katsayılarının en az 0.60 olması, mümkünse 0.70’in üzerinde güvenilirlik katsayısına sahip olması gerekmektedir (Ural ve Kılıç, 2013: 280). Gerçekleştirilen ön test sonucunda ölçeklerin Cronbach Alpha değerleri ,906 ile ,981 arasında olup, ölçeklerin güvenilirlik şartlarını sağladıkları görülmektedir

3.5. Verilerin Analizi

468 anket aracılığı ile elde edilen veriler kodlanarak, SPSS 20.0 “Statistical Package for The Social Science” bilgisayar programına aktarılmıştır. Yerel halkın demografik özellikleri, festivalden memnuniyet düzeyleri, festivale katılımları, görev alma durumları ile gelir elde etme düzeylerine ilişkin veriler yüzde ve frekans dağılımları ile değerlendirilmiştir.

Araştırmada kullanılan ölçeklerin yapısal geçerliliklerini test etmek için açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri kullanılmıştır. Açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri sonrasında hipotezlerin testi gerçekleştirilmiştir. Hipotez testinde yapısal eşitlik modellemesinden yararlanılmıştır. Festivalin pozitif ve negatif etkilerinin yerel halkın festival ve turizm gelişim desteğine etkilerinin hipotezlerini

test etmek amacıyla yapısal eşitlik modellemesiyle yapılan yol analizleri kullanılmıştır. Hipotezler test edildikten sonra, festivalin algılanan etkileri ile yerel halkın festival ve turizm gelişim desteği arasındaki ilişki üzerinde duygusal dayanışma faktörünün (moderatör) etkisinin olup olmadığı incelenmiştir.

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın bu bölümünde katılımcıların demografik özellikleri, yerel halkın bölgede festival düzenlenmesinden memnuniyetleri, festivalde görev alma, gelir elde etme ve katılımlarına ilişkin verilerin yüzde ve frekans değerlerine yer verilmiştir. Festivalin pozitif ve negatif etkileri, duygusal dayanışma, festival ve turizm gelişim desteği ölçeklerine açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Ölçüm modeli test edildikten sonra yapısal eşitlik modeli ile yol analizi yapılarak araştırma hipotezleri test edilmiştir. Daha sonra festivalin algılanan pozitif ve negatif etkileri ile yerel halkın festival ve turizm gelişim desteği arasındaki ilişki üzerinde duygusal dayanışmanın (moderatör) etkisinin olup olmadığı incelenmiştir.

4.1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Çizelge 12’de katılımcıların cinsiyeti, yaş, meslek, aylık gelir, öğrenim durumu ve bölgede yaşama sürelerine ilişkin veriler gösterilmektedir.

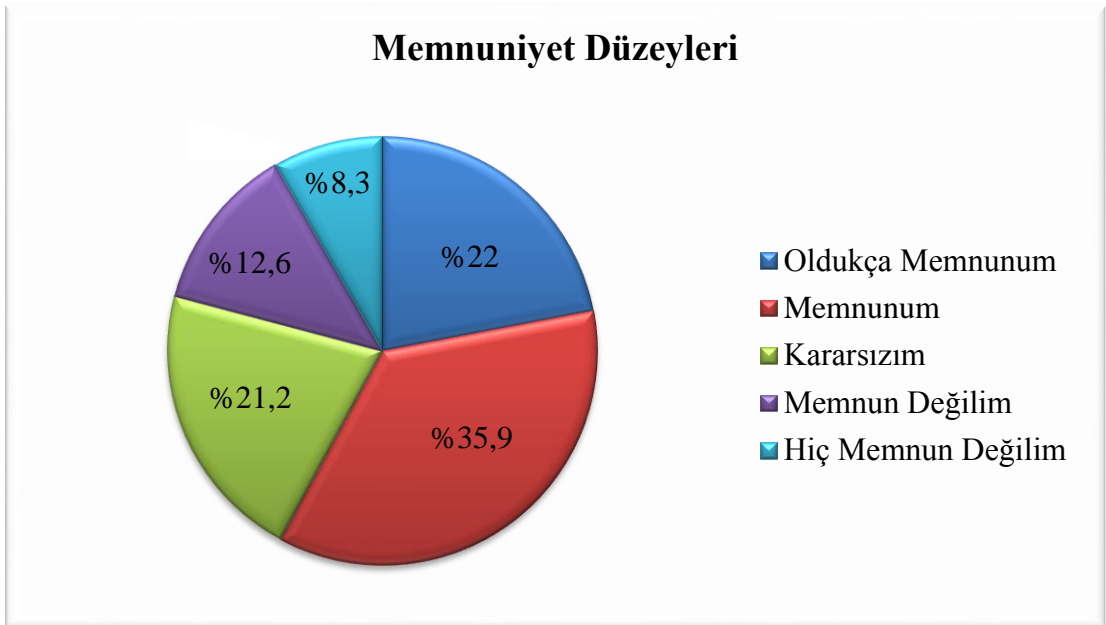
Çizelge 12. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Cinsiyet	Frekans (n)	Yüzde (%)
Kadın	229	48,9
Erkek	239	51,1
Toplam	468	100
Yaş	Frekans (n)	Yüzde (%)
18 ve altında	88	18,8
19-24	46	9,8
25-34	103	22,0
35-44	113	24,1
45-54	64	13,7
55 Yaş ve üzeri	54	11,5
Toplam	468	100
Meslek	Frekans (n)	Yüzde (%)
Memur	59	12,6
Emekli	56	12,0
İşçi	148	31,6

Çizelge 12' nin devamı		
Serbest Meslek	59	12,6
Ev Hanımı	13	2,8
Öğrenci	113	24,1
Çalışmıyor	7	1,5
Diğer	13	2,8
Toplam	468	100
Aylık Gelir	Frekans (n)	Yüzde (%)
Gelirim yok	122	26,1
1-1000 TL	7	1,5
1001-2000 TL	156	33,3
2001-3000 TL	109	23,3
3001-4000 TL	50	10,7
4001 TL ve üzeri	24	5,1
Toplam	468	100
Öğrenim Durumu	Frekans (n)	Yüzde (%)
Okumamış	17	3,6
İlkokul	199	42,5
Lise	109	23,3
Üniversite	128	27,4
Lisansüstü	15	3,2
Toplam	468	100
Bölgede İkamet Süresi	Frekans (n)	Yüzde (%)
1 yıl ve altında	10	2,1
2-5 yıl	62	13,2
6-9 yıl	98	20,9
10 yıl ve üzeri	298	63,7
Toplam	468	100

Çizelge 12'de görülebileceği gibi araştırmaya katılanların demografik özellikleri frekans ve yüzde değerleri ile test edilmiştir. Araştırmaya katılan 468 kişinin, 239'unu erkek katılımcılar (%51,1), 229'unu ise kadın katılımcılar (%48,9) oluşturmaktadır. Araştırma katılımcılarının cinsiyet özelliği oranlarına bakıldığında, araştırmada erkek katılımcıların daha fazla yer aldığı görülmektedir.

Araştırma katılımcılarının yaş grubu içerisinde en fazla katılımın 35-44 yaş grubu içerisinde olduğu görülmektedir. 35-44 yaş grubunun toplam katılım oranı içindeki payı %24,1 olmakta ve bu yaş grubu içerisindeki toplam katılımcı sayısı 113 olarak görülmektedir. Meslek grubu içerisinde frekansı en yüksek grubu işçi olarak çalışanların oluşturduğu görülmektedir. İşçi olarak çalışan katılımcıların oranı %31,6 ve sayısı 148’ dir. Gelir durumu içerisinde frekansı en yüksek olan grubu 1000-2000 TL aylık ortalama geliri olan kişiler oluşturmakta ve bu grubun oranı %33,3 ile 156 kişidir. Eğitim durumu içerisinde frekansı en yüksek grup 199 kişi ile ilköğretim mezunları (%42,5) olduğu görülmektedir. Son olarak katılımcıların bölgede ikamet süresine göre analiz yapılmıştır. Bölgede 10 yıl ve üzerinde yaşayanların toplam katılımcılar içerisindeki payı %63,7 ile oldukça yüksek bir orandır ve 298 kişidir.

Şekil 3: Yerel Halkın Bölgede Festival Düzenlenmesine İlişkin Memnuniyet Düzeyleri

Şekil 3’te katılımcıların bölgede müzik festivalinin düzenlenmesine ilişkin memnuniyet düzeyleri gösterilmektedir. Buna göre; yerel halkın %35,9’u 168 kişi ile bölgede müzik festivali düzenlenmesinden memnun olduğu görülmektedir. Daha sonra sırasıyla; %22’si (n:103) oldukça memnun olduğunu, %21,2’si (n=99) kararsız

olduğunu, %12,6'sı (n=59) memnun olmadığını, %8,3'ü (n=39) hiç memnun olmadığını belirtmiştir. Bu sonuca göre yerel halkın büyük çoğunluğunun bölgede müzik festivali düzenlenmesinden memnun olduğu söylenebilir.

Çizelge 13. Yerel Halkın Festivale Katılımları, Görev Alma ve Turizm Faaliyetlerinden Gelir Elde Etme Düzeyleri

Değişkenler	Frekans (n)	Yüzde (%)
Festivalde şu ana kadar görev aldınız mı?		
Evet	54	11,5
Hayır	414	88,5
Festivale katılıyor musunuz?		
Evet	206	44,0
Hayır	262	56,0
Turizm faaliyetlerinden gelir elde ettiniz mi?		
Evet	142	30,3
Hayır	326	69,7
Toplam	468	100

Çizelge 13'te katılımcıların festivalde görev alma durumu incelendiğinde %88,5' inin (n=414) festivalde görev almadığı görülmektedir. Katılımcılar %56 (n=262) oran ile festivale katılmadıklarını belirtmiştir. Katılımcıların turizm faaliyetlerinden gelir elde etme durumları incelendiğinde %69,7 (n=326) oran ile gelir elde etmedikleri görülmektedir.

4.2. Açıklayıcı Faktör Analizi

Açıklayıcı faktör analizlerinin uygulanmasında verilerin türü, örnek büyüklüğü ve çok değişkenli analizlere ilişkin varsayımlar gibi çeşitli konulara dikkat edilmesi önerilmektedir (Hair ve vd., 1995: 745). Açıklayıcı faktör analizi faktörlerin sayısını ve faktörlerin ilişkili olup olmadığını belirler. Ayrıca açıklayıcı faktör analizinde değişkenlerin tüm faktörler üzerindeki yükleri serbesttir (Stevens, 2002: 699). Açıklayıcı Faktör Analizi değişkenler arasındaki korelasyon matrisinden yararlanılarak, söz konusu değişkenlerin birbirinden bağımsız kaç grup altında toplanabileceğini araştırmaktadır. 0,30 ile 0,40 arasında değişen faktör yüklerinin alt kesme noktası olarak alınabileceği belirtilmektedir (Tavşancıl, 2006). Açıklayıcı faktör analizinde, geçerlilik ve güvenilirlik analizleri yapılarak düşük güvenilirlik düzeyi çıkması önlenmektedir (Diana D. Suhr, 2001: 1). Faktör analizinde dört temel

aşama olduğundan bahsedilebilir. Bunlar, veri setinin faktör analizi için uygunluğunun sınanması, faktörlerin elde edilmesi ve faktörlerin rotasyonu ve faktörlerin isimlendirilmesi biçiminde sıralanabilir (Kayış, 2006: 321).

Araştırmada kullanılan ölçekteki verilere öncelikle açıklayıcı faktör analizi uygulanmış, faktör yükleri, açıklanan varyans yüzdeleri, Cronbach alfa ve boyutların ortalama değerlerine yer verilmiştir.

4.2.1. Festivalin Pozitif Etkilerini Belirlemeye Yönelik Açıklayıcı Faktör Analizi

Verilerin faktör analizine uygunluğunu test etmek için normal dağılım testi yapılmıştır. Dağılım için hesaplanan çarpıklık katsayısı (skewness) -0.679, basıklık katsayısı (kurtosis) ise 0.025'dir. Çarpıklık ve basıklık katsayılarının ± 1 sınırları içinde 0'a yakın olması, normal dağılımın varlığına kanıt olarak değerlendirilmektedir (McKillup, 2012). Güvenilirlik analizi sonucunda ölçeğin Cronbach alfa değerinin 0.95 olduğu ve bu haliyle ölçeğin yüksek bir güvenilirlik yüzdesine sahip olduğu görülmektedir.

KMO değeri 0,941'dir. Barlett Sphericity testi sonuçları da anlamlıdır ($\chi^2=7811,020$; $p<0,001$). Faktörleşebilirlik için KMO katsayısının 0,6' dan büyük olması ve Barlett Küresellik Testi analizi kapsamında hesaplanan ki-kare istatistiğinin ise anlamlı çıkması beklenmektedir (Büyüköztürk, 2011). Test sonucuna bakıldığında, ölçeğe faktör analizi yapılmasının uygun olacağı görülmüştür. Ortak varyans değerleri incelendiğinde 0.50'nin altında yüklenen ifade olmadığı görülmüştür. Bir maddenin binişik olması için iki durumun gerçekleşmesi gerekir. Bunlardan birincisi, bir maddenin birden fazla faktörde kabul düzeyinin yüksek yük değeri vermesidir. İkincisi ise maddenin iki ya da daha fazla faktörde sahip olduğu yük değerleri arasında farkın .1' den küçük olmasıdır (Çokluk ve vd., 2012: 233). Açıklayıcı faktör analizi sırasında 2 adet maddenin faktör yük ağırlıklarının 0.1'den daha az bir farkla binişik olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple 20 ve 12 numaralı ifadeler ölçekten çıkarılmıştır.

Çizelge 14. Festivalin Pozitif Etkilerini Belirlemeye Yönelik Hazırlanan Ölçeğe İlişkin Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları

DEĞİŞKENLER		Faktör Yükleri	Açıklanan Varyans %	<i>a</i>	\bar{x}
Faktör 1: Toplumsal İmaj ve Eğlence Fırsatı					
19	Festival ev sahibi topluluğun uluslararası tanınırlığının artmasını sağlar.	,753			
18	Festival Akçay ve Edremit ilçelerinin imajının gelişmesine katkı sağlar.	,703			
24	Festival yerel halkın farklı müzik türlerini öğrenmesini sağlar.	,685	52,26	0,91	3,89
17	Festival bölgenin medyada bilinirliğini artırır.	,684			
21	Müzik Festivali ile ilgili prestijli bir imaj oluşur.	,610			
23	Festival yerel halkta heyecanın artmasına neden olur.	,605			
22	Festival yüksek kalitede eğlence olanaklarının artmasını sağlar.	,604			
Faktör 2 : Altyapı ve Kentsel Gelişim					
2	Festival alışveriş tesis imkanlarında artış sağlar.	,811			
3	Festival eğlence tesis imkanlarında artış sağlar.	,801			
4	Konaklama tesis sayısının artmasını sağlar.	,730	6,92	0,91	3,68
5	Festival turizm altyapısının hızlı kalkınmasını sağlar.	,687			
1	Festival topluluk imajında gelişme sağlar.	,635			
Faktör 3: Sosyo Kültürel Değişimler					
10	Festival toplumda hızlı bir gelişmeye neden olur.	,748			
13	Festival yerel kültürün korunması için teşvik sağlar.	,742	5,44	0,85	3,49
11	Festival süresince kültürel etkinliklerin sayısı artar.	,571			
8	Festival çevre gelişimi için yatırımların artmasını sağlar.	,563			
Faktör 4 : Ekonomik Gelişim					
7	Festival süresince iş fırsatları artar.	,847			
6	Festival yerel halk için istihdamın artmasını sağlar.	,830	4,86	0,82	4,01
9	Festival ekonomik şartlarda iyileşmeye neden olur.	,589			
Faktör 5 : Yerel Tanıtım					
15	Festival uluslararası müzik etkinliklerine ilginin artmasını sağlar.	,756			
16	Festival ev sahipliği yaptığı Akçay'ın dünyaya tanıtma fırsatının artmasını sağlar.	,714	4,01	0,85	3,94
14	Festival yerel halkın yeni insanlar ile tanışması için fırsat sağlar.	,712			
Açıklanan Toplam Varyans: 73,50 , KMO Örneklem Yeterliliği Ölçümü: ,941 , Kikare: 7811,020 P: ,000, Rotasyon Yöntemi: Varimax Ölçek Değerleri: 1=Asla katılmıyorum, 2=Katılmıyorum, 3=Kararsızım, 4=Katılıyorum, 5=Kesinlikle katılıyorum					

Faktör analizinin ana hedefi çok sayıdaki değişkeni aza indirmek olduğundan, analiz sonucu ortaya çıkan faktörlere bir ad vermek gerekir. Bu ad, faktörü oluşturan değişkenlerin yapısına bakılarak verilebilir (Yavuz, 2007). Festivalin pozitif etkileri ölçeğinde açıklayıcı faktör analizi sonucunda ölçeğe ilişkin 22 değişken 5 boyuta indirgenmiş ve ifadelerin içerikleri dikkate alınarak isimlendirilme yapılmıştır. Faktör analizi sonucunda ortaya çıkan algılanan pozitif etki boyutları şunlardır:

1. Faktör: Toplumsal İmaj ve Eğlence Fırsatı: ‘‘Festival düzenlenen bölgenin medyada bilinirliği ve uluslararası tanınırlığının artması, ilçe imajının gelişmesi, müzik festivali ile ilgili prestijli bir imaj oluşması, bölgede yüksek kalitede eğlence olanaklarının artması, yerel halkta heyecana neden olması, yerel halkın farklı müzik türlerini öğrenmesi’’ gibi değişkenleri içermektedir. ‘ Toplumsal İmaj ve Eğlence Fırsatları’’ başlığı bu faktör için uygun görülmüştür. Faktör 1’ in güvenilirlik katsayısı 0,91’ dir. Faktöre ait açıklanan varyans %52,26 ve ortalaması 3,89’ dur. Yerel halkın festivalin pozitif etkileri ile ilgili birinci derecede dikkate aldıkları değişkenler, toplumsal imaj ve eğlence fırsatlarıdır. Kim, Jun, Walker ve Drane (2014) çalışmasında toplumsal imaj boyutu 7-6 ifade ve eğlence fırsatları boyutu 5-3 ifadeden oluşmaktadır. Bizim çalışmamızda AFA sonrasında Kim’in çalışmasındaki iki boyut tek bir boyut altında toplanmış ve 7 ifadeden oluştuğu görülmüştür.

2. Faktör: Altyapı ve Kentsel Gelişim: ‘‘Festivalin bölgedeki alışveriş, eğlence ve konaklama imkanlarında artış sağlaması, toplum imajında gelişme ve turizm altyapısının hızlı kalkınması’’ değişkenlerinden oluşmaktadır. ‘Altyapı ve Kentsel Gelişim’ başlığı bu faktör için uygun görülmüştür. Kim, Jun, Walker ve Drane (2014) çalışmasındaki gibi altyapı ve kentsel gelişim boyutunu oluşturan ifadeler tek boyut altında toplanmıştır. Faktör 2’ in güvenilirlik katsayısı 0,91’ dir. Faktöre ait açıklanan varyans %6,92 ve ortalaması 3,68’ dir.

3. Faktör: Sosyo Kültürel Değişimler: ‘Festivalin toplumda hızlı bir gelişme sağlaması, yerel kültürün korunması, kültürel etkinliklerin artması ve çevre gelişimi için yatırımların artması’ gibi değişkenleri içermektedir. ‘Sosyo Kültürel Değişimler’ başlığı bu faktör için uygun görülmüştür. Kim, Jun, Walker ve Drane (2014) çalışmasındaki anket formundaki 5 ifadenin alındığı çalışmamızda AFA sonucunda bir ifade çıkarılmıştır. Ekonomik gelişim boyutunda yer alan ‘‘Festival çevre gelişimi için yatırımların artmasını sağlar’’ ifadesi ve ‘‘Festival toplumda hızlı bir gelişmeye neden

olur’’ ifadeleri çalışmamızda sosyo kültürel değişimler boyunda yer almıştır. Faktör 3’ in güvenilirlik katsayısı 0,85’ dir. Faktöre ait açıklanan varyans %5,44 ve ortalaması 3,49’ dur.

4. Faktör: Ekonomik Gelişim: ‘Festival süresince iş fırsatlarının artması, yerel halka istihdam sağlaması ve ekonomik şartlarda iyileşme’ gibi değişkenleri içermektedir. ‘Ekonomik Gelişim’ başlığı bu faktör için uygun görülmüştür. Kim, Jun, Walker ve Drane (2014) çalışmasındaki gibi 5 ifadeden oluşan ekonomik gelişim boyutu AFA sonucunda 3 ifadeye düşmüştür ve geriye kalan iki ifade sosyo kültürel değişim boyutuna yüklenmiştir. Faktör 4’ in güvenilirlik katsayısı 0,82’ dir. Faktöre ait açıklanan varyans %4,86 ve ortalaması 4,01’ dir.

5. Faktör: Yerel Tanıtım: Kim, Jun, Walker ve Drane (2014) çalışmasındaki sosyo kültürel değişimler boyutundaki ‘‘Festival yerel halkın yeni insanlar ile tanışması için fırsat sağlar’’ ve ‘‘Festival uluslararası müzik etkinliklerine ilginin artmasını sağlar’’ ile toplumsal imajı güçlendirme boyutundaki ‘‘Festival ev sahipliği yaptığı Akçay’ in dünyaya tanıtma fırsatının artmasını sağlar’’ ifadesi yeni bir boyuta yüklenmiştir. ‘‘Yerel Tanıtım’’ başlığı bu faktör için uygun görülmüştür. Faktör 5’ in güvenilirlik katsayısı 0,85’ dir. Faktöre açıklanan varyans % 4,01 ve ortalaması 3,94’ tür.

4.2.2. Festivalin Negatif Etkilerine Yönelik Açıklayıcı Faktör Analizi

Verilerin faktör analizine uygunluğunu test etmek için normal dağılım testi yapılmıştır. Dağılım için hesaplanan çarpıklık katsayısı (skewness) -0.866, basıklık katsayısı (kurtosis) ise 0.791’dir. Bu bulguya göre verilerin çarpıklığı ve basıklığı 0.05 anlam seviyesinde ideal değerler arasındadır. Güvenilirlik analizi sonucunda ölçeğin Cronbach alfa değerinin 0,93 olduğu görülmüştür. Bu haliyle ölçeğin güvenilirliği 1’e oldukça yakın ve yüksek bir güvenilirlik yüzdesine sahiptir.

Cronbach’s Alpha iç tutarlılık değeri 0 ile 1 arasında değer almaktadır ve değerler 1’e yaklaştıkça tutarlılık/güvenilirlik artmaktadır (Cronbach, 1990). KMO değeri 0,915’dir. Barlett Sphericity testi sonuçları da anlamlıdır ($\chi^2=6778,188$; $p<0,000$). Araştırmamızda ise bu oran %91 olarak belirlenmiş ve istenilen düzeyde

olduğu görülmüştür. Test sonucuna bakıldığında, ölçeğe faktör analizi yapılmasının uygun olacağı görülmüştür. Ortak varyans değerleri incelendikten sonra 0.50'nin altında yüklenen ifade olmadığı görülmüştür. Festivalin negatif etkileri ölçeğinden ifade çıkarılmamıştır ve 21 ifadeli ölçek açıklayıcı faktör analizine tabi tutulmuştur.

Çizelge 15. Festivalin Negatif Etkilerini Belirlemeye Yönelik Hazırlanan Ölçeğe İlişkin Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları

DEĞİŞKENLER		Faktör Yükleri	Açıklanan Varyans %	a	\bar{x}
Faktör 1: Trafik Sorunları					
6	Festival bölgesinde park alanı bulma zorluğu artar.	,882			
5	Festival trafik yoğunluğuna neden olur.	,833			
7	Festival bölgesinde toplu araçları kullanmada sorunlar artar.	,833			
8	Festival bölgesinde artan trafik yerel sorunlara neden olur.	,791	43,83	0,89	4,30
9	Festival bölgesinde yol kapama ve kesintilerde artış olur.	,619			
14	Bölgede çöp ve atık miktarı artar.	,590			
Faktör 2: Çevresel Risk ve Sosyal Çatışma					
21	Festivale destek olan ve olmayanlar arasında sosyal çatışmalar artar.	,835			
20	Yerel halk ve ziyaretçiler arasında anlaşmazlık meydana gelir.	,809			
19	Festival süresince yerel halkın hayatları kesintiye uğrar.	,770	11,72	0,89	3,61
17	Festival bölgede çevresel hasara neden olur.	,659			
18	Yerel halk için festival öncelikli bir düşünce değildir.	,588			
16	Bölgede gürültü seviyesi artar.	,413			
Faktör 3: Güvenlik Riskleri					
11	Festival bölgesinde terör riski artar.	,804			
10	Festival bölgede suç oranında artışa neden olur.	,783			
12	Bölgede ziyaretçilerden dolayı güvenlik sorunu ortaya çıkar.	,760	7,78	0,88	3,41
13	Bölgede güvenlik risk endişeleri nedeniyle psikolojik kaygı artar.	,648			
15	Bölgede hava kirliliği artar.	,486			
Faktör 4: Ekonomik Maliyetler					
2	Zeytinli Rock Festivali alanını inşa etmek için harcama artar.	,836			
1	Festival için belediyenin altyapı harcaması artar.	,786	4,76	0,77	3,59
3	Festival bölgesindeki emlak fiyatları artar.	,610			
4	Festival bölgesindeki ürün fiyatları artar.	,582			
Açıklanan Toplam Varyans: 68,10 , KMO Örneklem Yeterliliği Ölçümü: ,915 , Kikare: 6778,188 P: ,000, Rotasyon Yöntemi: Varimax Ölçek Değerleri: 1=Asla katılmıyorum, 2=Katılmıyorum, 3=Kararsızım, 4=Katılıyorum, 5=Kesinlikle katılıyorum					

1. Faktör: Trafik Sorunları: Bu faktör “bölgede park alanı bulmada zorluk ve trafik yoğunluğunun artması, toplu taşıma araçlarını kullanmada sorun yaşanması, trafiğin artması ile yerel sorunlara neden olması, yol kapama ve kesintilerinde artış ve bölgede çöp miktarının artması” gibi değişkenlerden oluşmaktadır. ‘Trafik Sorunları’ başlığı bu faktör için uygun görülmüştür. Kim ve diğerlerinin (2015) çalışmasındaki gibi bizim çalışmamızda da tek boyut altında toplanmıştır fakat çevresel riskler boyutundaki “Bölgede çöp ve atık miktarı artar” ifadesi trafik sorunları boyutuna yüklenmiştir. Faktör 1’ in güvenilirlik katsayısı 0,89’ dur. Faktöre ait ortalama 4,30 ve açıklanan varyans %43,83’ tür.

2. Faktör: Çevresel Risk ve Sosyal Çatışma: Kim ve diğerlerinin (2015) çalışmasındaki çevresel risk 6 ifade ve sosyal çatışma 4 ifade toplamda 10 ifadeden oluşan iki boyut iken bizim çalışmamızda tek boyut ve 6 ifadeden oluştuğu görülmektedir. “Festivale destek olan ve olmayanlar arasında sosyal çatışmaya neden olması, yerel halk ve ziyaretçiler arasında anlaşmazlık meydana gelmesi, festival süresince yerel halkın hayatlarının kesintiye uğraması, festivalin bölgede çevresel hasara neden olması, yerel halk için festivalin öncelikli bir düşünce olmaması ve bölgede gürültü seviyesi artması” gibi değişkenlerden oluşmaktadır. “Çevresel Risk ve Sosyal Çatışma Başlığı” bu faktör için uygun görülmüştür. Faktör 2’ in güvenilirlik katsayısı 0,89’ dur. Faktöre ait ortalama 3,61 ve açıklanan varyans %11,72’ tir.

3. Faktör: Güvenlik Riskleri: ‘Bölgede terör riski ve suç oranında artışa neden olması, ziyaretçilerden dolayı güvenlik sorunu oluşması, bölgede güvenlik risk endişesi ile psikolojik kaygının artması ve hava kirliliğinin oluşması’ gibi değişkenlerden oluşmaktadır. ‘Güvenlik Riskleri’ bu faktör için uygun görülmüştür. Kim ve diğerlerinin (2015) çalışmasında güvenlik riskleri boyutundaki 6 ifadenin içinden ölçeğimizde 4 ifadeye yer verilmiştir. Bizim çalışmamızda da tek boyuta yüklenmiştir. Çevresel riskler boyutundaki ‘Bölgede hava kirliliği artar’ ifadesinin bu boyuta yüklendiği görülmektedir. Faktör 3’ ün güvenilirlik katsayısı 0,88’ dir. Faktöre ait ortalama 3,41 ve açıklanan varyans %7,78’ dir.

4. Faktör: Ekonomik Maliyetler: “Festival alanı inşaatı için harcamanın artması, belediyenin altyapı harcamasının artması, bölgede emlak ve ürün fiyatlarının artması” gibi değişkenlerden oluşmaktadır. ‘Ekonomik Maliyetler’ bu faktör için uygun görülmüştür. Ekonomik maliyetler boyutunun alındığı Kim ve diğerleri (2015)

çalışmasındaki gibi 4 ifadeli ölçek AFA sonucunda aynı şeklini korumuştur. Faktör 4'ün güvenilirlik katsayısı 0,77' dir. Faktöre ait ortalama 3,59 ve açıklanan varyans %4,76' dır.

4.2.3. Festival Ziyaretçilerine Karşı Duygusal Dayanışma Etkilerine Yönelik Açıklayıcı Faktör Analizi

Öncelikle verilerin faktör analizine uygunluğunu test etmek için normal dağılım testi yapılmıştır. Dağılım için hesaplanan çarpıklık katsayısı (skewness) - 0.549, basıklık katsayısı (kurtosis) ise 0.296'dır. Güvenilirlik analizi sonucunda ölçeğin Cronbach alfa değerinin 0,95 olduğu görülmüştür. Bu haliyle ölçeğin güvenilirliği 1'e oldukça yakın ve yüksek bir güvenilirlik yüzdesine sahiptir.

KMO değeri 0,942'dir. Barlett Sphericity testi sonuçları da anlamlıdır ($\chi^2=4987,196$; $p<0,000$). Her iki test sonucuna bakıldığında, ölçeğe faktör analizi yapılmasının uygun olacağı görülmüştür.

Çizelge 16. Duygusal Dayanışma Etkilerini Belirlemeye Yönelik Hazırlanan Ölçeğe İlişkin Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları

	Duygusal Dayanışma (Tek Boyut)	Faktör Yükleri
7	Ziyaretçilerin Zeytinli Rock Festivali'ne gelmesinden mutluluk duyuyorum.	,856
4	Zeytinli Rock Festivali'ne katılanlar ile sohbet ederim.	,852
8	Zeytinli Rock Festivali'ne katılan ziyaretçilerin Akçay'a fayda sağladıklarını düşünüyorum.	,846
5	Zeytinli Rock Festivali'ne katılan ziyaretçilere karşı anlayışlı olmak gerekir.	,842
3	Zeytinli Rock Festivali'ne katılanlara yardımcı olurum.	,822
10	Zeytinli Rock Festivali'nde tanıştığım bazı ziyaretçilere kendimi yakın hissediyorum.	,818
6	Festivalde yerel ekonomiye katkı sağladıkları için ziyaretçileri takdir ediyorum.	,818
11	Zeytinli Rock Festivali'ndeki bazı ziyaretçiler le arkadaşlık kurdum.	,816
12	Zeytinli Rock Festivali'ndeki ziyaretçilere karşı sempati duyuyorum.	,811
2	Zeytinli Rock Festivali'ne katılanlar güvenilir kişilerdir.	,786
9	Zeytinli Rock Festivali ziyaretçilerine dürüst davranıyorum.	,764
1	Zeytinli Rock Festivali ziyaretçileri ile çok ortak noktam var.	,754

Mean: 3,50, Cronbach Alfa: 0,95, Açıklanan Toplam Varyans: 66,57 , KMO Örneklem Yeterliliği Ölçümü: ,942 , Kikare: 4987,196 P: ,000, Rotasyon Yöntemi: Varimax
Ölçek Değerleri: 1=Asla katılmıyorum, 2=Katılmıyorum, 3=Kararsızım, 4=Katılıyorum, 5=Kesinlikle katılıyorum

Yerel halk ve ziyaretçiler arasında duygusal dayanışma ölçeği ile yapılan çalışmalarda ölçeğin genelde ziyaretçilere karşı hoşgörü, duygusal yakınlık ve sempati duyma faktör isimlendirmesi ile 3 boyut altında oluştuğu görülmektedir (Woosnam,

Norman ve Ying 2009; Woosnam ve Norman 2010; Li ve Wan 2017; Woosnam ve Aleshinloye 2015). Yerel halkın festival ziyaretçilerine karşı duygularını ölçmek için duygusal dayanışma ölçeğine uygulanan açıklayıcı faktör analizi sonucunda ifadelerin tek boyut altında yer aldığı görülmektedir.

4.2.4. Yerel Halkın Festival Gelişim Desteklerine Yönelik Açıklayıcı Faktör Analizi

Festival gelişim desteği ölçeğine ait ifadelerin verilerin faktör analizine uygunluğunu test etmek için normal dağılım testi yapılmıştır. Dağılım için hesaplanan çarpıklık katsayısı (skewness) -0.732, basıklık katsayısı (kurtosis) ise 0.431'dir. Bu bulguya göre verilerin çarpıklığı ve basıklığı 0.05 anlam seviyesinde ideal değerler arasındadır. Güvenilirlik analizi sonucunda ölçeğin Cronbach alfa değerinin 0,96 olduğu görülmüştür. Bu haliyle ölçeğin güvenilirliği 1'e oldukça yakın ve yüksek bir güvenilirlik yüzdesine sahiptir. Faktöre ait ortalama 3,81 ve açıklanan varyans %91,03' tür. KMO değeri 0,838'dir. Barlett Sphericity testi sonuçları da anlamlıdır ($\chi^2=2774,568$; $p<0,000$). Her iki test sonucuna bakıldığında, ölçeğe faktör analizi yapılmasının uygun olacağı görülmüştür. Analiz esnasında ortak varyans (Communality) değerlerine de bakılmıştır.

Çizelge 17. Katılımcıların Festival Gelişim Desteklerine Yönelik Açıklayıcı Faktör Analizi

	Faktör: Festival Gelişim Desteği Ölçeği (Tek Boyut)	Faktör Yükleri
2	Festivalin büyüyerek devam etmesini isterim.	,959
3	Belediyenin ve diğer kuruluşların festivale daha fazla destek vermesini isterim.	,959
1	Festivalin her yıl yapılmasını isterim.	,952
4	Festivalin daha fazla tanıtılmasını isterim.	,946
<hr/>		
Mean: 3,81, Cronbach Alfa: 0,96, Açıklanan Toplam Varyans: 91,03 , KMO Örneklem Yeterliliği Ölçümü: ,838 , Kikare: 2774,568 P: ,000, Rotasyon Yöntemi: Varimax Ölçek Değerleri: 1=Asla katılmıyorum, 2=Katılmıyorum, 3=Kararsızım, 4=Katılıyorum, 5=Kesinlikle katılıyorum		

Bu çalışmada 4 ifadeden oluşan ölçek tek boyut altında toplanmıştır ve ifade çıkarılmamıştır. Bu ifadeler, 'festivalin büyüyerek devam etmesini isterim', 'belediyenin ve diğer kuruluşların festivale daha fazla destek olmasını isterim', 'festivalin her yıl yapılmasını isterim', ' festivalin daha fazla tanıtılmasını isterim' ifadeleridir.

4.2.5. Yerel Halkın Turizm Gelişim Desteklerine Yönelik Açıklayıcı Faktör Analizi

Turizm gelişim desteği ölçeğine ait ifadelerin verilerin faktör analizine uygunluğunu test etmek için normal dağılım testi yapılmıştır. Dağılım için hesaplanan çarpıklık katsayısı (skewness) -1.231, basıklık katsayısı (kurtosis) ise 0.669'dur. Bu bulguya göre verilerin çarpıklığı ve basıklığı 0.05 anlam seviyesinde ideal değerler arasındadır. Duygusal dayanışma ölçeğine yönelik gerçekleştirilen güvenilirlik analizi sonucunda ölçeğin Cronbach alfa değerinin 0,92 olduğu görülmüştür. Bu haliyle ölçeğin güvenilirliği 1'e oldukça yakın ve yüksek bir güvenilirlik yüzdesine sahiptir. Faktöre ait Eigen değeri 4,14 ve açıklanan varyans %82,96'dır. Verilerin faktör analizine uygunluğu Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ve Barlett Sphericity testi ile incelenmiştir. KMO değeri 0,878'dir. Barlett Sphericity testi sonuçları da anlamlıdır ($\chi^2=2815,121$; $p<0,000$). Her iki test sonucuna bakıldığında, ölçeğe faktör analizi yapılmasının uygun olacağı görülmüştür.

Çizelge 18. Katılımcıların Turizm Gelişim Desteklerine Yönelik Açıklayıcı Faktör Analizi

Faktör: Turizm Gelişim Desteği Ölçeği (Tek Boyut)		Faktör Yükleri
3	Bölgenin turizm tanıtımı desteklenmelidir.	,950
2	Bölgede turizmin etkin bir şekilde teşvik edilmesini isterim.	,936
5	Turizm sektörü bölge ekonomisinde önemli bir rol oynamaya devam etmelidir.	,931
4	Bölgeye yeni ziyaretçiler çekecek yeni turizm tesislerini destekliyorum.	,903
1	Bölgedeki turizmin gelişimini destekliyorum ve Zeytinli Rock Festivali'nin her yıl yapılmasını isterim.	,823

Mean: 3,81, Cronbach Alfa: 0,92, Açıklanan Toplam Varyans: 82,96 , KMO Örneklem Yeterliliği Ölçümü: ,878 , Kikare: 2815,121 P: ,000, Rotasyon Yöntemi: Varimax
Ölçek Değerleri: 1=Asla katılmıyorum, 2=Katılmıyorum, 3=Kararsızım, 4=Katılıyorum, 5=Kesinlikle katılıyorum

Bu çalışmada 5 ifadeden oluşan ölçek tek boyut altında toplanmış ve ifade çıkarılmamıştır. Bu ifadeler, 'bölgenin turizm tanıtımı desteklenmelidir', 'bölgede turizmin etkin bir şekilde teşvik edilmesini isterim', 'turizm sektörü bölge ekonomisinde önemli bir rol oynamaya devam etmelidir', 'bölgeye yeni ziyaretçiler

‘çekecek yeni turizm tesislerini destekliyorum’, ‘bölgedeki turizmin gelişimini destekliyorum ve festivalin her yıl yapılmasını isterim’ ifadeleridir.

4.3. Doğrulayıcı Faktör Analizi

Doğrulayıcı faktör analizi (Confirmatory Factor Analysis), ölçme modeli geliştirilmesinde sık kullanılan ve önceden oluşturulan bir modelin gözlenen değişkenlerinden yola çıkılarak gizil değişken oluşturmaya yönelik bir analizdir (Aytaç ve Öngen, 2012: 16). Kuramsal bilginin sınanması veya doğrulanması amacıyla da kullanılan DFA’ da kurama dayalı tanımlanmış faktörler arasında ilişki olup olmadığı araştırmacı tarafından tahmin edilebilmektedir. Araştırmacının geliştirdiği model ile var olan modeldeki gözlemlenen değişkenler belirli faktöre atanarak ne uyum gösterip göstermediği analiz ile test edilmektedir (Şencan, 2005). Yapılan analizde araştırmacı tarafından belirlenen ilişkiler ile aynı zamanda model içerisinde yer alan tüm olası ilişkiler gözlemlenebilmektedir (Şimşek, 2007: 13).

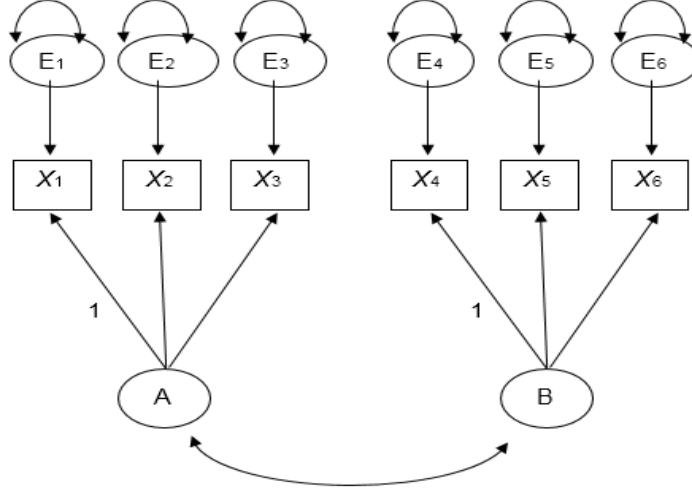
Doğrulayıcı faktör analizi, bir toplumun kültüründe geliştirilmiş bir ölçeğin başka bir kültüre adaptasyonunu yaparken özellikle kullanılabilir bir onaylama yöntemidir (Bezirgan, 2014: 116). Kozak (2014) göre; önceki araştırmalara ait soru formlarının olduğu gibi kullanılması durumunda doğrulayıcı faktör analizi kullanılması önerilmektedir.

Doğrulayıcı faktör analizinde değişkenlerin faktörü ne oranda açıkladıklarına ve ifadelerin önceden belirlenmiş alt boyutlarda yer alıp almadığına bakılarak faktör yapısını doğrulanmaya çalışılır (Şahin, 2006: 366). Ölçümlerin aynı faktör yapısına sahip olması, nedensel model oluşturmada rol oynaması, alternatif ve birbirinden farklı çözümleri karşılaştırması ile faktörleri eşleştirmesi DFA’ nın diğer varsayımları arasındadır (Reinard, 2006: 428).

DFA; modelin belirlenmesi, tanımlanması, tahmini, değerlendirilmesi ve yeniden tanımlanması şeklinde beş aşamadan oluşmaktadır (Öngen, 2010: 26). Doğrulayıcı faktör analizi gözlenen ile gözlenemeyen değişkenler arasındaki ilişkilerin hipotez ile ele alınarak test edilmesi prensibine dayanır (Pohlmann, 2004: 14-23).

Araştırmacı, kuramsal temele veya teoriye dayalı hipoteze ilişkin modeli test etme sürecine kovaryans yada korelasyon matrisiyle başlamaktadır. Araştırmacının

kuramsal beklentisine göre faktör yükleri, korelasyon katsayıları gibi parametreler sabit ve serbest olarak kurulur (Stapleton, 1997).

Şekil 4: Doğrulayıcı faktör analizi modeli

Kaynak: Kline R. B. (2011). Hypothesis Testing. Principles and Practice of Structural Equation Modeling. 3rd (editör). New York: The Guilford Press. 7, s. 192-209.

Şekil 4'te gözlenen değişkenden gözlenemeyen değişkene giden oklar, tek yönlü doğrusal ilişki ile ölçme modelindeki hipotezleri temsil etmektedir. Model içerisindeki her ok regresyon katsayılarına denk gelen hipotezi ifade eder ve yol (path) olarak isimlendirilir. Regresyon analizlerindeki t değerleri hesaplanarak yol katsayıları belirlenerek, her maddenin gizil değişkeni ne kadar iyi temsil ettiği hakkında bilgi verir (Şimşek, 2007: 9). “Doğrulayıcı faktör analitik modellerin kestirilmesinde yaygın bir şekilde Maksimum Benzerlik Tahmini (Maximum Likelihood Estimation) yöntemi kullanılmaktadır. Parametre tahminleri, manifest değişkenlere ilişkin kovaryans yapısının, bu değişkenlerin ait oldukları latent değişkenler tarafından temsil edilip edilmediklerini göstermektedir. Bir latent ve manifest değişken arasında bulunan parametre tahmin değerinin pozitif, 0,50 ile 0,99 değerleri arasında, teorik değerlerinin üzerinde t değerine sahip ($t > 1,96$) ve istatistiksel olarak anlamlı ($p < 0,001$) olması, değişkenin ait olduğu faktöre yüklendiği anlamına gelmektedir” (Bezirgan, 2014: 116).

4.3.1. Model Uygunluğu İçin Bakılan Göstergeler ve Değerler

Model uyumu için kullanılan birçok model indeksi bulunmaktadır (Hair, Anderson, Tatham ve Black, 1998; Widaman ve Thompson, 2003). Veri setinin teorik yapıyı doğrulayıp doğrulamadığını belirlemek için uyum indeksleri kullanılmaktadır (Bentler ve Yuan, 1999). Uyum iyiliği indeksleri modeldeki ilişkilerin, verilerle ne kadar tutarlı olduğunu belirlemeye yardım etmektedir (Şimşek, 2007).

Uyum indeksi ve uyum eksikliği indeksi olarak geliştirilmiş 30'dan fazla indeks ve birçok çalışma bulunmaktadır (Marsh vd., 1988). Temel sınıflamaya göre Mutlak Uyum indeksleri ve Aşamalı Uygunluk indeksleri olarak iki kategoride ele alınmaktadır (Widaman ve Thompson, 2003). Mutlak Uyum İndeksleri, ön modelin örneklem verisi ile uygunluğunu kontrol eder, bir bakıma bu istatistikler veri sonucu oluşan modelin tasarlanan model kalıbına sokulduğunda ne derece uyum sağladığını gösterir. Aşamalı uygunluk ölçütleri, ki-kare değerini ham biçiminde kullanmak yerine bu değeri bir referans model ile kıyaslar ve sıfır hipotezini (tüm değişkenlerin ilişkisiz olduğu hipotezi) reddeder (McDonald ve Ho, 2002: 64-82).

Doğrulayıcı faktör analizinde kullanılan uyum indekslerine aşağıda yer verilmiştir;

- **χ^2 Değeri:** Modelin genel uygunluğunu test etmek için kullanılan en temel ölçümdür. Bu değer örnek kovaryans matrisi ve model tarafından uyarlanmış olan kovaryans matrisi arasında fark olup olmadığını anlamaya yarar (Hu ve Bentler, 1999:2). Bu istatistiğin kullanımında birçok sınırlılık söz konusudur. Ancak en büyük problem Ki-Kare değerinin bire bir örneklem büyüklüğüyle ilişkili olması ve büyük örneklerde ($N > 50$) neredeyse her zaman model uygunluğunu reddetmesidir (Kenny ve McCoach, 2003: 333-351).
- **χ^2 /sd Değeri:** Ki-kare istatistiği örneklem büyüklüğünden çok çabuk etkilendiği için örneklemden daha az etkilenen χ^2 /sd oranı bunun yerine kullanılabilir bir ölçüttür (Waltz, Strcikland ve Lenz, 2010). Gözlenen değişkenler arasındaki yüksek korelasyon ki-karenin değerinin büyümesine neden olmaktadır. Bu oranın 5' ten küçük olması iyi uyum göstergesi olarak kabul edilir (Kelloway,1998: 23-40).

- **RMSEA (Root Mean Square Error of Approximation):** RMSEA araştırmacıya bilinmeyen fakat optimum Şekilde planlamış olduğu parametrelerin, ana kütlenin kovaryans matrisi ile ne derece uyumlu olup olmadığı hakkında bilgi veren bir istatistiktir (Byrne, 2011: 664). Yaklaşık hataların ortalama karekoku istatistiği, 0 ile 0.5 arası değerler iyi uyumu, 0,5 ve 0,8 arası değerler kabul edilebilir bir uyumu göstermektedir (Steiger, 1994: 211). RMSEA; 0.10 üzerinde değerler aldığında zayıf uyumu ifade etmektedir (Browne, 1993: 78-117).
- **SRMR (Standardized Root Mean Square Residual):** Standartlaştırılmış koku artık kareler ortalaması (SRMR), RMR' nin her gözlenen değişkendeki düzeyler esas alınarak oluşan değerlerini yorumlamada daha anlamlıdır (Hooper, Coughlan ve Mullen, 2008: 53-60) ve 0 ile 1 aralığında değer olarak 0' a yaklaştıkça iyi uyum göstermektedir (Kline, 2011: 192-209).
- **GFI (Goodness-of-Fit Index):** GFI, istatistiksel olmayan bir ölçüttür ve 0.0 ve 1.0 arasında değer almaktadır. GFI değerini genel olarak model tarafından açıklanan varyansı göstermektedir (Weston ve Gore, 2006).
- **AGFI (Adjusted goodness-of-fit index):** Düzeltilmiş Uyum İyiliği İndeksi, GFI değerinin değişken sayısı ve serbestlik derecesine göre düzenlenmiş halidir. Örnekleme hacmi arttıkça AGFI değerini artmaktadır. Bu değer 0 ile 1 arasında değişir ve 1' e yakın değerler iyi uyumu gösterir.
- **NFI (Normed fit index):** NFI istatistiği modelin χ^2 değerini ile sıfır modelinin χ^2 değerini karşılaştırmaktadır. Sıfır modeli (null model veya independence model) ölçülen değişkenlerin ilişkili olmadığı (uncorrelated) model olarak tanımlanmaktadır. NFI değerini 0 ile 1 arasında değer almaktadır ve eşik değer olarak 0.90 değerini iyi uygunluğu ifade ediyor olarak kabul edilmektedir (Hu ve Bentler, 1999).
- **NNFI/TLI (Tucker-Lewis Index/ Non-Normed Fit Index):** Örnekleme büyüklüğünün etkisini ortadan kaldırmak için NNFI (non-normed fit index) veya başka adıyla TLI istatistiği ortaya atılmıştır. TLI istatistiği model karmaşıklaştıkça düşme eğilimi göstermektedir, ayrıca her ne kadar NFI kadar olmasa da örnek büyüklüğüne duyarlıdır ve düşük örnek büyüklüklerinde diğer istatistikler iyi uygunluk gösterse de düşük uygunluk değerleri verebilmektedir. TLI eşik değerini olarak literatürde çok farklı görüşler yer almıştır. TLI>0.80 gibi eşik değerler yanı sıra TLI>0.95 gibi yüksek eşik değerlere de rastlanmaktadır (Hu ve Bentler, 1999, Byrne, 2011: 684).

- **CFI (Comparative Fit Index):** CFI, NFI istatistiğinin geliştirilmiş versiyonudur, örnek büyüklüğünü de hesaba katar ve küçük örneklerde dahi iyi sonuçlar verir, en çok kabul gören ve kullanılan istatistiklerden biridir. 0 ile 1 arasında değer alır. 1'e yaklaştıkça modelin uygunluğu artmaktadır. 0,95 değerleri iyi uygunluk göstergesi olarak belirlenmiştir (Bentler ve Bonnet, 1980: 588).

Doğrulayıcı faktör analizi iyilik uyum değerlerine bakılarak modifikasyon indeksleri modeldeki her sabit ve kısıtlı parametre için hesaplanabilir. Kısıtlanmış parametreler tahmin edildiğinde, modifikasyon indeksleri χ^2 istatistiğinin ne kadar azalacağını tahmin etmektedir ve uyum iyiliğinde olduğu gibi örneklem hacmi önemlidir (Kaplan, 2004: 311).

Uyum iyiliği indekslerinin kabul edilebilir değerler dışında olması durumunda yeni bir model üretmek zor olacağı için, model üzerinde modifikasyon değerleri aracılığıyla düzeltmeler yapılabilir (Kline, 2005). Doğrulayıcı faktör analizinde uyum iyiliği değerleri ve gerekli durumlarda modifikasyon düzeltmeleri yapıldıktan sonra modelin yapısal geçerliliğinin sağlanması gerekmektedir.

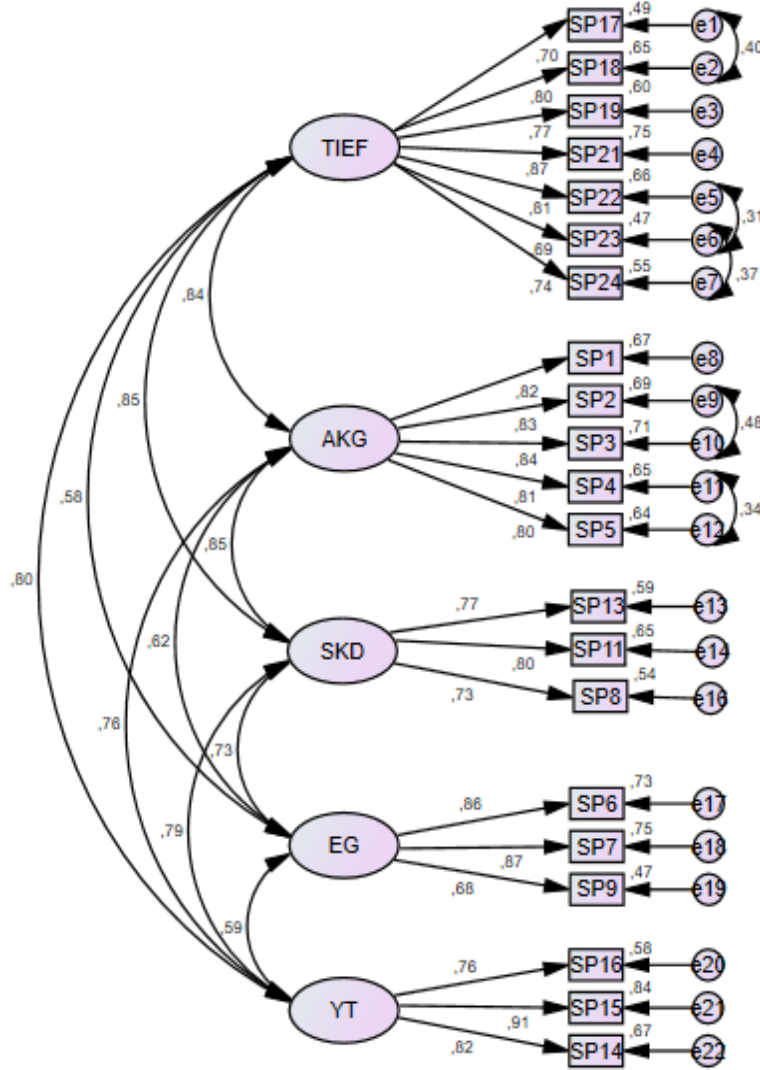
Güvenilir olmayan bir ölçek kullanışsızdır ve bileşik güvenilirlik (CR) sayıca birden fazla benzer ifadelerin güvenilirliğini ölçmek için kullanılır. Cronbach's Alpha değerine alternatif olarak CR değerinin 0.70' den büyük olması beklenir (Yaşlıoğlu, 2017: 82). Fornel ve Larcker (1981) göre; AVE (Ortalama Varyans) değerlerinin 0.50' nin üzerinde CR (Bileşik Güvenilirlik) değerlerinin 0.70' in üzerinde olması gerekir (Fornell ve Larcker, 1981: 40-42). Ortalama Varyans ve Bileşik Güvenilirlik formüllerine aşağıda yer verilmiştir.

4.3.2. Ölçeklere Yönelik Doğrulayıcı Faktör Analizi

Açıklayıcı faktör analizi sonucunda festivalin pozitif etkileri ölçeği 5 boyut, festivalin negatif etkileri ölçeği 4 boyut ve duygusal dayanışma ölçeğinden 3 boyut elde edilmiştir. Araştırma verileri ve hipotezlerle oluşturulan modele AMOS 21.0 programı ile doğrulayıcı faktör analizi uygulanmış, path diyagramları, ölçeklerin iyilik uyum değerleri ve yapısal geçerlilikleri (AVE ve CR) gösterilmiştir.

4.3.2.1. Festivalin Pozitif Etkileri Ölçeğine Yönelik Doğrulayıcı Faktör Analizi

Festivalin pozitif etkileri ölçeğine uygulanan açıklayıcı faktör analizi sonucunda 5 alt boyut ve 22 ifade AMOS programı ile doğrulayıcı faktör analizi uygulanarak test edilmiştir. Festivalin pozitif etkileri ölçeğine yönelik DFA analizi Şekil 5’ de gösterilmiştir.

Şekil 5: Festivalin Pozitif Etkileri Ölçeğine Yönelik Birincil Düzey DFA

Analiz aşamasında öncelikle festivalin pozitif etkileri ölçeğinin uyum iyiliği değerleri incelenmiştir. Düzeltme (modifikasyon) indekslerine bakılarak gerekli düzeltme işlemleri yapılmıştır. Toplumsal imaj ve eğlence boyutundan SP10 ifadesi faktör yapısını bozduğu için ölçekten çıkarılmıştır.

Düzeltilme işlemi sonucunda ölçeğin uyum iyiliği değerleri Çizelge 19’da gösterilmiştir.

Çizelge 19: Model Uyum İndeks Kriterleri ve Festivalin Pozitif Etkileri Ölçeğinin İyilik Uyum Değerleri

Uyum İndeksi	Kabul İçin Kesme Noktaları	Araştırma Ölçek Değeri
χ^2	P= 0,05	35,09
χ^2 /df	≤ 5 orta düzeyde uyum (Sümer, 2000)	3,62 – orta düzeyde uyum
RMSEA	$\leq 0,06-0,08$ = iyi uyum (Hu ve Bentler, 1999)	0,75 – iyi uyum
SRMR	$\leq 0,05$ = mükemmel uyum (Brown, 2006)	0,05 – mükemmel uyum
GFI	$\geq 0,85$ = kabul edilebilir uyum (Steiger,1990)	,887 – kabul edilebilir uyum
AGFI	$\geq 0,80$ = kabul edilebilir uyum (Steiger, 1990)	,851 – kabul edilebilir uyum
NFI	$\geq 0,90$ = iyi uyum (Thompson, 2004)	,914 – iyi uyum
NNFI/TLI	$\geq 0,90$ = iyi uyum (Kelloway, 1989)	,923 – iyi uyum
CFI	$\geq 0,90$ = iyi uyum (Hu ve Bentler, 1999)	,936 – iyi uyum

Çizelge 19’da çalışmada tasarlanan modeli test etmek için χ^2/df , RMSEA, SRMR, GFI, AGFI, NFI, NNFI ve CFI iyilik uyum kriterleri değerlendirilmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda iyilik uyum değerlerinin $\chi^2= 35,09$ ve serbestlik derecesine oranın $\chi^2 /df= 3,62$ olması mükemmel uyuma yakın olduğunu göstermektedir. Örneklem büyüklüğünün 200 ya da daha küçük olması χ^2 değerinin küçülmesine ve anlamlı çıkmasına, dolayısıyla model uyumunun sağlanmasına yol açmaktadır (Tabachnick ve Fidell, 2001).

RMSEA= 0,75, NFI= 0,91, NNFI= 0,92 ve CFI= 0,93 değerleri iyi uyum aralığındadır. SRMR değerinin 0,05 ile mükemmel uyum sağladığı ve GFI ile AGFI değerlerinin kabul edilebilir uyum değerleri içinde olduğu görülmektedir.

Çizelge 20’ de doğrulayıcı faktör analizi sonucunda ölçeğe yönelik gizil ve gözlemlenen değişkenler, standardize yükler, ölçüm hata değerleri, AVE (ortalama varyans) ve CR (bileşik güvenilirlik) hesaplanmıştır.

Çizelge 20. Festivalin Pozitif Etkileri Ölçeğinin Yapısal Geçerliliği

Gizil Değişkenler	Gözlemlenen Değişkenler	Standardize Yükler	Ölçüm Hata Değerleri	AVE	CR
Toplumsal İmaj ve Eğlence Fırsatları	SP17	0.70	0.49	0.59	0.91
	SP18	0.80	0.64		
	SP19	0.77	0.59		
	SP21	0.86	0.75		
	SP22	0.81	0.66		
	SP23	0.68	0.47		
	SP24	0.74	0.55		
Altyapı ve Kentsel Gelişim	SP1	0.81	0.66	0.67	0.91
	SP2	0.83	0.69		
	SP3	0.84	0.71		
	SP4	0.80	0.65		
	SP5	0.79	0.63		
Sosyo Kültürel Değişimler	SP8	0.73	0.53	0.59	0.81
	SP11	0.80	0.64		
	SP13	0.77	0.59		
Ekonomik Gelişim	SP6	0.85	0.73	0.65	0.84
	SP7	0.86	0.75		
	SP9	0.68	0.46		
Yerel Tanıtım	SP14	0.82	0.67	0.69	0.87
	SP15	0.91	0.83		
	SP16	0.76	0.58		

Standardize edilmiş değerler her gözlemlenen değişkenin kendi gizil değişkeninin ne kadar iyi ifade ettiğine dair bilgi verir. Standardize edilmiş değerlerin hepsinin 1'in üzerinde olmaması gerekir.

Toplumsal İmaj ve Eğlence Fırsatları boyutunu en fazla etkileyen ifade 0.86'lık yük ile "Müzik Festivali ile ilgili prestijli bir imaj oluşur." ve en az etkileyen 0.68 yük ile "Festival yerel halkta heyecanın artmasına neden olur." ifadesi olduğu görülmektedir. Altyapı ve Kentsel Gelişim boyutunu en fazla etkileyen ifade 0.84'lük yük ile "Festival eğlence tesis imkanlarında artış sağlar." ve en az etkileyen 0.79'lük yük ile "Festival turizm altyapısının hızlı kalkınmasını sağlar." ifadesidir. Sosyo Kültürel Değişimler boyutunu en fazla etkileyen ifade 0.80'lik yük ile "Festival süresince kültürel etkinliklerin sayısı artar." ve en az etkileyen 0.73 yük ile "Festival çevre gelişimi için yatırımların artmasını sağlar." ifadesidir.

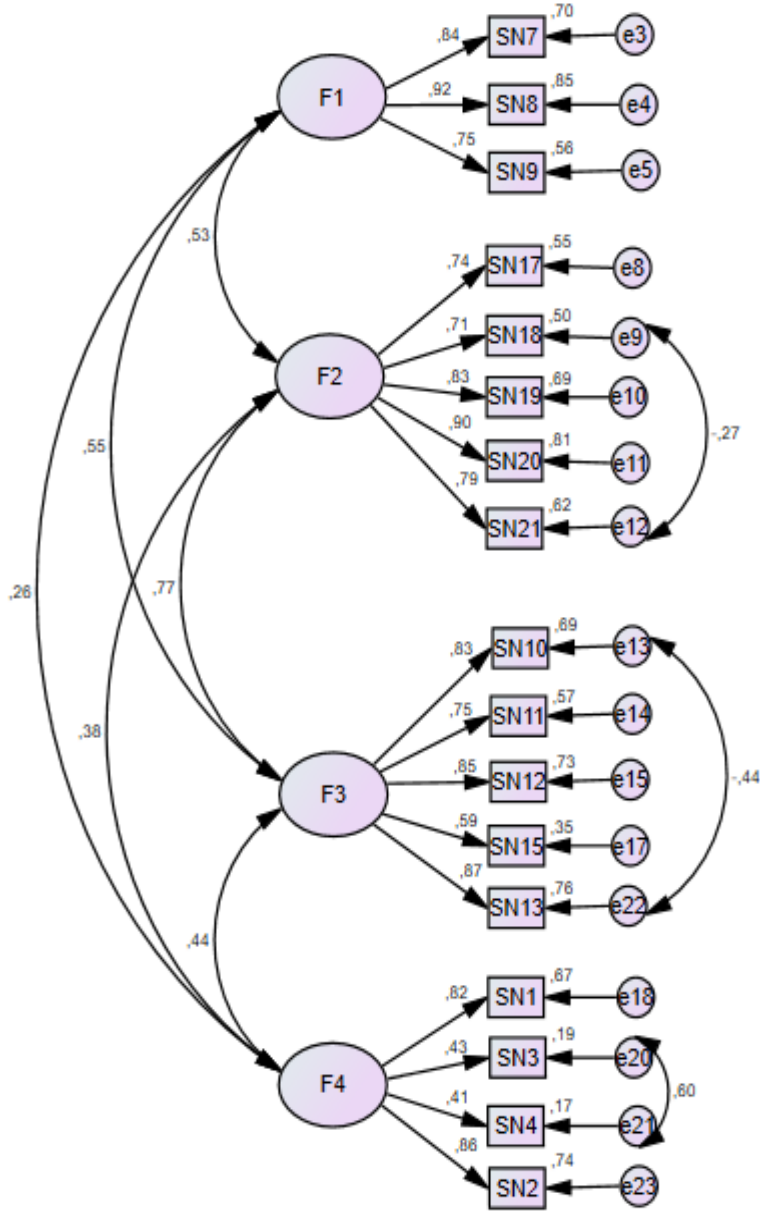
Ekonomik Gelişim boyutunu en fazla etkileyen ifade 0.86'lık yük ile "Festival süresince iş fırsatları artar.", en az etkileyen 0.68' lik yük ile "Festival ekonomik şartlarda iyileşmeye neden olur." ifadesidir. Yerel Tanıtım boyutunu en fazla etkileyen ifade 0.91' lik yük ile "Festival uluslararası müzik etkinliklerine ilginin artmasını sağlar." ve en az etkileyen ifade 0.76' lik yük ile "Festival ev sahipliği yaptığı Akçay'ın dünyaya tanıtma fırsatının artmasını sağlar." ifadesidir.

Festivalin pozitif etkileri ölçeğindeki faktörlerin bileşik güvenilirlik değerlerinin (CR) hepsi 0.70 değerinin üzerindedir. AVE değerleri incelendiğinde faktörlerin ortalama varyans değerlerinin 0.50' nin üzerinde olduğu görülmektedir. CR değerleri en yüksek 0.91 ile "toplumsal imaj ve eğlence fırsatı" ve "altyapı ve kentsel gelişim" boyutları ve sırasıyla 0.87 "yerel tanıtım", 0.84 "ekonomik gelişim" ve 0.81 "sosyo kültürel değişimler" dir.

Sonuç olarak, faktörlere ait AVE ve CR değerlerinin kabul edilebilir düzeyde olduğu, faktörlerin yakınsak geçerlilik şartlarını sağladığı söylenebilir. Faktörler arası korelasyon değerleri incelendiğinde 0,85'ten düşüktür ve boyutların ayrı yapılar olduğu ve ayırma geçerliliğinin sağlandığı söylenebilir (Chou ve diğerleri, 2002).

4.3.2.2. Festivalin Negatif Etkileri Ölçeğine Yönelik Doğrulayıcı Faktör Analizi

Festivalin negatif etkileri ölçeğine uygulanan açıklayıcı faktör analizi sonucunda 4 alt boyut ve 21 ifade AMOS programı ile doğrulayıcı faktör analizi uygulanarak test edilmiştir. Festivalin negatif etkileri ölçeğine yönelik DFA analizi Şekil 6' da gösterilmiştir.

Şekil 6: Festivalin Negatif Sosyal Etkileri Ölçeğine Yönelik Birincil Düzey DFA

Analiz aşamasında öncelikle festivalin negatif etkileri ölçeğinin uyum iyiliği değerleri incelenmiştir. Düzeltme (modifikasyon) indekslerine bakılarak gerekli düzeltme işlemleri yapılmıştır. Trafik sorunları boyutundan SN5, SN6 ve SN14 ifadeleri, çevresel risk ve sosyal çatışma boyutundan SN16 ifadesi faktör yapısını bozduğu ve gizil değişkenleri yeterli düzeyde temsil etmediği için ölçekten çıkarılmıştır.

Düzeltilme işlemi sonucunda ölçeğin uyum iyiliği değerleri Çizelge 21’de gösterilmiştir.

Çizelge 21. Model Uyum İndeks Kriterleri ve Festivalin Negatif Etkileri Ölçeğinin İyilik Uyum Değerleri

Uyum İndeksi	Kabul İçin Kesme Noktaları	Araştırma Ölçek Değeri
χ^2	P= 0,05	40,48
χ^2 /df	≤ 5 orta düzeyde uyum (Sümer, 2000)	4,03 – orta düzeyde uyum
RMSEA	$\leq 0,06-0,08$ = iyi uyum (Hu ve Bentler, 1999)	0,81 – iyi uyum
SRMR	$\leq 0,08$ = iyi uyum (Brown, 2006)	0,06 – iyi uyum
GFI	$\geq 0,90$ = iyi uyum (Schumacker ve Lomax, 1996)	,906 – iyi uyum
AGFI	$\geq 0,80$ = kabul edilebilir uyum (Steiger, 1990)	,868 – kabul edilebilir uyum
NFI	$\geq 0,90$ = iyi uyum (Thompson, 2004)	,920 – iyi uyum
NNFI/TLI	$\geq 0,90$ = iyi uyum (Kelloway, 1989)	,923 – iyi uyum
CFI	$\geq 0,90$ = iyi uyum (Hu ve Bentler, 1999)	,938 – iyi uyum

Çizelge 21’de çalışmada tasarlanan modeli test etmek için χ^2/df , RMSEA, SRMR, GFI, AGFI, NFI, NNFI ve CFI iyilik uyum kriterleri değerlendirilmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda iyilik uyum değerlerinin $\chi^2= 40,48$ ve serbestlik derecesine oranın $\chi^2 /df= 4,03$ ile orta düzeyde uyum göstermektedir. RMSEA= 0,81, SRMR= 0,06, GFI= 0,90, NFI= 0,92, NNFI= 0,92 ve CFI= 0,93 değerleri iyi uyum sağlamaktadır. AGFI değerinin 0,86 ile kabul edilebilir uyum değeri içinde olduğu görülmektedir. DFA sonucunda elde edilen uyum indeksleri kabul için kesme noktaları aralığındadır.

Çizelge 22: Festivalin Negatif Sosyal Etkileri Ölçeğinin Yapısal Geçerliliği

Gizil Değişkenler	Gözlemlenen Değişkenler	Standardize Yükler	Ölçüm Hata Değerleri	AVE	C.R
Trafik Sorunları	SN7	0.84	0.71	0.70	0.87
	SN8	0.91	0.84		
	SN9	0.75	0.57		
Çevresel Risk ve Sosyal Çatışma	SN17	0.74	0.55	0.63	0.89
	SN18	0.71	0.50		
	SN19	0.83	0.69		
	SN20	0.90	0.81		
	SN21	0.79	0.62		
Güvenlik Riskleri	SN10	0.82	0.68	0.62	0.89
	SN11	0.75	0.57		
	SN12	0.85	0.73		
	SN13	0.87	0.77		
	SN15	0.59	0.35		
Ekonomik Maliyetler	SN1	0.71	0.51	0.44	0.73
	SN2	0.86	0.74		
	SN3	0.59	0.35		
	SN4	0.59	0.35		

Trafik Sorunları boyutunu en fazla etkileyen ifade 0.91' lik yük ile "Festival bölgesinde artan trafik yerel sorunlara neden olur." ve en az etkileyen 0.75 yük ile "Festival bölgesinde yol kapama ve kesintilerde artış olur." ifadesi olduğu görülmektedir. Çevresel Risk ve Sosyal Çatışma boyutunu en fazla etkileyen ifade 0.90' lık yük ile "Yerel halk ve ziyaretçiler arasında anlaşmazlık meydana gelir." ve en az etkileyen 0.71' lik yük ile "Yerel halk için festival öncelikli bir düşünce değildir." ifadesidir. Güvenlik Riskleri boyutunu en fazla etkileyen ifade 0.87' lik yük ile "Bölgede güvenlik risk endişeleri nedeniyle psikolojik kaygı artar." ve en az etkileyen 0.59' luk yük ile "Bölgede hava kirliliği artar." ifadesidir. Ekonomik Maliyetler boyutunu en fazla etkileyen ifade 0.71' lik yük ile "Festival için belediyenin altyapı harcaması artar." ve en az etkileyenler 0.59' luk yük ile "Festival bölgesindeki emlak ve ürün fiyatları artar." ifadeleridir.

Festivalin negatif etkileri ölçeğinde yer alan gizil değişkenlerin bileşik güvenilirlik değerlerinin ekonomik maliyetler boyutunda AVE değerinin 0.50' nin altında olduğu görülmektedir. Fakat Fornell ve Larcker, (1981) ortalama açıklanan varyans değerinin katı bir ölçüt olduğunu ve diğer güvenilirlik değerlerinin tatmin

edici olması durumunda 0,50'nin altındaki değerlerin de kabul edilebileceği belirtilmektedir. CR değeri 0.73 olduğu için yeterli güvenilirlik şartlarını sağlamaktadır. Sonuç olarak, faktörlere ait AVE ve CR değerlerinin kabul edilebilir düzeyde olduğu, faktörlerin yakınsak geçerlilik şartlarını sağladığı söylenebilir. Faktörler arası korelasyon değerleri incelendiğinde 0,85'ten düşüktür ve boyutların ayrı yapılar olduğu ve ayırma geçerliliğinin sağlandığı söylenebilir (Chou ve diğerleri, 2002).

4.4. Hipotezler ve Ölçüm Modelinin Test Edilmesi

Her araştırma bir amaca yönelik yapılır ve bu amaç; bir problemin çözümüne yardımcı olabilecek bilgilerin ortaya çıkarılması olabileceği gibi, araştırmacının belirli bir konudaki düşüncelerini veya varsayımlarını test etmek için hipotez testi yapma yoluna gitmektedirler (Coşkun, Altunışık, Bayraktaroğlu, Yıldırım, 2015: 172). Ölçme modeli doğrulanmadan yapısal modeli test etmek doğru değildir (Şimşek, 2006). Yapısal Eşitlik Modelinde; doğrulayıcı faktör analizi, yapısal model ve yol analizleri dikkate alındığında veri setlerinin gözlenen ve gözlenemeyen değişkenleri ile teorik yapıya bağlı olarak farklı modeller kullanılabilir. YEM' in öncelikli amacı; teorik modellerin veri seti tarafından doğrulanıp doğrulanmadığını ortaya koymaktır (Bayram, 2010).

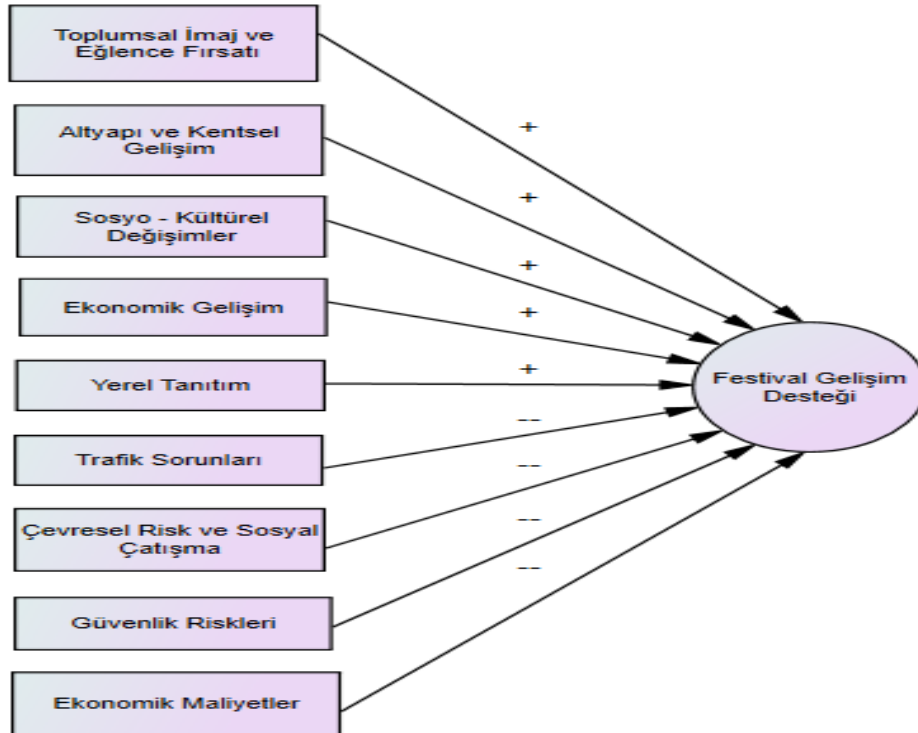
YEM çalışmasında araştırmacının veri toplamaya başlamadan önce, elinde bir dizi değişken ile teorik çerçeve oluşturarak, bu değişkenler arasındaki olası ilişki örüntüsünü belirlemek zorundadır. Yapısal Eşitlik Modeli ile araştırmacı birçok değişkenin birlikte bilimsel olarak neyi ifade ettiğini açıklayabilir. Klasik metotlarda araştırmacı sadece birkaç değişkenin birbiri ile ilişkisine bakar ve bu ilişkiler karmaşık bir teori üretmeye yetmeyebilir, YEM' de ise bütün karmaşık yapıları çözümleyen istatistiksel yazılımlar mevcuttur (Schumacker ve Lomax, 2004: 1-8). Yapısal eşitlik modelinde analizler sonucunda yol şemaları (path diagrams) elde edilebilmektedir. Uygun matris oluşturulduktan sonra uyum indeksleri ve analizi yapan yazılımın çıktı sayfası haricinde bir PATH diyagramı çizdirilerek modele ait değişkenler, t değerleri, faktör yükleri, açıklanamayan varyans ve bazı uyum iyiliği değerleri bu diyagramda özet olarak görülebilir. Bu şemalar kısaca modele ait çıktıları grafiksel olarak sunar (Gatignon, 2011: 272). Model kurulduktan sonra bazı düzeltmeler (modifikasyonlar) gerekebilir. Bu düzeltmeler araştırmacının kurduğu modeli iyileştirme amacıyla yapılır

ve düzeltmeler uyum değerlerini yakalamaya yeterli değilse, modelin teorik yapıya uygun olarak yeniden kurulması önerilir (Schreiber, Nora, Stage, Barlow ve King, 2006: 323-338).

Araştırma modeline ilişkin analiz sonuçları ve uyum istatistikleri göz önüne alındığına, kabul edilebilir olduğu görülmektedir. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda festivalin pozitif etkileri ölçeğinde toplumsal imajı güçlendirme ve eğlence fırsatı tek alt boyut altında toplanmış ve yerel tanıtım boyutu yeni bir alt boyut olarak karşımıza çıkmıştır. Festivalin negatif etkileri ölçeğinde çevresel risk ve sosyal çatışma tek alt boyut oluşturmuştur. Bu aşamada festivalin pozitif ve negatif etkilerinin, yerel halkın bölgedeki festival ve turizm gelişim desteği ile duygusal dayanışma faktörünün moderatör etkisi ilişkilerinin ortaya konabilmesi amacıyla yapısal eşitlik modeli uygulanmıştır.

4.4.1. Festivalin Pozitif ve Negatif Etkileri ile Festival Gelişim Desteği Arasındaki Doğrudan Etki Hipotezleri

Festivalin pozitif ve negatif etkilerinin festival gelişimi arasındaki doğrudan etkiyi belirlemek amacıyla oluşturulan hipotezlerin ölçüm modelinde değişkenler ve değişkenler arasındaki etki yönü Şekil 7' de gösterilmiştir.

Şekil 7: Yapısal Eşitlik Modeli ile test edilen hipotezlerin simgesel gösterimi(Festivalin Pozitif ve Negatif Etkileri ile Festival Gelişim Desteği)

Ölçüm modeline ait uyum iyiliği değerleri; $\chi^2= 18,79$ ve serbestlik derecesine oranı $\chi^2 /df= 2,51$, RMSEA değeri; 0,57, SRMR değeri; 0,05, GFI= 0,83, AGFI= 0,80, NFI= 0,88, NNFI= 0,91 ve CFI= 0,92 olarak bulunmuştur. GFI ve NFI kabul edilebilir değerlerin biraz altındadır fakat diğer uyum iyiliği indeksleri kabul edilebilir değerlerin üzerindedir. Bu nedenle modelin ölçme açısından uygun olduğu belirtilebilir. Çizelge 24’ te ölçüm modeline ait uyum iyiliği değerlerine yer verilmiştir.

Çizelge 23: Yapısal Eşitlik Ölçüm Modeli İyilik Uyum Değerleri (Festivalin Pozitif ve Negatif Etkileri ile Festival Gelişim Desteği)

Uyum İndeksi	Kabul İçin Kesme Noktaları	Araştırma Ölçek Değeri
χ^2	P= 0,05	18,79
χ^2 /df	$\leq 3=$ mükemmel uyum (Kline, 2005)	2,51 – mükemmel uyum
RMSEA	$\leq 0,06-0,08=$ iyi uyum (Hu ve Bentler, 1999)	0,57 – iyi uyum
SRMR	$\leq 0,05=$ mükemmel uyum (Brown, 2006)	0,05 – mükemmel uyum
GFI	$\geq 0,85=$ kabul edilebilir uyum (Steiger, 1990)	,835 – kabul edilebilir uyum
AGFI	$\geq 0,80=$ kabul edilebilir uyum (Steiger, 1990)	,807 – kabul edilebilir uyum
NFI	$\geq 0,85 =$ kabul edilebilir uyum (Thompson, 2004)	,880 – kabul edilebilir uyum
NNFI/TLI	$\geq 0,90 =$ iyi uyum (Kelloway, 1989)	,915 – iyi uyum
CFI	$\geq 0,90 =$ iyi uyum (Hu ve Bentler, 1999)	,924 – iyi uyum

Doğrulayıcı faktör analizi yapılması ve uyum iyiliği değerlerinin incelenmesinin ardından, festivalin pozitif ve negatif etkileri ile festival gelişim desteği ilişkisiyle oluşturulan doğrudan etki hipotezleri yapısal eşitlik modelinde yol analizi ile test edilmiştir. Açıklayıcı faktör analizi sonucunda, H1k ‘‘Festivalin negatif etkilerinden sosyal çatışmalar boyutu, yerel halkın festival gelişimine desteği üzerinde

negatif ve anlamlı bir etkiye sahiptir.” ve H1e “Festivalin pozitif etkilerinden eğlence fırsatı boyutu, yerel halkın turizm gelişimine desteği üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkiye sahiptir.” hipotezleri farklı boyutlar ile birleşmiştir. Çizelge 24’te değişkenler arası ilişki ve yönü, regresyon katsayıları, t- değerleri, anlamlılık derecesi gösterilmiştir.

Çizelge 24: Yapısal Eşitlik Modeli Yol Analizi ve Hipotez Sonuçları (Festivalin Pozitif ve Negatif Etkileri ile Festival Gelişim Desteği)

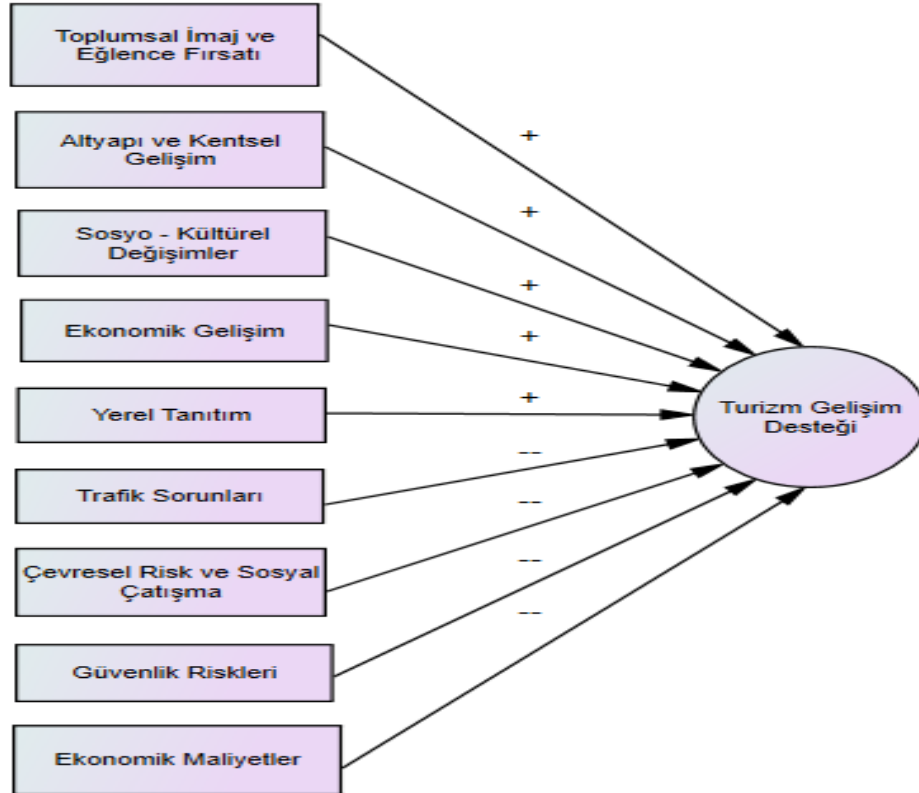
Hipotez	İlişki	Yönü	Katsayı	t değeri	p	Hipotez testi
H1d	TIEF→FGD	+	0,13	2,66	,008	Desteklendi
H1a	AKG→FGD	--	0,13	0,01	,986	Desteklenmedi
H1c	SKD→FGD	+	0,25	0,54	,584	Desteklenmedi
H1b	EG→FGD	+	0,12	1,63	,103	Desteklenmedi
H1l	YT→FGD	+	0,12	0,84	,396	Desteklenmedi
H2b	TS→FGD	--	0,08	3,06	,002	Desteklendi
H2d	CRSC→FGD	--	0,09	5,63	***	Desteklendi
H2c	GR→FGD	+	0,09	0,81	,413	Desteklenmedi
H2a	EM→FGD	--	0,06	1,02	,307	Desteklenmedi

TIEF: Toplumsal İmaj ve Eğlence Fırsatı, AKG: Altyapı ve Kentsel Gelişim, SKD: Sosyo-Kültürel Değişimler, EG: Ekonomik Gelişim, YT: Yerel Tanıtım, TS: Trafik Sorunları, CRSC: Çevresel Risk ve Sosyal Çatışma, GR: Güvenlik Riskleri, EM: Ekonomik Maliyet, FGD: Festival Gelişim Desteği
* p<0,05, ** p<0.01, *** p<0.001, t> 1,96

Analiz sonucunda festivalin pozitif etkileri boyutunda “Altyapı ve Kentsel Gelişim” (t: 0,01) , “Sosyo-Kültürel Değişimler” (t: 0,54) , “Ekonomik Gelişim” (t: 1,63) ve “Yerel Tanıtım” (t: 0,84) değişkenlerinin festival gelişim desteği üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı görülmüştür. Festivalin pozitif etkileri faktörlerinden “Toplumsal İmaj ve Eğlence Fırsatı” (t: 2,66) boyutu festival gelişim desteği üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkiye sahiptir. Festivalin negatif etkileri boyutunda “Güvenlik Riskleri” (t: 0,81) ve “Ekonomik Maliyet” (t: 1,02) değişkenlerinin festival gelişim desteği üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı görülmüştür. “Trafik Sorunları” (t: 3,06) ve “Çevresel Risk ve Sosyal Çatışma” (t: 5,63) değişkenlerinin festival gelişim desteği üzerinde anlamlı ve negatif etkisi olduğu görülmektedir.

4.4.2. Festivalin Pozitif ve Negatif Etkileri ile Turizm Gelişim Desteği Arasındaki Doğrudan Etki Hipotezleri

Festivalin pozitif ve negatif etkilerinin turizm gelişimi arasındaki doğrudan etkiyi belirlemek amacıyla oluşturulan hipotezlerin ölçüm modelinde değişkenler ve değişkenler arasındaki etki yönü Şekil 8’de gösterilmiştir.

Şekil 8: Yapısal Eşitlik Modeli ile test edilen hipotezlerin simgesel gösterimi
(Festivalin Pozitif ve Negatif Etkileri ile Turizm Gelişim Desteği)

Ölçüm modeline ait uyum iyiliği değerleri; $\chi^2 = 18,73$ ve serbestlik derecesine oranı $\chi^2 / df = 2,63$, RMSEA değeri; 0,59, SRMR değeri; 0,05, GFI= 0,83, AGFI= 0,80, NFI= 0,87, NNFI= 0,90 ve CFI= 0,91 olarak bulunmuştur. GFI ve NFI kabul edilebilir değerlerin biraz altındadır fakat diğer uyum iyiliği indeksleri kabul edilebilir değerlerin üzerindedir. Bu nedenle modelin ölçme açısından uygun olduğu belirtilebilir. Çizelge 25’de ölçüm modeline ait uyum iyiliği değerlerine yer verilmiştir.

Çizelge 25. Yapısal Eşitlik Ölçüm Modeli İyilik Uyum Değerleri (Festivalin Pozitif ve Negatif Etkileri ile Turizm Gelişim Desteği)

Uyum İndeksi	Kabul İçin Kesme Noktaları	Araştırma Ölçek Değeri
χ^2	P= 0,05	18,73
χ^2 /df	≤ 3 = mükemmel uyum (Kline, 2005)	2,63 – mükemmel uyum
RMSEA	$\leq 0,06-0,08$ = iyi uyum (Hu ve Bentler, 1999)	0,59 – iyi uyum
SRMR	$\leq 0,05$ = mükemmel uyum (Brown, 2006)	0,05 – mükemmel uyum
GFI	$\geq 0,85$ = kabul edilebilir uyum (Steiger, 1990)	,836 – kabul edilebilir uyum
AGFI	$\geq 0,80$ = kabul edilebilir uyum (Steiger, 1990)	,806 – kabul edilebilir uyum
NFI	$\geq 0,85$ = kabul edilebilir uyum (Thompson, 2004)	,875 – kabul edilebilir uyum
NNFI/TLI	$\geq 0,90$ = iyi uyum (Kelloway, 1989)	,908 – iyi uyum
CFI	$\geq 0,90$ = iyi uyum (Hu ve Bentler, 1999)	,918 – iyi uyum

Doğrulamalı faktör analizi yapılması ve uyum iyiliği değerlerinin incelenmesinin ardından, festivalin pozitif ve negatif etkileri ile turizm gelişim desteği ilişkisiyle oluşturulan doğrudan etki hipotezleri yapısal eşitlik modelinde yol analizi ile test edilmiştir. Çizelge 26’da değişkenler arası ilişki ve yönü, regresyon katsayıları, t- değerleri, anlamlılık dereceleri gösterilmiştir.

Çizelge 26. Yapısal Eşitlik Modeli Yol Analizi ve Hipotez Sonuçları (Festivalin Pozitif ve Negatif Etkileri ile Turizm Gelişim Desteği)

Hipotez	İlişki	Yönü	Katsayı	t değeri	p	Hipotez testi
H3d	TIEF→TGD	+	0,17	2,23	,026	Desteklendi
H3a	AKG→TGD	--	0,13	2,20	,028	Desteklendi
H3c	SKD→TGD	--	0,28	0,10	,918	Desteklenmedi
H3b	EG→TGD	+	0,13	2,75	,006	Desteklendi
H3l	YT→TGD	+	0,11	0,99	,319	Desteklenmedi
H4b	TS→TGD	--	0,08	3,76	***	Desteklendi
H4d	CRSC→TGD	--	0,09	3,12	,002	Desteklendi
H4c	GR→TGD	--	0,10	0,26	,789	Desteklenmedi
H4a	EM→TGD	--	0,67	0,52	,599	Desteklenmedi

TIEF: Toplumsal İmaj ve Eğlence Fırsatı, AKG: Altyapı ve Kentsel Gelişim,
SKD: Sosyo-Kültürel Değişimler, EG: Ekonomik Gelişim,
YT: Yerel Tanıtım, TS: Trafik Sorunları,
CRSC: Çevresel Risk ve Sosyal Çatışma, GR: Güvenlik Riskleri,
EM: Ekonomik Maliyet, TGD: Turizm Gelişim Desteği
* p<0,05, ** p<0.01, *** p<0.001, t> 1,96

Analiz sonucunda festivalin pozitif etkileri boyutunda “Sosyo-Kültürel Değişimler” (t: 0,10) ve “Yerel Tanıtım” (t: 0,99) değişkenlerinin turizm gelişim desteği üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı görülmüştür. Festivalin pozitif etkileri faktörlerinden “Toplumsal İmaj ve Eğlence Fırsatı” (t: 2,23), ve “Ekonomik Gelişim” (t: 2,75) boyutu turizm gelişim desteği üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkiye sahiptir. “Altyapı ve Kentsel Gelişim” (t: 2,20) değişkeninin turizm gelişimini anlamlı fakat negatif yönde etkilediği görülmektedir. Festivalin negatif etkileri boyutunda “Güvenlik Riskleri” (t: 0,26) ve “Ekonomik Maliyet” (t: 0,52) değişkenlerinin turizm gelişim desteği üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı görülmüştür. “Trafik Sorunları” (t: 3,76) ve “Çevresel Risk ve Sosyal Çatışma” (t: 3,12) değişkenlerinin turizm gelişim desteği üzerinde anlamlı ve negatif etkisi olduğu görülmektedir.

4.4.3. Festivalin Pozitif ve Negatif Etkileri ile Yerel Halkın Festival Gelişim Desteği Arasında Duygusal Dayanışmanın Moderatör Etki Hipotezleri

Baron ve Kenny (1986) göre; iki değişken arasındaki ilişkinin üçüncü bir değişkenin farklı düzeylerinde değişiklik göstermesi düzenleyici etki olarak tanımlanırken, düzenleyici değişken ise; bir bağımsız değişken ile bir bağımlı değişken arasındaki ilişkinin yönünü veya gücünü etkileyen nitel ya da nicel üçüncü bir değişken olarak tanımlanmaktadır. Düzenleyici etkiyi analiz etmek için düzenleyici değişken ile bağımsız değişkenin çarpılması ile yeni bir değişkenin elde edilmesi gerekmektedir. Eğer etkileşim değişkeni anlamlı ise, düzenleyici etkinin varlığından söz edilebilir. Analiz için SPSS programı altyapısı ile AMOS programı kullanılmıştır.

Festivalin pozitif etkileri ile yerel halkın festival gelişim desteği arasında duygusal dayanışmanın moderatör etkisine yönelik Amos diyagramına Şekil 9’da yer verilmiştir.

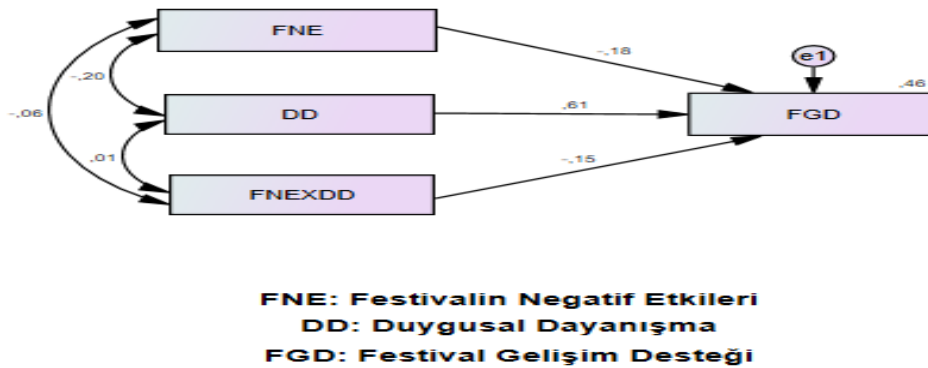

Şekil 9: Festivalin Pozitif Etkileri ile Festival Gelişim Desteği Arasında Duygusal Dayanışmanın Moderatör Etki Diyagramı

Çizelge 27. Festivalin Pozitif Etkileri ile Festival Gelişim Desteği Arasındaki Duygusal Dayanışmanın Moderatör Etkisi

	S.R.K	S.H	C.R.	P
FGD ← FPE	,258	,213	5,576	***
FGD ← DD	,433	,212	9,384	***
FGD ← FPE x DD	-,124	,161	-3,488	***
*** P < 0,01				

Duygusal dayanışma değişkeninin yerel halkın festivalden algıladıkları pozitif etkiler ve turizm gelişim desteği arasında negatif moderatör etkiye sahip olduğu görülmektedir.

Şekil 10: Festivalin Negatif Etkileri ile Festival Gelişim Desteği Arasında Duygusal Dayanışmanın Moderatör Etki Diyagramı

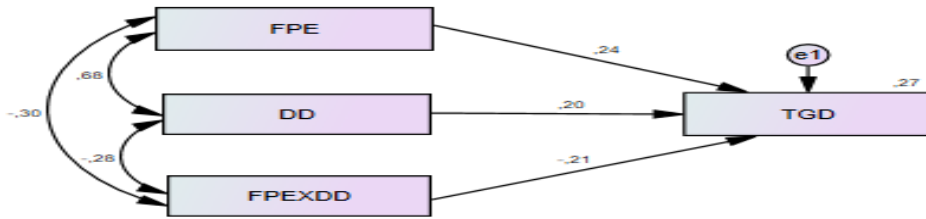
Düzenleyici değişkenin test edildiği analiz sonuçlarına Çizelge 28’de yer verilmiştir.

Çizelge 28. Festivalin Negatif Etkileri ile Festival Gelişim Desteği Arasındaki Duygusal Dayanışmanın Moderatör Etkisi

	S.R.K	S.H	C.R.	P
FGD ← FNE	-,181	,160	-5,225	***
FGD ← DD	,608	,159	17,532	***
FGD ← FNE x DD	-,147	,124	-4,320	***
*** P< 0,01				

Duygusal dayanışma değişkeninin festivalin negatif etkileri ve festival gelişim desteği arasında negatif bir etkiye sahip olduğu görülmektedir.

Festivalin pozitif etkileri ile yerel halkın turizm gelişim desteği arasında duygusal dayanışmanın moderatör etkisine yönelik Amos diyagramına Şekil 11’de yer verilmiştir.

FPE: Festivalin Pozitif Etkileri
DD: Duygusal Dayanışma
TGD: Turizm Gelişim Desteği

Şekil 11: Festivalin Pozitif Etkileri ile Turizm Gelişim Desteği Arasında Duygusal Dayanışmanın Moderatör Etki Diyagramı

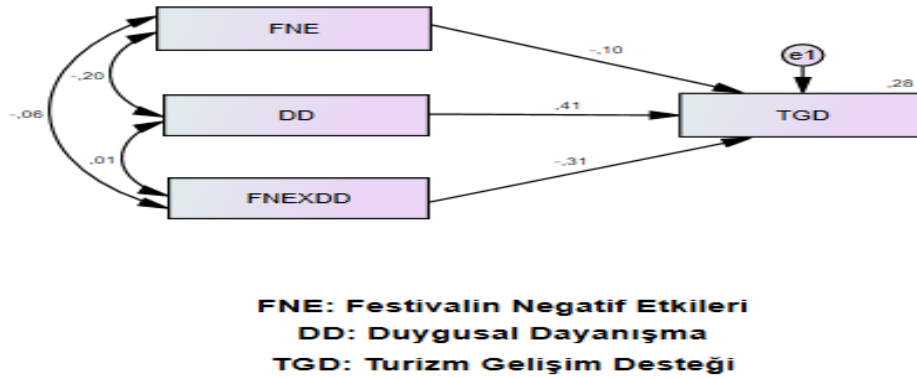
Düzenleyici değişkenin test edildiği analiz sonuçlarına Çizelge 29’da yer verilmiştir.

Çizelge 29: Festivalin Pozitif Etkileri ile Turizm Gelişim Desteği Arasındaki Duygusal Dayanışmanın Moderatör Etkisi

	S.R.K	S.H	C.R.	P
TGD ← FPE	,244	,285	4,469	***
TGD ← DD	,199	,283	3,664	***
TGD ← FPE x DD	-,214	,215	-5,114	***
*** P< 0,01				

Duygusal dayanışma değişkeninin festivalin pozitif etkileri ve turizm gelişim desteği arasında negatif bir etkiye sahip olduğu görülmektedir.

Festivalin negatif etkileri ile yerel halkın turizm gelişim desteği arasında duygusal dayanışmanın moderatör etkisine yönelik Amos diyagramına Şekil 12’de yer verilmiştir.

Şekil 12: Festivalin Negatif Etkileri ile Turizm Gelişim Desteği Arasında Duygusal Dayanışmanın Moderatör Etki Diyagramı

Düzenleyici değişkenin test edildiği analiz sonuçlarına Çizelge 30’da yer verilmiştir.

Çizelge 30. Festivalin Negatif Etkileri ile Turizm Gelişim Desteği Arasındaki Duygusal Dayanışmanın Moderatör Etkisi

	S.R.K	S.H	C.R.	P
TGD ← FNE	-,100	,209	-2,485	***
TGD ← DD	,407	,209	10,164	***
TGD ← FNE x DD	-,311	,162	-7,895	***
*** P < 0,01				

Duygusal dayanışma değişkeninin festivalin negatif etkileri ve turizm gelişim desteği arasında negatif bir etkiye sahip olduğu görülmektedir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde yerel halkın algıladıkları festival etkileri, turizm ve festival gelişim destekleri ve duygusal dayanışma değişkeninin moderatör etki sonuçlarına yer verilmiştir ve gelecekte yapılacak çalışmalara öneriler sunulmuştur.

5.1. Sonuç

Yapılan çalışmada, Zeytinli Rock Festivali' nin gerçekleştirildiği bölgede yaşayan yerel halkın festivalin pozitif ve negatif etkilerine bağlı olarak festival ve turizm gelişimi desteklerine etkileri ve algıladıkları festival etkilerinin festival ve turizm gelişimi üzerindeki moderatör etkisinin tespit edilmesi amaçlanmıştır.

Yerel halkın yaşadıkları bölgede festival düzenlenmesinden memnuniyet dereceleri, festivale katılma ve görev alma durumları, festivalin olumlu ve olumsuz etkilerinin bölgedeki turizm ve festival gelişimi üzerinde anlamlı bir farklılık olup olmadığı, duygusal dayanışmanın moderatör etkisi, değişkenlerin birbirleri üzerindeki etkileri ile araştırma modelinin oluşturulup oluşturulamayacağına yönelik araştırma soruları hazırlanmıştır. Araştırma, Zeytinli Rock Festivali' nin gerçekleştirildiği bölgede yaşayan yerel halk üzerinde yapılmıştır. 29 Ağustos- 2 Eylül 2018 tarihleri arasında 525 kişiye uygulanmış, 468 anket değerlendirilmeye alınmış ve kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

Araştırma katılımcılarının demografik özellikleri incelendiğine, çoğunluğu erkek, 35-44 yaş grubu, işçi ve ilköğretim mezunu yerel halktan oluşmaktadır. Çalışmaya katılanların büyük çoğunluğunu 1000-2000 TL aylık ortalama geliri olan kişiler oluşturmaktadır. Katılımcıların çoğunluğunun bölgede on yıldan uzun süredir yaşadığı tespit edilmiştir. Yerel halkın büyük çoğunluğu bölgede festival düzenlenmesinden memnun oldukları, çoğunluğunun festivale katılmadıkları ve turizm faaliyetlerinden gelir elde etmedikleri belirlenmiştir.

Araştırma kapsamında, kullanılan ölçekler yapılan diğer çalışmalarla benzerlik ve farklılık göstermektedir. Festivalin pozitif etkileri ölçeği 24 ifade 5 alt boyut (altyapı ve kentsel gelişim, ekonomik gelişim, sosyo kültürel değişimler, toplum imajını güçlendirme, eğlence fırsatları), festivalin negatif etkileri ölçeği 21 ifade 5 alt boyut (ekonomik maliyetler, trafik sorunları, güvenlik riskleri, çevresel riskler, sosyal çatışmalar), duygusal dayanışma ölçeği 12 ifade 3 alt boyuta (sempati duyma,

ziyaretçilere karşı hoşgörü, duygusal yakınlık) olarak açıklayıcı faktör analizi uygulanmıştır.

Yapılan açıklayıcı faktör analizi sonucunda festivalin pozitif etkileri ölçeğinden 2 ifade çıkarılmıştır. Altyapı ve kentsel gelişim, sosyokültürel değişimler, ekonomik gelişim boyutları Kim, Jun, Walker ve Drane (2014) çalışması ile benzerlik gösterirken yapılan çalışmada toplum imajını güçlendirme ve eğlence fırsatı tek boyut altında toplanmıştır ve sosyo kültürel değişimler boyutundaki 3 ifade yeni bir alt boyut oluşturarak bu boyuta yerel tanıtım başlığı uygun görülmüştür. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda, toplumsal imaj ve eğlence fırsatları boyutundan bir ifade çıkarılmıştır. Festivalin negatif etkileri ölçeğine uygulanan açıklayıcı faktör analizi sonucunda, ölçekten ifade çıkarılmamıştır. Trafik sorunları, güvenlik riskleri, ekonomik maliyet boyutları Kim, Jun, Walker ve Drane (2014) çalışması ile benzerlik gösterirken, sosyal çatışma ve çevresel risk boyutları tek boyut altında toplanmıştır. Doğrulayıcı faktör analizinde düzeltme indekslerine bakılarak gerekli düzeltme işlemleri yapılmıştır. Trafik sorunları boyutundan 3 ifade, çevresel risk ve sosyal çatışma boyutundan bir ifade faktör yapısını bozduğu ve gizil değişkenleri yeterli düzeyde temsil etmediği için ölçekten çıkarılmıştır.

Birçok araştırmada yer alarak güvenilirliği kanıtlanmış duygusal dayanışma ölçeği, yapılan açıklayıcı faktör analizi sonucunda Woosnam ve Nurman (2010) çalışması ile benzerlik göstermemiştir ve tek boyut altında birleşmiştir.

Festivalin pozitif ve negatif etkilerinin festival ve turizm gelişimi arasındaki etkiyi ortaya koymak için araştırma bağlamında toplamda 20 doğrudan etki hipotezi kurulmuştur. Açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi sonucunda ifade çıkarımları ile hipotezler tekrar düzenlenmiştir. Festivalin pozitif ve negatif etkilerinin festival ve turizm gelişim desteği arasındaki etkiyi ortaya koymak için 18 doğrudan etki hipotezi yapısal eşitlik modeli ile test edilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular maddeler halinde özetlenmiştir;

- a- Yerel halkın algıladığı festivalin pozitif etkilerinin festival gelişim desteği üzerindeki etkisi incelendiğinde, altyapı ve kentsel gelişim ($\beta:0,13$), sosyo kültürel değişimler ($\beta: 0,25$), ekonomik gelişim ($\beta:0,12$) ve yerel tanıtım ($\beta: 0,12$) boyutlarının festival gelişim desteği üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı, toplumsal imaj ve eğlence fırsatı ($\beta: 0,13$) boyutunun ise festival

gelişim desteği üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkiye sahip olduğu görülmektedir.

- b- Yerel halkın algıladığı festivalin negatif etkilerinin festival gelişim desteği üzerindeki etkisi incelendiğinde, güvenlik riskleri (β : 0,09) ve ekonomik maliyet (β : 0,06) boyutlarının festival gelişimi üzerinde herhangi bir negatif etkiye sahip olmadığı, trafik sorunları (β :0,08) ve çevresel risk ve sosyal çatışmalar (β :0,09) boyutlarının festival gelişim desteği üzerinde negatif etkisi olduğu görülmektedir.
- c- Yerel halkın algıladığı festivalin pozitif etkilerinin turizm gelişim desteği üzerindeki etkisi incelendiğinde, sosyo kültürel değişimler (β : 0,28) ve yerel tanıtım (β : 0,11) boyutlarının turizm gelişimi üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı, toplumsal imaj ve eğlence fırsatı (β : 0,17), ekonomik gelişim (β : 0,13) boyutlarının pozitif ve anlamlı yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Fakat alt yapı ve kentsel gelişim boyutu (β : 0,13) turizm gelişimini negatif yönde etkilemektedir.
- d- Yerel halkın algıladığı festivalin negatif etkilerinin turizm gelişim desteği üzerindeki etkisi incelendiğinde, güvenlik riskleri (β :0,10) ve ekonomik maliyet (β : 0,67) boyutlarının turizm gelişimi üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı, trafik sorunları (β : 0,18) ve çevresel risk ve sosyal çatışma (β :0,09) boyutlarının turizm gelişim desteği üzerinde negatif bir etkisi olduğu görülmektedir.

Festivalin pozitif ve negatif etkileri ile yerel halkın festival gelişim desteği arasında duygusal dayanışmanın etkisini incelemek için toplamda 4 tane moderatör etki hipotezleri oluşturulmuştur. Yapılan analizler sonucunda duygusal dayanışma değişkeninin negatif yönde moderatör etkisinin olduğu görülmektedir. Yerel halk festival katılımcıları ile duygusal dayanışma içinde olsalar dahi bölgedeki turizm ve festival gelişimine desteklerinde pozitif yönde moderatör etki bulunmamaktadır.

Festivalin pozitif etkileri ölçeceği Kim ve diğerleri (2015) çalışmasında doğrulayıcı faktör analizi sonucunda, ekonomik gelişim boyutu benzerlik gösterirken topluluk imajı boyutu araştırma sonucunda eğlence fırsatı boyutu ile birleşmiştir. Araştırma evrenini oluşturan yerel halk toplum bilincinin oluşmasının yanı sıra halkta oluşan heyecan ve farklı müzik kültürlerini tanıma fırsatını aynı boyut altında değerlendirmiştir.

Festivalin negatif etkileri ölçeğinde üç boyut; güvenlik riskleri, ekonomik maliyet ve trafik sorunları yapılan çalışma sonucunu destekler niteliktedir (Delamere, 2001; Dodouras ve James, 2002; Hiller, 2006; Kim ve diğerleri, 2006; Kim ve Petrick, 2005; Konstantaki ve Wickens, 2010; Kim ve diğerleri; 2015). Ayrıca çalışma bulgularında çevresel risk ve sosyal çatışma boyutunun yerel halkın festival ve turizm gelişim desteği üzerinde olumsuz etkiye yol açtığı görülmektedir. Deccio ve Baloğlu (2002) çalışmasında çevresel risklerin festivale ev sahipliği yapan toplum üzerinde önemli bir faktör olduğu sonucuna ulaşmışlardır ve yapılan araştırma ile benzerlik göstermektedir.

Yerel halk için toplumsal imaj, yaşadıkları bölgenin medyada bilinirliği, farklı müzik türlerini öğrenmesi, eğlence olanaklarının artması festival gelişimini desteklemelerinde önemli rol oynamaktadır. Fakat konaklama, eğlence ve tesis imkanlarının artışı, ekonomik iyileşme ve iş imkanları, yeni insanlar ile tanışma fırsatı yerel halkın festival gelişimine etki sağlamamaktadır.

Pazardaki bu değişen eğilimler nedeniyle, festivallerin ve etkinliklerin farklı olmalarını sağlamak için kendilerini farklılaştırmaları gerekir ve bunun sonucunda etkinlik yöneticisi rakiplerinden daha iyi bir değer (tüketici tarafından algılananı) sağlamaya istekli olmalıdır. Bu nedenle, daha yüksek bir değer olarak algılanan müşteri odaklı hizmet faaliyetleri, sadakat ve pazar liderliği kazanmak için esastır. (Solnet ve Kandampully, 2008).

Festivaller, topluluk bağlarının oluşmasına, güçlendirilmesine ve çoğu zaman bunların temel altyapısının geliştirilmesine yardımcı olurken, aynı zamanda yerel halk ve ziyaretçiler için önemli harcama kanalları sağlarlar. Zeytinli Rock Festivali de bölgenin imajını geliştirerek, medyada bilinirliğini artırarak destinasyonun tanınmasını ve ekonomik anlamda kalkınmasında önemli rol oynamaktadır.

5.2. Öneriler

Araştırma bulgularından yola çıkarak (yerel yönetim, organizasyon şirketi, diğer firmalar ve bölgedeki esnaf, festival katılımcıları ve festival bölgesindeki yerel halk) ve gelecekteki çalışmalar için önerilerde bulunulmuştur.

Yerel yönetimler için öneriler;

Festivalin bölge turizmini ekonomik olarak canlandırıcı etkisinin yanında festival katılımcılarıyla birlikte yerel halkın da festivalin içerisine dahil edilerek festivalde görev verilmesi, katılımlarının artırılması, festivale katılımın özendirilmesi ve toplum odaklı festival oluşturulması yerel halkın huzuru için önem arz etmektedir. Yerel halkın festivale ve düzenlenen organizasyonlara katılımı sağlanmalı ve bölgede turizm ile festivalin gelişiminin topluma ve bölgeye yarar sağladığı düşüncesi benimsetilmelidir. Festival süresince yerel halk tarafından algılanan en olumsuz faktör trafik sorunlarıdır. Yerel halkın günlük yaşantısını durma noktasına getiren bu sorun için yetkililer araç park alanlarını festival alanı dışına çıkarmaları ve toplu taşıma araçlarının seferlerinin sıklaştırılması trafik sıkışıklığı ve park alanı bulma sorununa çözüm olabilir. Çevresel olarak risk oluşturan çöp ve atık sorunu festival katılımcıları bilgilendirilerek ve belediyenin temizlik hizmetleri vardiya sayısı artırılarak çözüm getirilebilir. Hem yerel halk hem de katılımcılar tarafından güvenlik riski oluşmaması için festival süresince güvenlik güçleri yeterli düzeyde bulundurulmalıdır.

Organizasyon şirketleri için öneriler;

Festival planlayıcıları ve yöneticileri, güvenlik risklerini yönetmek için stratejik planlar geliştirmeli ve güvenlik riskini ve yerel halkın endişesini en aza indirmeye çalışmalıdır. Yerel halk kültürler arası buluşmadan kaynaklanan kaynaklı yabancılaşma ve bilinmeyen durumlarda kendini tehdit altında hissedebilir. Sosyal ve ahlaki açıdan önem verir ve yetkililer festival süresince yüksek oranda güvenlik sağlarsa, yerel halk festival etkilerini daha olumlu algılayabilir. Festival alanında farklı yaş gruplarından kişilerin görev alması sağlanarak, festivalin içinde olması ve katılımı teşvik edilmelidir.

Bölgedeki firma ve esnaflar için öneriler;

Festival süresince bölgedeki esnafların ve firmaların festival organizasyonu içerisine daha fazla dahil edilerek ekonomik anlamda kalkınma ve istihdamın artmasına olanak sunarak festivalin bölgeye yarar sağladığı olgusunun yerel halk tarafından anlaşılması sağlanmalıdır.

Festival katılımcıları ve yerel halk için öneriler;

Yerel halk bilinçlendirilerek festival katılımcılarına karşı önyargı oluşumu önlenmelidir. Festivali yerel halkın sahiplenmesi ve her yıl büyüyerek devam etmesi

sağlanmalıdır. Festival katılımcıları ile yerel halk arasında kültürel çatışmadan doğabilecek olumsuz etkilerin en aza indirilerek, ev sahibi toplumun yerel kültürünün korunarak yeni insanlarla tanışması ve sosyalleşmesi için fırsat yaratılmalıdır.

Gelecekte yapılabilecek çalışmalara öneriler;

Yapılan çalışma belirli bir bölge ve sadece müzik festivalinde yapıldığı için yerel halkın festivalin olumlu ve olumsuz etkileri ile ilgili algıları yaşadıkları bölge, sosyo demografik özellikleri, festivalin konusuna göre değişiklik gösterebilir. Yerel halkın tutumlarını yönetsel bir bakış açısı sağlayarak farklı coğrafya ve çeşitli etkinlikler üzerinde değerlendirerek araştırma yapılabilir. Çalışmanın kapsamı genişletilerek ve farklı değişkenler eklenerek hem yerel halk hem ziyaretçiler üzerinde farklı festivallerde gerçekleştirilebilir.

Festival turizmi kapsamında ziyaretçilerin yerel halk ile ilişkileri duygusal dayanışma değişkeni ile ölçülebilir. Yerel halkın bölgede festival gerçekleşmesindeki memnuniyet düzeyinin önemi kadar ziyaretçilerin bölgeyi tercih etmeleri ve yerel ekonomiye katkı sağlamaları da önem arz etmektedir. Anket ölçeğinin dışında nitel yöntemler de kullanılarak yerel halkın görüşleri ve festival süresince yaşadıkları süreçler hakkında bilgi sahibi olunabilir.

KAYNAKÇA

- Açar, N., (2014). Etkinlik Sponsorluğu ile Satın Alma Niyeti Arasındaki İlişkide Marka Farkındalığının Aracı Rolü, *Pazarlama ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 13, 27-44.
- Akarpınar, B. (2004). Tarım Toplumundan Sanayi Toplumuna Geçişte Panayır-Sergi-Fuar-Festivalin Durumu Ve Türkiye Örneği. *Milli Folklor Dergisi*. 16 (64).
- Akay, R., A., (2014). Etkinlik Yönetimi Uygulamalarında Yaratıcı Rekabet ve Sosyal Medyanın Entegrasyonu, *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 4 (4).
- Albayrak, A. (2013). Alternatif Turizm. Ankara. Detay Yayıncılık, 72.
- Allen J. ve diğerleri. (2002). *Festival and Special Event Management*, Fourth Edition, John Wiley and Sons, Inc, Australia, 11.
- Allen J., O' Toole W., Harris R. and McDonnell I., (2002). *Festival and Special Event Management*, Third Edition, Sydney, 13.
- Ambrósio, V., Manuel, L., Faria, T., (2011). "Events And Destination Management – Car Launch In Lisbon", *International Journal of Management Cases*, 13 (4), 331–337.
- Andereck, K. L., Valentine, K. M., Knopf, R. C., Vogt, C. A. (2005). Residents' perceptions of community tourism impacts. *Annals of Tourism Research*, 32(4), 1056–1076.
- Ap J., (1992). "Residents' Perceptions on Tourism Impacts", *Annals of Tourism Research*, 19(4), 665-690.
- Apaydın, F. (2011). *Şehir Pazarlaması*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Arcodia, C. and Whitford, M. (2006). Festival Attendance and the Development of Social Capital, *Journal of Convention and Event Tourism*, 8 (2), 1-18.
- Argan, M. (2004). "Spor ve Turizm Pazarlamasının Kesisim Noktası Olarak Spor Turizmine Kuramsal Bir Bakış," *Anatolia:Turizm Araştırmaları Dergisi*, Sayı 15 (2), 164.
- Arslan, K. (2008). "Türkiye'de Kongre Turizmini Geliştirme İmkanları", İstanbul Ticaret Odası Yayınları, Yayın No: 34.
- Arslantürk, Z. ve Amman, M. T. (2014). Sosyoloji; Kavramlar Kurumlar Süreçler Teoriler, 10. Baskı, *Çamlıca Yayınları*, Üsküdar/İstanbul.
- Atak, O. (2009). *Türk Turizminin Tanıtımında Festivallerin Yeri Ve Önemi: Antalya Örneği (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı.

- Atçı, D., Unur, K. ve Gürsoy, D. (2016). The Impacts of Hosting Major Sporting Events: Resident's Perceptions of the Mediterranean Games 2013 in Mersin. *International Review of Management and Marketing*, 6(1), 139-145.
- Aymankuy, Y. (2010). *Kongre Turizmi ve Fuar Organizasyonları*, 2. Baskı, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Aytaç, M. ve Öngen, B. (2012). Doğrulayıcı Faktör Analizi ile Yeni Çevresel Paradigma Ölçeğinin Yapı Geçerliliğinin İncelenmesi. *İstatistikçiler Dergisi*, 14-22.
- Ballantyne, J., Ballantyne, R., Packer, J. (2014). Designing and managing music festival experiences to enhance attendees' psychological and social benefits. *Musicae Scientiae*, 18(1), 65–83.
- Baron, R. M. ve Kenny, D. A. (1986). "The Moderator-Mediator Variable Distinctionin Social Psychological Research: Conceptual, Strategic, And Statistical Considerations", *Journal of Personality and Social Psychology*, 51(6), 1173-1182.
- Bayram, N. (2010). *Yapısal eşitlik modellemesine giriş AMOS uygulamaları*. İstanbul: Ezgi Kitabevi
- Bentler, P. M., Bonett, D. G. (1980). Significance tests and goodness of fit in the analysis of covariance structures. *Psychological Bulletin*, 88(3), 588.
- Berber, Ş. (2003). Sosyal Değişme Katalizörü Olarak Turizm Ve Etkileri. Selçuk Üniversitesi *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. (9), 206-213.
- Besculides, A., Lee, M. E., McCormick, P. J. (2002). Residents' perceptions of the cultural benefits of tourism. *Annals of Tourism Research*, 29(2), 303–319.
- Bezirgan, M. (2014). *Destinasyon İmajı, Algılanan Değer, Aidiyet Ve Davranışsal Niyetler Arasındaki İlişkilerin Belirlenmesi: Bir Araştırma*, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Ve Otelcilik Anabilim Dalı, 116.
- Bilgili B., Önder Y. ve Yazarkan H., (2012). *Turistik Ürün Olarak Festivallerin Etkinlik ve Verimliliği Üzerine Bir Araştırma (Erzurum-Oltu Kırdağ Festivali Örneği)*, Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi, 2(2), 117-124.
- Bowdin, G. A. J., Allen, J., O'Toole, W. Harris, R., McDonnell, I. (2006). *Events Management*, 2. Baskı, İngiltere.
- Brown, T. A. (2006). *Confirmatory factor analysis for applied research*. New York: Guilford, 44.
- Browne, M. W. Cudeck, R. (1993). ' *Alternative Ways Of Assessing Model Fit In K; A' Newbury Park, Ca; Sage*, 78-117.
- Burgan, B., ve Mules, T. (2000). *Event analysis: Understanding the divide between cost benefit and economic impact assessment*. In J. Allen, R. Harris, L. K. Jago,

- and A. J. Veal (Editörler), *Events Beyond 2000: Setting the Agenda. Proceedings of Conference on Event Evaluation, Research and Education*. Sydney: Australian Centre for Event Management School of Leisure, Sport and Tourism, University of Technology.
- Burns, J., Hatch, J., Mules, T. (1986). *The Adelaide Grand Prix: The Impact of a Special Event*. Adelaide: *The Centre for South Australian Economic Studies*.
- Büyüköztürk Ş., Çokluk Bökeoğlu Ö., Şekercioğlu G., (2011). *Sosyal Bilimler için Çok Değişkenli İstatistik SPSS Ve Lisrel Uygulamaları*. 2. Baskı. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 289-295.
- Büyüköztürk, Ş. (2011). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Byrne, B. M. (2011). *Structural equation modeling with AMOS Basic concepts, applications, and programming* (Multivariate Applications Series), Routledge, New York.
- Campbell, R. B. (2011). *A sense of place: Examining music-based tourism and its implications in destination venue placement* (PhD thesis). Las Vegas: University of Nevada.
- Can, E. (2015). Boş Zaman, Rekreasyon Ve Etkinlik Turizmi İlişkisi. *İstanbul Sosyal Bilimler Dergisi*. (10), 9.
- Chen, S. C. (2011). Residents' Perceptions of The Impact of Major Annual Tourism Events in Macao: Cluster Analysis. *In Journal of Convention & Event Tourism*. 12(2), 106-128.
- Chou, S.C., Boldy, D. P. ve Lee, A. H. (2002). Measuring Job Satisfaction in Residential Aged Care. *International Journal For Quality İn Health Care* , 14 (1), 49-54.
- Coşkun, C., Altunışık R, Bayraktaroğlu S. Yıldırım E. (2015). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı* . 8. Baskı. Sakarya Yayıncılık. Sakarya, 172.
- Cresswell, J.W. (2005). *Educatonal Research.: Planning.. Omducting.. and Evaluating.. Quantitative and Qualitative Researh*. Secand Edition. Upper Saddle River, New Jersey. Ohio.
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of Psychological Testing*. New York: Harper and Row.
- Cudny, W., Korec, P., Rouba, R. (2012). Residents' perception of festivals-a case study of Lodz. *Sociologia*, 44(6), 704–728.

- Cundy, W. (2014). *The Phenomenon of Festivals: Their Origins, Evolution and Classifications*. *Anthropos*, 109(2), 640-656.
- Çelik, A. (2009). *Destinasyon Pazarlama Unsuru Olarak Etkinlik Turizmi ve Etkileri İstanbul Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Çulha, O. (2008). *Kültür Turizmi Kapsamında Destekleyici Turistik Ürün Olarak Deve Güreşi Festivalleri Üzerine Bir Alan Çalışması*, *Yaşar Üniversitesi Dergisi*, 3(12), 1827-1852.
- De Bres, K., Davis, J. (2001). Celebrating group and place identity: A case study of a new regional festival. *Tourism Geographies*, 3(3), 326–337.
- Deccio, C., Baloglu, S. (2002). *Nonhost community resident reactions to the 2002 Winter Olympics: The spillover*.
- Del Barrio, M. J., Devesa, M., Herrero, L. C. (2012). *Evaluating intangible cultural heritage: The case of cultural festivals*. *City, Culture and Society*, (3), 235–244.
- Delamere, T. A., Wankel, L. M., Hinch, T. D. (2001). Development of a Scale to Measure Resident Attitudes Toward The Social Impacts of Community Festivals, Part I: Item Generation And Purification of the Measure. *Event Management*, (7), 11-24.
- Delamere, T.A. (2001). Development of a Scale to Measure Resident Attitudes toward the Social Impacts of Community Festivals, PartII: Verification of the Scale. *Event Management*, 7(1), 25-38.
- Derrett, R. (2003). Making sense of how festivals demonstrate a community's sense of place. *Event Management*, 8(1), 49-58.
- Derrett, R. (2004). *Festivals, Events and the Destination. Festival and Event Management: an International Arts and Culture Perspective*. Editörler: Ian Yeoman, Martin Robertson, Jane Ali- Knight, Siobhan Drummond ve Una McMahon- Beattie. Oxford: Elsevier Butterworth-Heinemann, 32-50.
- Devecioğlu, S. (2005). "Türkiye'de Spor Sektörü Stratejilerinin Geliştirilmesi", *Verimlilik Dergisi*, (2), 117-134.
- Diana D. Suhr, P. (2001). Exploratory or Confirmatory Factor Analysis? *Statistics and Data Analysis*, 200.
- Dodouras, S. and James, P. (2002). *The sustainability impacts of mega-sport events*.
- Dolan, P. and Metcalfe, R. (2012). Measuring subjective wellbeing: Recommendations on measures for use by national governments. *Journal of Social Policy*, 41(2), 409–427.
- Donald Getz, (2008). "Event tourism: Defination, evolution, and research", *Tourism Management*, 29 (3). 404.

- Dwyer, L., Forsyth, P. ve Spurr, R. (2004). Evaluating Tourism' s Economic Effects: New and Old Approaches. *Tourism Management*. 25(3), 307-317.
- Dwyer, L., Mellor, R., Mistilis, N., and Mules, T. (2000). Forecasting the economic impacts of events and conventions. *Event Management*, (6), 191-204.
- Earl P. E (2001) Simon' s travel theorem and the demand for live music. *Journal of Economic Psychology* 22(1), 335–358.
- Ekin Y. (2011). *Etkinlik Turizmi Kapsamında Festivaller ve Antalya Altın Portakal Film Festivali' nin Yerel Halk Üzerindeki Sosyal Etkileri Konulu Bir Araştırma*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Erdoğan, H. (1996). *Ekonomik Sosyal Kültürel Çevresel Yönleriyle: Uluslararası Turizm*, İkinci Baskı, Uludağ Üniversitesi Yayınları, Çanakkale.
- Falassi, A. (1987). *Time out of Time: Essays on the Festival*. Albuquerque: University of New Mexico Press.
- Fornell, C., Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal Of Marketing Research*, 39-50.
- Fredline, E., Faulkner, B. (2000). Host community reactions: A cluster analysis. *Annals of Tourism*, 27(3), 763-784.
- Galal, S., Johns, E., Nigel, M. (2004). Modelling Cultural Special Events Management in a Egyptian Context, *Festivals and Tourism: Marketing, Management and Evaluation*. 87
- Gatignon H. (2011). *Statistical Analysis of Management Data*. London: Springer. s. 267-288.
- Gelder , G. Ve Robinson, P. (2011). Events, festivals and the arts. In P. Robinson, S. Heitmann and P. Dieke (editörler), *Research Themes in Tourism, Wallingford: CABI*, 128-145.
- Getz, D. (1989). Special Events Defining the Product. *Tourism Management*. 10 (2).
- Getz, D. (1997). *Event Management & Event Tourism*, Cognizant Communication Corporation, New York.
- Getz, D. (2003). “*Sport Event Tourism: Planning, Development, and Marketing*”, Spor and Adventure Tourism, (Editör Simon Hudson), Haworth Press, Binghamton, 2003, 49-50
- Getz, D. (2005). *Event Management and Event Tourism*. New York: Cognizant.
- Getz, D. (2007). *Event studies: Theory, research, and policy for planned events*. Oxford: Elsevier.

- Getz, D. (2008). Event Tourism: Definition, Evolution, and Research. *Tourism Management*, 29, 403-428.
- Getz, D., Anderson, T. Ve Carlsen, J. (2010). Festival Management Studies: Developing a Framework and Priorities for Comparative and Cross- Cultural Research. *International Journal of Event and Festival Management* 1(1). 29-59.
- Getz, D., Bruce, W. (1993). *Editorial, International Journal of Festival Management and Event Tourism*. 1(1). 2-16.
- Gibson, C. R. and Connell, J. (2007). Music, tourism and the transformation of Memphis. *Tourism Geographies: an international journal of tourism space, place and environment*, 9 (2), 160-190.
- Gibson, C. R. and Connell, J. (2012). *Music Festivals and Regional Development in Australia*. Routledge Taylor and Francis Group. New York.
- Goldblatt, J. (2004). *Special Events: Event Leadership for a New World*. 4. Baskı. New Jersey: John Wiley and Sons.
- Green, Thomas A. (1997). *Folklore An Encyclopedia of Beliefs, Customs, Tales, Music and Art*. Volume I & II.
- Gursoy, D., Jurowski, C., Uysal, M. (2002). Residents attitudes: A structural modeling approach. *Annals of Tourism Research*, 29(1), 79–105.
- Gursoy, D., Kendall, K.W. (2006). Hosting mega events: Modeling locals' support. *Annals of Tourism Research*, 33(3), 603– 623.
- Günlü, E. ve İ. P. Tavmergen. (2004). *Kongre ve Toplantı Yönetimi*, Seçkin Kitabevi, Ankara.
- Hair, J.F., Anderson, R.E., Tatham, R.L., Black, W.C., (1995). *Multivariate Data Analysis With Readings*. Fourth Edition, New Jersey, Pentice-Hall International, Inc., USA, 745.
- Hall C. M. (2003). *Introduction to Tourism: Dimensions and Issues* (Fourth Editör), Frenchs Forest NSW, Pearson Education, Australia.
- Hall, C. M. (1989). The Definition and Analysis of Hallmark Tourist Events. *Geojournal*. 19(3), 263-268.
- Hall, C. M. (1992). *Hallmark Tourist Events: Impacts, Management And Planning*. Belhaven Press, London.
- Hall, M. C., Mitchell, R. (2008). *Wine Marketing a Practical Guide*. Burlington: Elsevier.
- Hammarstr, G. (2005). *The construct of intergenerational solidarity in a lineage perspective: A discussion on underlying*.

- Hertanu A. Boitor, A. B. (2012). "S.T.E.P. Analysis On Event Tourism", Bulletin of the Transilvania University of Braşov Series V : *Economic Sciences*, 5 (54), No. 2, 25–31.
- Hiller, H. H. (1995). Conventions as mega-events: A new model for convention-host city relationships. *Tourism Management*, 16(5), 375-379.
- Hiller, H. H. (2006). Post-event outcomes and the Post-Modern turn: the Olympics and urban transformation. *European Sports Management Quarterly*, 6(4), 317-332.
- Hooper D, Coughlan J, Mullen MR. (2008). Structural equation modelling: guidelines for determining model fit. *EJBRM*. 6(1), 53-60.
- Hu, L. T., Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 6(1), 1-55.
- Ilban, M. O., Kasli, M. ve Bezirgan, M. (2015). Effects of destination image and total perceived value on tourists' behavioral intentions: An investigation of domestic festival tourists. *Tourism Analysis*, 20(5), 499-510.
- İmirgi, A. (2005). Festival Kavramı Üzerine Düşünceler. *Milli Folklor Dergisi*. Sayı (17), 65.
- J. R. Brent Ritchie. (1984). "Assessing the impacts of hallmark events: Conceptual and research issues", *Journal of Travel Research*, 23(1), 2.
- Jago, Leo K. and Robert Shaw. (1998). "Special Events A Conceptual and Definitional Framework", *Festival Management and Event Tourism A International Journal*, 5(1-2), 21-32.
- Janiskee, B. (1980). South Carolina's harvest festivals: rural delights for day tripping urbanites. *Journal of Cultural Geography*, 1(1), 96-104.
- Jayswal, T. (2008). *Events tourism: Potential to build a brand destination*. Conference on Tourism in India – Challenges Ahead, IIMK, Part VI – Tourism Marketing and Promotion.
- Jeon, M., Shin, M., Lee, S. J. (2014). An analysis of factors influencing individually and socially oriented happiness: The case of Seoul. *The Korean Journal of Policy Studies*, 29(2), 43–69.
- Kang, S.K., Lee, C. K., Yoon, Y., Long, P.T. (2008). Resident perception of the impact of limited-stakes community-based casino gaming in mature gaming communities. *Tourism Management*, 29(4), 681–694.
- Kaplan, D. (2004). *The Sage Handbook of Methodology for the Social Sciences*, Sage.
- Karagöz, D. (2006). *Etkinlik Turizmi Ve Etkinlik Turizmi Bağlamında Yabancı Ziyaretçi Harcamalarının Ekonomiye Etkisi: Formula 1 2005 Türkiye Grand Prix*

- Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Eskişehir.
- Karaküçük, S. (1997). *Rekreasyon Bos Zamanlı Değerlendirme Kavram Kapsam ve Bir Araştırma*. Ankara: Seren Ofset. 37.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kayış, A. (2006.) *Faktör analizi, SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. Ş. Kalaycı (Editörler), Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Kelloway E. K. (1998). *Assessing Model Fit. Using Lisrel for Structural Equation Modeling*. (3rd ed.) USA: Sage Publications. 23-40.
- Kelloway, K. E. (1989). *Using Lisrel for Structural Equation Modeling: A Researcher's Guide*. London: Sage.
- Kenny, D. A., McCoach, D. B. (2003). Effect of the number of variables on measures of fit in structural equation modeling. *Structural Equation Modeling*, 10(3), 333-351.
- Kızılırmak, İ. (2006). Türkiye’de Düzenlenen Yerel Etkinliklerin Turistik Çekicilik Olarak Kullanılmasına Yönelik Bir İnceleme. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 15, 181-196.
- Kim, H. J ., Gursoy, D . v e L ee, S . (2006). T he i mpact o f t he 2002 World Cup on South Korea: Comparisons of pre and post-games. *Tourism Management*, 27(1), 86-96.
- Kim, K., Uysal, M., Sirgy, M. J. (2012). How does tourism in a community impact the quality of life of community residents? *Tourism Management*, (36), 527–541.
- Kim, S. S. ve Petrick, J. F. (2005). Residents’ perceptions on impacts of the FIFA 2002 World Cup: The case of Seoul as a host city. *Tourism Management*, 26(1), 25-38.
- Kim, H., Gursoy, D. and Lee, S. (2006). The impact of the 2002 World Cup on South Korea: comparisons of pre- and post-games. *Tourism Management*, 27, 86-96.
- Kim, S., Morrision, A. M. (2005). Change of image of South Korea among foreign tourists after the 2002 FIFA World Cup. *Tourism Management*, (26), 233-247.
- Kim, W., Jun, H.M., Walker, M. and Drane, D. (2014) Evaluating the Perceived Social Impacts of Hosting Large-Scale Sport Tourism Events: Scale Development and Validation. *Tourism Management*, (48), 21-32.
- Kim, W., Walker, M. (2012). Measuring the social impacts associated with Super Bowl XLIII: preliminary development of a psychic income scale. *Sport Management Review*, (15), 91-108.

- Kişioğlu, M. (2013). *Yerel Etkinliklerin Destinasyon İmajı Açısından Değerlendirilmesi: Tekirdağ Kent Merkezindeki Paydaşlar Üzerinde Bir Araştırma*, Yüksek Lisans Tezi. Düzce. 17
- Kline R. B. (2011). *Hypothesis Testing. Principles and Practice of Structural Equation Modeling*. 3rd (editör). New York: The Guilford Press. (7), 192-209.
- Kline, R. B. (2005). *Principles And Practice Of Structural Equation Modeling: Second Edition* Guilford Publications.
- Ko, D.W., Stewart, W. P. (2002). A structural equation model of residents attitudes for tourism development, *Tourism Management*, 23, 521-530.
- Konstantaki, M. and Wickens, E. (2010). Residents' perception of environmental and security issues at the 2012 London Olympic Games. *Journal of Sport and Tourism*, 15(4), 337-357.
- Kozak, M. (2014). *Bilimsel Araştırma: Tasarım, Yazım ve Yayım Teknikleri*. Ankara. Detay Yayıncılık.
- Kozak, M. A. ve Bahçe, S. (2009), *Özel İlgi Turizmi*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Küçük, M. (2013). Kültür turizmi kapsamında yer alan festival etkinliklerinin yerel kalkınmaya katkısı: Uluslararası Beyşehir Göl Festivali üzerine bir araştırma. I. KOP Bölgesel Kalkınma Sempozyumu Bildirileri, 345-357.
- Lee, J. (2014). Visitors' emotional responses to the festival environment. *Journal of Travel and Tourism Marketing*, 31, 114-131.
- Li, X. ve Wan, Y. K. P. (2017) Residents' support for festivals: integration of emotional solidarity, *Journal of Sustainable Tourism*, 25(4), 517-535.
- Litvin, S. W., Fetter, E. (2006). Can a festival be too successful? A review of Spoleto, USA. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 18(1), 41-49.
- Long, P. T., and Perdue, R. R. (1990). The economic impact of rural festivals and special events: Assessing the spatial distribution of expenditures. *Journal of Travel Research*, 61, 19-14.
- Mallen, C. ve L. J. Adams. (2008). *Sport, Recreation and Tourism Event Management: Theoretical and Practical Dimensions*, Amerika.
- Marsh, H. W., Balla, J. R. ve McDonald, R. P. (1988). Goodnessof- Fit Indexes In Confirmatory Factor Analysis: The Effect of Sample Size. *Psychological Bulletin*, 103 (3), 391-410.
- McCarthy, B. (2013). *The landscape of music festivals in Australia*. In P. Tschmuck, P. Pearce and S. Campbell (Editörler), *Music business and the experience economy: The Australasian case* New York: Springer, 119-134.

- McDonald, R. P., Ho, M. H. R. (2002). Principles and practice in reporting structural equation analyses. *Psychological Methods*, 7(1), 64-82.
- McKillup, S. (2012). *Statistics explained: An introductory guide for life scientists* (Second edition). United States: Cambridge University Press.
- Mingo, I., Montecolle, S. (2014). Subjective and objective aspects of free time: The Italian case. *Journal of Happiness Studies*, 15, 425–441.
- Moghavvemi, S., Woosnam, K. M., Paramanathan, T., Musa, G. ve Hamzah, A. (2017). The effect of residents' personality, emotional solidarity, and community commitment on support for tourism development. *Tourism Management*, 63, 242-254.
- Morgan, N., Pritchard, A., Sedgley, D. (2015). Social tourism and well-being in later life. *Annals of Tourism Research*, 52, 1–15.
- Mules, T., and Faulkner, B. (1996). An economic perspective on special events. *Tourism Economics*, 2(2), 107-117.
- Naidoo, P., Sharpley, R. (2016). Local perceptions of the relative contributions of enclave tourism and agritourism to community well-being: The case of Mauritius. *Journal of Destination Marketing and Management*, 5(1), 16–25.
- Nunkoo, R., Ramkissoon, H. (2011). Developing a community support model for tourism. *Annals of Tourism Research*, 38(3), 964–988.
- O'Sullivan, D. ve Jackson, M.J. (2002). Festival Tourism: A Contributor to Sustainable Local Economic Development? *Journal of Sustainable Tourism*, 10(4), 325-342.
- Ohmann, S., Jones, I., Wilkes, K. (2006). The perceived social impacts of the 2006 Football World Cup on Munich residents. *Journal of Sport and Tourism*, 11(2), 129–152.
- Öngen, K., B., 2010. *Doğrulamalı Faktör Analizi İle Bir Uygulama, Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi , Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ekonometri Anabilim Dalı, İstatistik Bilim Dalı, 26.*
- Özdemir, G. (2008). *Destinasyon Pazarlaması*, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Packer, J., Ballantyne, J. (2011). The impact of music festival attendance on young people's psychological and social well-being. *Psychology of Music*, 39(2), 164–181.
- Park, D. B., Nunkoo, R. and Yoon, N. S. (2015) Rural residents' attitudes to tourism and the moderating effects of social capital, *Tourism Geographies*, 17(1), 112-133.
- Park, Y. (2009). Socio-economical impacts and assessment of international sport events. *Sport Science*, 107, 16-23.

- Pegg, S. and Patterson, I. (2010) Rethinking Music Festivals as a Staged Event: Gaining Insights from Understanding Visitor Motivations and the Experiences They Seek, *Journal of Convention & Event Tourism*, 11(2), 85-99.
- Pohlmann, J. T. (2004). Use and Interpretation of Factor Analysis in The Journal Of Educational Research: 1992-2002. *The Journal of Educational Research*, 98(1), 14-23
- Pranic, L., Petric, L., Cetinic, L. (2012). Host population perceptions of the social impacts of sport tourism events in transition countries: Evidence from Croatia. *International Journal of Event and Festival Management*, 3, 236-256.
- Prayag, G., Hosany, S., Nunkoo, R., Alders, T. (2013). London residents' support for the 2012 Olympic Games: The mediating effect of overall attitude. *Tourism Management*, 36, 629–640.
- Rao, V. (2001). Celebrations as social investments: Festival expenditures, unit price variation and social status in rural India. *The Journal of Development Studies*, 38(1), 71–97
- Reinard, J. C. (2006). *Communication research statistics*. London: SAGE.
- Ritchie, J. R. B. (1984). Assessing the impact of Hallmark event: Conceptual and research issues. *Journal of Travel Research*, 22(1), 2-11.
- Ritchie, J. R. B. and Aitken, C. E. (1985). Olympulse II: evolving resident attitudes toward the 1988 Olympic Winter Games. *Journal of Travel Research*, 23(1), 28-33.
- Robinson, R. (2015). *Music festivals and the politics of participation*. London: Ashgate.
- S. Hudson, M.S. Roth, T.J. Madden, R. Hudson (2015). The effects of social media on emotions, brand relationship quality: and word of mouth: an empirical study of music festival attendees. *Tourism Management*, (47), 68-76.
- Saayman, M. ve Saayman, A. (2006). *Does the location of arts festivals matter for the economic impact?*. *Papers in Regional Science*, 85(4), 569-584.
- Schreiber JB, Nora A, Stage FK, Barlow EA, King J. (2006). Reporting Structural Equation Modeling and Confirmatory Factor Analysis Results: A Review. *The Journal of Educational Research* 99(6), 323-338.
- Schumacher, R. E. and Lomax, R. G. (1996). *A beginner's guide to structural equation modeling*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Schumacker R. E. and Lomax, R. G. (2004). *A Beginner's Guide to Structural Equation Modeling*. New Jersey: Taylor and Francis, 1-8.
- Sert, A. N. (2013). *Kırsal turizm bölgelerinde festivallerin yerel halk üzerindeki sosyal etkileri: Beypazarı festivaline yönelik bir araştırma*. Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

- Shone, A., Parry, B. (2004). *Successful Event Management: A Practical Handbook* Second Edition.
- Siu, G., Lee, L. Y. S. ve Leung, D. (2013). Residents' perceptions toward the “Chinese Tourists' Wave” in Hong Kong: An exploratory study. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 18(5), 446-463.
- Solnet, D. and Kandampully, J. (2008). How some service firms have become part of “service excellence” folklore. *Managing Service Quality*, 18(2), 179-193.
- Soutar, G. and McLeod, P. B. (1993). Residents' perceptions on impact of the America's Cup. *Annals of Tourism Research*, 20, 571-582.
- Stapleton, Connie. D. (1997). *Basic concepts and procedures of confirmatory factor analysis*. Paper presented at the annual meeting of the Southwest Educational Research Association. Austin.
- Steiger, J. H. (1990). Structural Model Evaluation and Modification: An Interval Estimation Approach. *Multivariate Behavioral Research*, 25 (2), 173-180.
- Steiger, J. H. (1994), Factor Analysis in the 1980's and the 1990's: Some Old Debates and Some New Developments, *Trends and Perspectives in Empirical Social Research*, 201–224.
- Stevens, J., (2002). *Applied Multivariate Statistics For The Social Sciences*. Lawrence Erlbaum Associates, Inc., London, 699.
- Stevenson, N. (2016). Local festivals, social capital and sustainable destination development: Experiences in East London. *Journal of Sustainable Tourism*, 24(7), 990–1006.
- Stone C., (2008). The British pop music festival phenomenon. In: Ali-Knight J, Robertson M, Fyall A and Ladkin A (editörler) *International Perspectives of Festivals and Events: Paradigms of Analysis*. Oxford: Butterworth-Heinemann, 205–224.
- Sümer, N. (2000). Yapısal Eşitlik Modelleri: Temel Kavramlar ve Örnek Uygulamalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3(6), 49-74.
- Swift, M. L. and Virick, M. (2013) “Perceived Support, Knowledge Tacitness, and Provider Knowledge Sharing” *Group & Organization Management*, 38 (6), 717-742.
- Şahin, F., (2009). *Yönetmel Güçlülük: Etkili Yönetim Ve Liderlik Bileşeni Olarak Kavramsallaştırılması ve Ölçülebilmesine İlişkin Bir Araştırma*, Doktora Tezi, Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, 366.
- Şencan, H. (2005). *Sosyal Ve Davranışsal Ölçümlerde Güvenilirlik ve Geçerlilik*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Şimşek, Ö. F. (2007). *Yapısal eşitlik modellemesine giriş: Temel ilkeler ve LISREL uygulamaları*. Ankara: Ekinoks Yayınları.

- Tabachnick B. G. ve Fidel, L. S. (2001). *Using Multivariate Statistics*. (4th Edition). MA: Allyn ve Bacon, Inc.
- Tassiopoulos, D. (2005). *Event Management: A Professional And Developmental Approach*, 2nd Edition, Juta Academic, South Africa.
- Tavşancıl, E. (2006). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*, Ankara: Nobel Yayın.
- Tayfun A. ve Arslan E. (2013). Festival Turizmi Kapsamında Yerli Turistlerin Ankara Alışveriş Festivali'nden Memnuniyetleri Üzerine Bir Araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 192-206.
- Teye, V., Sonmenz, S. F., Sirakaya, E. (2002). Residents' attitudes toward tourism development. *Annals of Tourism Research*, 29(3), 668-688.
- Thompson, J. (2004). *A Monte Carlo comparison of tests for the number of factors under alternative factor models*. Ph D. University of California.
- Thrane, C. (2002). Jazz festival visitors and their expenditures: Linking spending patterns to musical interest. *Journal of Travel Research*, 40, 281-286.
- Ural, A. ve Kılıç, İ. (2013). *Bilimsel araştırma süreci ve SPSS veri analizi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Van der Wagen, L. (2010). *Event management*. Pearson Higher Education AU.
- Visser, G. (2005). *Let's be festive: Exploratory notes on festival tourism in South Africa*, Urban Forum, 16 (2-3), 155-176.
- Waite, G. (2003). "Social Impacts of The Sydney Olympics", *Annals of Tourism Research*, 30(1), 194-215.
- Walliman, N. (2006) *Social Research Methods*, Sage Course Companions, 67.
- Waltz C. F, Strickland O. L., Lenz E. R. (2010). *Measurement in Nursing and Health Research*. New York: Springer Publishing Company, 176.
- Wang, Y.A., Pfister, R.E. (2008). Residents' attitudes toward tourism and perceived personal benefits in a rural community. *Journal of Travel Research*, 47(1), 84-93.
- Wasserman P. (1974). *Festivals sourcebook: A reference guide to fairs, festivals, and celebrations*. Gale Research Co., Detroit.
- Weber, K. ve Chon, K. (2002). *Convention tourism*. New York: The Haworth Hospitality Press.
- Weston, R. ve Gore, P. A. (2006). A Brief Guide to Structural Equation Modeling. *The Counseling Psychologist*, 34 (5), 719-751.

- Widaman, K. F. ve Thompson, J. (2003). On Specifying The Null Model for Incremental Fit Indices in Structural Equation Modeling. *Psychological Methods*, 8 (1), 16-37.
- Woosnam K. M. (2012). Using Emotional Solidarity to Explain Residents' Attitudes about Tourism Development. *Journal of Travel Research*. 51(3), 315–327.
- Woosnam, K. M. ve Aleshinloye, K. D. (2013). Can tourists experience emotional solidarity with residents? Testing Durkheim's model from a new perspective. *Journal of Travel Research*, 52, 494-505.
- Woosnam, K. M. ve Aleshinloye, K. D. (2015). Residents' emotional solidarity with tourists: Explaining perceived impacts of a cultural heritage festival. *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 42(4), 587-605.
- Woosnam, K. M. ve Norman, W. C. (2010). Measuring residents' emotional solidarity with tourists: Scale development of Durkheim's theoretical constructs. *Journal of Travel Research*, 49(3), 365–380.
- Woosnam, K. M., Norman, W. C. ve Ying, T. (2009). Exploring the theoretical framework of emotional solidarity between residents and tourists. *Journal of Travel Research*, 48(2), 245–258.
- Woosnam, K.M. (2011a). Comparing residents' and tourists' emotional solidarity with one another. *Journal of Travel Research*, 50(6), 615–626.
- Yardley, J. K., MacDonald, J. H., ve Clarke, B. D. (1990). The economic impact of a small short term recreation event on a local economy. *Journal of Park and Recreation Administration*, 4, 71-82.
- Yaşlıoğlu, M. M. (2017). “Sosyal Bilimlerde Faktör Analizi ve Geçerlilik: Keşfedici ve Doğrulayıcı Faktör Analizlerinin Kullanılması”, *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, Özel sayı (46), 74-85.
- Yavuz, M. C. (2007). *Uluslararası Destinasyon Markası Oluşturulmasında Kimlik Geliştirme Süreci: Adana Örneği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Adana.
- Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004). *Spss Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yıldırım, H. (2014). *Destinasyon Seçim Sürecinde Etkinliklerin Önemi: Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı Örneği*, Yüksek Lisans Tezi Çanakkale Onsekiz Mart üniversitesi sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı.
- Yoon, Y., Gursoy, D. and Chen, J. S. (2001). Validating a tourism development theory with structural equation modeling. *Tourism management*, 22(4), 363-372.
- Zamani-Farahani, H. (2016). Host attitudes toward tourism: A study of Sareyn Municipality and local community partnerships in therapeutic tourism. *Journal of Tourismology*, 2(1), 16-34.

EKLER

EK-1 ANKET FORMU ÖRNEĞİ

Değerli Katılımcı, bu soru formu, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği bölümü yüksek lisans tezinde kullanılacaktır. Anket sonucu elde edilen veriler tamamıyla bilimsel amaçlı değerlendirilip, hiçbir şekilde adınız ve kimlik bilgileriniz istenmeyecek, duygu ve düşünceleriniz saklı tutulacaktır. Zamanınızı ayırıp ilgi gösterdiğiniz ve katkılarınız için teşekkür ederiz.

Yüksek Lisans Öğrencisi
Sevim AKCAN

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Muammer BEZİRGAN

<u>Cinsiyet</u>	:	* Kadın	* Erkek
<u>Yaş</u>	:	* 18 ve altında	* 19-24 * 25-34 * 35-44 * 45-54 * 55 ve üstü
<u>Eğitim Durumu</u>	:	* İlköğretim	* Ortaöğretim * Önlisans * Lisans * Lisansüstü
<u>Aylık ortalama geliriniz nedir?:</u>	:	* Gelirim yok	* 1-1000TL * 1001-2000TL * 2001-3000TL * 3001-4000TL * 4001 ve üstü
<u>Mesleğiniz</u>	:	* Memur	* Emekli * İşçi * Serbest Meslek * Ev hanımı * Öğrenci * Çalışmıyor * Diğer.....
<u>Kaç yıldır bölgede yaşıyorsunuz?:</u>	:	* 1 yıl ve altında	* 2-5 yıl * 6-7 yıl * 10 yıl ve üstü

Akçay'da festival yapılmasından memnuniyet dereceniz?

* Oldukça memnunum * Memnunum * Kararsızım * Memnun Değilim
* Hiç Memnun Değilim

Akçay'da yapılan Zeytinli Rock Festivali'nde şu ana kadar görev aldınız mı?

* Evet * Hayır

Akçay'da yapılan Zeytinli Rock Festivali'ne katılıyor musunuz?

* Evet * Hayır

Turizm faaliyetlerinden çalışan ya da işveren olarak şu ana kadar gelir elde ettiniz mi?

* Evet * Hayır

Lütfen, aşağıdaki soruları katılım derecenize göre işaretleyiniz !	Asla Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Festivalin Pozitif Etkileri					
1. Festival topluluk imajında gelişme sağlar.	1	2	3	4	5
2. Festival alışveriş tesis imkanlarında artış sağlar.	1	2	3	4	5
3. Festival eğlence tesis imkanlarında artış sağlar.	1	2	3	4	5
1-Hiç katılmıyorum 2- Katılmıyorum 3-Kararsızım 4- Katılıyorum 5-Tamamen Katılıyorum					
4. Konaklama tesis sayısının artmasını sağlar.	1	2	3	4	5
5. Festival turizm altyapısının hızlı kalkınmasını sağlar.	1	2	3	4	5
6. Festival yerel halk için istihdamın artmasını sağlar.	1	2	3	4	5
7. Festival süresince iş fırsatları artar.	1	2	3	4	5
8. Festival çevre gelişimi için yatırımların artmasını sağlar.	1	2	3	4	5
9. Festival ekonomik şartlarda iyileşmeye neden olur.	1	2	3	4	5
10. Festival toplumda hızlı bir gelişmeye neden olur.	1	2	3	4	5
11. Festival süresince kültürel etkinliklerin sayısı artar.	1	2	3	4	5
12. Festival diğer kültür ve ziyaretçilere karşı anlayışın artmasını sağlar.	1	2	3	4	5
13. Festival yerel kültürün korunması için teşvik sağlar.	1	2	3	4	5
14. Festival yerel halkın yeni insanlar ile tanışması için fırsat sağlar.	1	2	3	4	5
15. Festival uluslararası müzik etkinliklerine ilginin artmasını sağlar.	1	2	3	4	5
16. Festival ev sahipliği yaptığı Edremit' in dünyaya tanıtma fırsatının artmasını sağlar.	1	2	3	4	5
17. Festival bölgenin medyada bilinirliğini artırır.	1	2	3	4	5
18. Festival Edremit ilçesinin imajının gelişmesine katkı sağlar.	1	2	3	4	5
19. Festival ev sahibi topluluğun uluslararası tanınırlığının artmasını sağlar.	1	2	3	4	5
20. Festival ülkede toplum bilincinin benimsenmesine yardımcı olur.	1	2	3	4	5
21. Müzik Festivali ile ilgili prestijli bir imaj oluşur.	1	2	3	4	5
22. Festival yüksek kalitede eğlence olanaklarının artmasını sağlar.	1	2	3	4	5
23. Festival yerel halkta heyecanın artmasına neden olur.	1	2	3	4	5
24. Festival yerel halkın farklı müzik türlerini öğrenmesini sağlar.	1	2	3	4	5
Festivalin Negatif Etkileri					
1. Festival için belediyenin altyapı harcaması artar.	1	2	3	4	5
2. Festival alanını inşa etmek için harcama artar.	1	2	3	4	5
3. Festival bölgesindeki emlak fiyatları artar.	1	2	3	4	5
4. Festival bölgesindeki ürün fiyatları artar.	1	2	3	4	5
5. Festival trafik yoğunluğuna neden olur.	1	2	3	4	5

6. Festival bölgesinde park alanı bulma zorluğu artar.	1	2	3	4	5
7. Festival bölgesinde toplu araçları kullanmada sorunlar artar.	1	2	3	4	5
8. Festival bölgesinde artan trafik yerel sorunlara neden olur.	1	2	3	4	5
9. Festival bölgesinde yol kapama ve kesintilerde artış olur.	1	2	3	4	5
10. Festival bölgede suç oranında artışa neden olur.	1	2	3	4	5
11. Festival bölgesinde terör riski artar.	1	2	3	4	5
12. Bölgede ziyaretçilerden dolayı güvenlik sorunu ortaya çıkar.	1	2	3	4	5
13. Bölgede güvenlik risk endişeleri nedeniyle psikolojik kaygı artar.	1	2	3	4	5
14. Bölgede çöp ve atık miktarı artar.	1	2	3	4	5
15. Bölgede hava kirliliği artar.	1	2	3	4	5
16. Bölgede gürültü seviyesi artar.	1	2	3	4	5
17. Festival bölgede çevresel hasara neden olur.	1	2	3	4	5
18. Yerel halk için festival öncelikli bir düşünce değildir.	1	2	3	4	5
19. Festival süresince yerel halkın hayatları kesintiye uğrar.	1	2	3	4	5
20. Yerel halk ve ziyaretçiler arasında anlaşmazlık meydana gelir.	1	2	3	4	5
21. Festivale destek olan ve olmayanlar arasında sosyal çatışmalar artar.	1	2	3	4	5
1-Hiç katılmıyorum 2- Katılmıyorum 3-Kararsızım 4- Katılıyorum 5-Tamamen Katılıyorum					
Festival Ziyaretçilerine Karşı Duygusal Dayanışma Etkileri					
1. Zeytinli Rock Festivali ziyaretçileri ile çok ortak nokta var.	1	2	3	4	5
2. Zeytinli Rock Festivali'ne katılanlar güvenilir kişilerdir.	1	2	3	4	5
3. Zeytinli Rock Festivali'ne katılanlara yardımcı olurum.	1	2	3	4	5
4. Zeytinli Rock Festivali'ne katılanlar ile sohbet ederim.	1	2	3	4	5
5. Zeytinli Rock Festivali'ne katılan ziyaretçilere karşı anlayışlı olmak gerekir.	1	2	3	4	5
6. Festivalde yerel ekonomiye katkı sağladıkları için ziyaretçileri takdir ediyorum.	1	2	3	4	5
7. Ziyaretçilerin Zeytinli Rock Festivali'ne gelmesinden mutluluk duyuyorum.	1	2	3	4	5
8. Zeytinli Rock Festivali'ne katılan ziyaretçilerin Edremit'e fayda sağladıklarını düşünüyorum.	1	2	3	4	5
9. Zeytinli Rock Festivali ziyaretçilerine dürüst davranıyorum.	1	2	3	4	5
10. Zeytinli Rock Festivali'nde tanıştığım bazı ziyaretçilere kendimi yakın hissediyorum.	1	2	3	4	5
11. Zeytinli Rock Festivali'ndeki bazı ziyaretçiler le arkadaşlık kurdum.	1	2	3	4	5
12. Zeytinli Rock Festivali'ndeki ziyaretçilere karşı sempati duyuyorum.	1	2	3	4	5
Festival Gelişimi için Destek					
1. Festivalin her yıl yapılmasını isterim.	1	2	3	4	5
2. Festivalin büyüyerek devam etmesini isterim.	1	2	3	4	5
3. Belediyenin ve diğer kuruluşların festivale daha fazla destek vermesini isterim.	1	2	3	4	5
4. Festivalin daha fazla tanıtılmasını isterim.	1	2	3	4	5
Turizm Gelişimi için Destek					

1. Bölgedeki turizmin gelişimini destekliyorum ve Zeytinli Rock Festivali'nin her yıl yapılmasını isterim.	1	2	3	4	5
2. Bölgede turizmin etkin bir şekilde teşvik edilmesini isterim.	1	2	3	4	5
3. Bölgenin turizm tanıtımı desteklenmelidir.	1	2	3	4	5
4. Bölgeye yeni ziyaretçiler çekecek yeni turizm tesislerini destekliyorum.	1	2	3	4	5
5. Turizm sektörü bölge ekonomisinde önemli bir rol oynamaya devam etmelidir.	1	2	3	4	5

Katılımınız için teşekkür ederim...